

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

. 46797

Gabrijela Preissová

33.
Snopič 82-83.

V Gorici, 15. jan. 1899.

Stuhelj
Cena 36 kr.

Cena naročnikom celoletno

1 gld. 80 kr.,

ali snopičem za naročnike 15 kr., nenaročnike 18 kr.

„SLOVANSKA KNJIŽNICA“

Slovanská knihovna. — Славянская Библиотека

Urejuje in izdaja

ANDREJ GABRŠČEK.

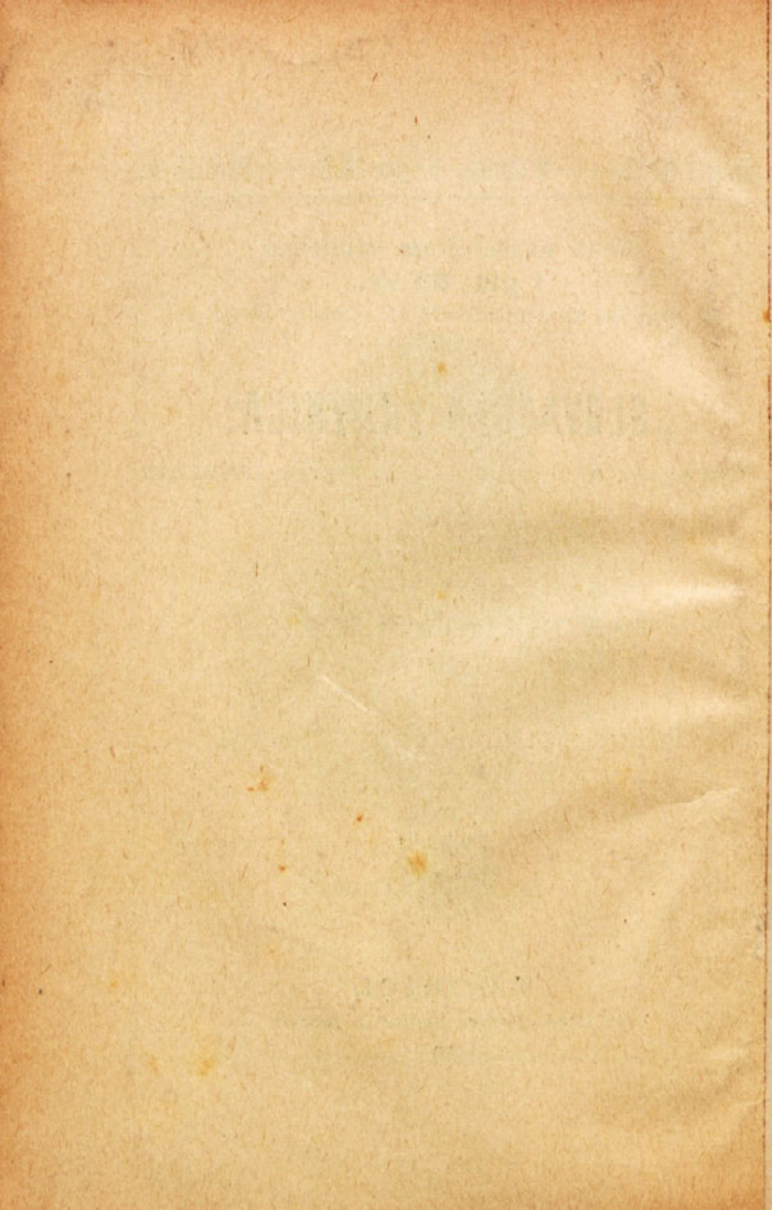
Izhaja vsaki 15. dan v mesecu.

V GORICI.

Tisk. in zal. „Goriška tiskarna“ A. Gabršček.

1899.

L. tukelj

MLADOST.

Korotanska povest.

Česki spisala in blagorodnemu gospodu

Ivanu Hribarju,

ljubljskemu županu

posvetila

Gabrijela Preissová.

Z dovoljenjem pisateljice poslovenil

A. Dermota.

V GORICI.

Tisk. in zal. «Goriška tiskarna» A. Gabršček.

1899.

10/197

+ 46792

46797

PLC 1018 / 1952

Gabrijela Preiššová

se je rodila l. 1862. blizu Kutne gore, kjer je njen oče, Sekera po imenu, imel posestvo. Ko je bila stara leto dnij, ji je umrl roditelj. Mati se je omožila drugič in vzela J. Váňo, kupca v Planjanih. Ta je bil mali Gabrijeli ljubezniv očim in je vestno skrbel za njeno vzgojo.

V Planjanih je hodila v trorazredno ljudsko šolo do devetega leta. Potem so jo poslali stariši na Smihov (praško predmestje), kjer je dovršila četrti in peti razred. Stanovala je tu pri svojem sorodniku, pisatelju, Frančišku Dvorskem, kateri je s svojo so-progo jako blagodejno vplival na nje vzgojo.

Zlasti soproga Luisa je znala v mladi učenki vzbujati narodno zavest, narodni ponos in ji je vcepila v srce vročo ljubezen do krasne češke domovine. V dvanajstem letu je šla Gabrijela v Hodonin na Moravsko k sorodnikom.

Tu jo je pozneje spoznal J. Preiss, blagajnik sladkovnice, in vzel l. 1880. osemnajstletno gospico za svojo soprogo. V Hodoninu je potem ostala deset let — dokler se ni maja l. 1890. preselila s svojo rodbino v Oslavane pri Ivančicah na Moravskem. Letos se je stalno naselila v Pragi, dočim se je prejšnja leta dalje časa mudila na Koroškem v svojem gradiču, na Zeleniku, ki ga je pa pred kratkim prodala. Potovala je veliko po Francoskem, Nemškem, Ruskem, Slovenskem itd.

G. Preissová se je že v Planjanih jako rada naslajala z leposlovnim čtivom, katero jo je tako navdušilo, da je spisala, stara šele petnajst let, povest «Čeledín a dcera ze statku» (Hlapec in gospodarjeva hči), katera se je tiskala v Pospišilovem koledarju. V tej dobi je spisala še več povestij, katere pa je sama uničila; šele 1883. l. je objavila v časo-

pisu «Ruch» drugo svojo povest «Bolestní žert» (žalostna šala). Odslej pa so se kar vrstile novele in novelice, katerih snov je bila večinoma zajeta iz življenja slovaškega naroda.

L. 1886. je izdala v «Matice Lidu» tri zvezke «Črtic iz Slovaškega».

«Zabavna knjižnica rajhradskih benediktincev» v Brnu je l. 1887. prinesla njene «Drobne povesti» in istega leta je pisateljica obelodanila v Pragi novelo «Akrobatka».

Dve leti pozneje so izšle v Brnu njene povesti «Ideali», v Pragi pa drama «Gazdina roba».

«Kabinetna knjižnica» F. Šimáčka je založila dvoje njenih del: «Povesti» in v naj-novejšem času «Ko so zvezde padale»

V «Moravski knjižnici» smo čitali zbirko novelic «Iz mojega alba». Za Slovence je v ti zbirki posebno zanimljiva črtica «Črtica brez naslova», spomin s potovanja v Ljubljano. Opisuje nam dogodek izza l. 1887., ko so se Čehi pripeljali v Ljubljano in je bila tudi G. Preissová med njimi. Kratka črtica je pisana tako živo in naravno, da na člo-

veka — osobito na Slovence — napravi mogočen utisek.

L. 1890. je izdala pisateljica svoje drugo dramatsko delo «Njena pasterka».

«Črtice iz Slovaškega» so se tiskale leto potem v «Šleski kroniki», a l. 1892. njene «Nove črtice».

V «Salonski knjižnici» znanega založnika J. Otta so izšle «Korotanske povesti», katerih je izdala šest «Slovanska knjižnica» v slovenskem prevodu, opremljenih s sliko pisateljice, in letos «Mladost in druge novele», od katerih je «Mladost» posvečena ljubljanskemu županu g. Iv. Hribarju.

J. Otto je še izdal istega leta zvezek povestij z naslovom «Črtice brez okvirja». J. R. Vilimek pa izda letos novo delo pisateljice: «Korálky z cest i z domova».

Vsi večji in veljavni češki literarni listi (Světazor, Zlatá Praha, Osvěta, Lumír itd.) objavljajo proizvode pisateljice Preissové, ki se zelo hvalijo in pridobivajo omenjenim podjetjem vedno novih naročnikov. V novejšem času je priobčila pisateljica v njih novele «Liberant», «Rebela», «Spomladanska pesen», «Ismael Lövit». Letos pa izide v prvih

številkah «Osvěte» povest «Talmové zlato», a v «Světozoru» — «Jerla».

*
* * *

O pomenu pisateljice G. Preissove bi se dala napisati obširna razprava; kajti ona si je pridobila tekom časa jako častno, dà, odlično mesto v češkem slovstvu. Izbrala si je popolnoma nov vir, iz katerega je jela zajemati snovi svojim proizvodom: začela je z velikim vspehom opisovati življenje slovenskega naroda na Koroškem in bratskega nam naroda na Slovaškem. Na podlagi bistrega opazovanja, pesniškega navdušenja je proučila vse dejanje in nehanje ondotnega ljudstva in je krasno opisala v svojih ljubkih novelah, oziroma je še opisuje.

V noveli in drami svoji nam riše G. Preissová, kakor prava umetnica in pesnica, življenje, kakeršno je; ravna se popolnoma po besedah Goethejevih, tolikrat že citovanih:

«Greift nur hinein ins volle Menschenleben,
Denn wo ihr's packt, da ist's interessant . . .»

Često nam kaže žalostno in temno stran človeškega življenja, zlasti kadar opisuje ljudi iz jugozahodne Morave, da nas pre-

tresna silna tragika. (Primerjaj njeno dramo «Gazdina roba», katera je samo v «Národním divadlu» v Pragi doživela nad dvajset predstav z velikimi uspehi). Drugod zopet gane človeka tista neponarejena, naravna najivnost, katera se pogosto nahaja baš v slovenskem narodu. Dobro se ji posrečijo črtice, v katerih nam riše vesele strani našega življenja.

Literarni referent časopisa «Politik» piše v svoji kritiki knjige «Když hvězdy padaly» tako-le: Redko kedaj nam je napravilo delo češke pisateljice toliko pravega, neskalsjenega veselja, kakor ta drobna knjižica, obsegajoča štiri izvrstne, trajno vrednost imajoče povesti G. Preissove. Redko nahajamo v novejših knjigah tako toplo, globoko čustvo in hkrati tako kipečo svežost in — kar je glavno — tako pristne in naravno opisovanje življenja naših ljudi. Povestij kakor sta «Štěstí» in «Nesmrtelný»*) ne dobimo niti v velikih literaturah tako kmalu. Tu so spisana čustva, ki čitatelju odmevajo

*) Izide menda kmalu v «Míru» v slovenskem prevodu.

v srcu in v duši. Zanimljivi, samorasli pisateljski značaj g. Preissove smo mi v našem listu že pred leti natančno označili in torej za danes le konstatujemo, da se je v tej knjigi bogata individualnost pisateljice pojavila še z večjo določenostjo nego v nje prejšnjih delih, in da je ta zbirka res vredna, da jo najtopleje priporočamo. To je knjiga, ki stremi v višine, višje nego knjige pisateljev «tropa, ki se potí in trudi». In še nekaj: Knjigo je spisala dama, pa je bolj moška nego marsikaka, katero je spisala moška roka.

In «Česká Revue» I. št. 11. pravi: «Mala knjižica, obsegajoča le štiri povesti. Toda tako ljub in vesel pojav, kakor jih je malo v žalostnih naših dneh Resnično, i nova knjiga g. Preissove se lahko s polnim pravom in ponosom prišteva med najboljše, kar se je pri nas v poslednjih desetih letih napisalo To so povesti tako krasne in globoke, katere učinkujejo globoko na človeško srce. Pisateljica zna čitati v človeški duši. Najskrivnejše globine duše so ji znane, najtajnejši pojavi so ji jasni. Ko je pisala to knjigo, bilo ji je glavno vodilo — ljubezen

do ljudij, v katerih duši je čitala. Ljubi jih, zato jih tudi razume. Odkrivajo ji svoje boleti, svoje plahe nade, ne skrivajo ji svojih pravih čustev, nočejo, da bi se kazali boljše nego so v resnici. In bistri, fino čuteči opazujoči talent pisateljice pojmi z nenavadno jasnostjo vse pojave, katere vidi . . . V tem je nje moč in šola, da vedoma stremi do velikih smotrov s preprostimi, primitivnimi sredstvi. Ona piše s tako gotovostjo in takim moštvom, da ji to lahko zavida marsikak pisatelj G. Preissová je pesnica — silna in izredno globoka Čarobnost prave umetniške svežosti diha iz njenih proizvodov. To je dar, katerega dosti oceniti niti ni mogoče!»

Vsa njena slovstvena dela preveva velika ljubezen do češkega, v obče do slovanškega, zlasti pa do slovaškega in slovenskega naroda. In nihče ne bo oporekal, da ta ljubezen jako blagodejno vpliva na čitateljevo srce . . . Čujmo, kaj piše o Slovaki: «. . . . rodila sem se na Češkem, tu sem bila vzgojena in tu so mi vcepili v srce prepričanje, da sta Čeh in Slovak jedne krvi in jednega duha. In res — ko me je usoda pripeljala na Slo-

vaško, mi je bilo tu, kakor doma . . . Prav nič tujega nisem našla tu . . . » (Predgovor «Črticam iz Slovaškega». III. del.)

Istih mislij je tudi o Slovencih, katere iskreno rada podpira dejansko, ne le na duševnem polju.

Več njenih del je že prevedenih v razne jezike, n. pr. na slovenski («Stric Martinek», «Korotanske povesti» v «Slovanski knjižnici», «Začetek romana» in več drugih črtic, ki so bile tiskane v podlistkih slovenskih časnikov, osobito v «Soči» in «Slov. Narodu»); na hrvatski (več krajših slik in drama «Gazdina roba», ki se je baš lani predstavljala v Zagrebu; kritika je bila jako laskava); na ruski in nemški jezik i dr.

To je veliko in lepo priznanje njenih zaslug za češko leposlovje pri vseh omenjenih narodih: in ona je zasluži!

V prospeh češko-slovenske vzajemnosti, za katero ona v resnici z dejanji mnogo deluje, izražamo le željo, da bi nam bila ohranjena še mnogo let in da bi doživela še

mnogo tako lepih uspehov kakor sta baš zadnji nje knjigi «Kako so padale zvezde» in «Mladost in druge novele»! Slava ji!*)

V Pragi, vinotoka meseca 1898.

Ant. Dermota.

*) Življenjepis G. Preissové je bil v slovenščini prvič priobčen v knjigi «Korotanske povesti», katere je izdala «Slov. knjižnica»; tu sem ga razširil.

Gabrijela Preissová

MLADOST.

Doma! V tej zavesti je bilo za oba novo-poročenca nekaj milega, po čimer sta hrepenela navzlic temu, da so bile misli, ktere so ju navdajale na poti, zelo različne.

Od trenutka, ko sta se odpeljala iz doline od Medkovih, se je Filip veselil neprestano le svojih konj. Mlada divjaka baš nista bila taka, da bi se bilo treba bati, da prevržeta po ozki in nerodni poti navkreber Majdo z vozička, — pa vendar je bilo spoznati, kakor da tiči razposajenost v rdečih in zelenih trakovih, kateri so jima prepletali grive še sedaj. Lahkomiselno-veselo sta rezgetala in, dasi nista bila lačna, odgrizavala medpotoma listje z upognjenih akatovih vej, z brez in divjega oreha, a vselej sta zdirjala,

kadar so prišli do kake male ravnice. Menda sta slutila, da peljeta domov srečo.

Resni, gladko počesani Filip v žame-tovem telovniku, v kateri so bile vsite cvetice, ki ga je nesel včeraj pred oltar, se je čisto po otročje veselil ž njima vred. Kdo bi bil pa dejal še pred pol letom, da bode imel tako iz vsega srca še koga drugega rad nego siroto, svojega brata Tomaža?

Seveda, tega bi ne bil rekel nihče, kdor je dobro poznal Časnarjevega Filipa iz prejšnjih časov.

Ko je bil star okoli petindvajset let, mu je izpodletela ženitev, in po tem se je zdelo, da je za vedno opravil z ženskami. Miren, tih človek je bil, kakoršen si ne upa mnogo v življenju in ki rajši drugim prepušča vso radost. Sicer je pa starejši Časnar imel itak dosti skrbij.

Na obširnem Časnarjevem posestvu so gospodarili od materine smrti skoro sami moški. Izvzemši o svetem Jakobu, ko so prišle na kake tri tedne žnjice in pobiralke žita, ali pred Božičem, ko so prišle predice na prejo, sta ostali na posestvu s šestimi hlapci le dve dekli, postarni in gušavi; oni sta kuhali, prali,

oskrbovali kuretino in molzli, ostala ženska dela pa sta opravljala dva hlapca s pastirjem. Hlapci so bili redkokedaj doma, k večjemu, če je bilo delo v hlevu ali pa o mlatvi; kajti pri Časnarjevih je bilo mnogo ornice.

Filip je mlajšega brata Tomaža, ko mu je umrla mati, komaj osem tednov staremu dojenčetu, vzgojil skoro sam. Oče Časnar je zaradi zapoznelega, na pol osirotelega otročiča le vzdihoval, a dekel ni mogel vzbuditi slabotni otroški glasek; — zato je skočil sedemnajstletni Filip iz postelje in previjal dete prav tako kakor že za materine bolezni, gibčno in potrpežljivo, napajal je s toplim mlekom iz steklenice in zazibal v naročju v spanje. Naučil se je peti božično pesem uspavanko, na prstih stoječ pa je po taktu ujkal brateca in z dlanom trepljal po povelju, dokler drobkeni Tomažek ni lepo tiho zaspal in dihal zadovoljno.

Težka Filipova naloga se je začela v dolgih grudnovih nočeh; mraz, veter, sneg je silil v hišo, slišno ropotal s šipami v obeh oknih sobe, prav kakor da nekaj zunaj straši... Toda čeprav še brezskrben mladenič, je Filip začutil v sebi, da je on odgovoren za

brata, da pa ima v sebi tudi dovolj moči, da ga obvaruje mraza, gladu, nezgod in neprijetnosti; — samemu sebi se je zdel tako krepak in resen, kakor da je odrasel gospodar v hiši. Poslednji vzdih matere pred smrtjo: «Komu naj izročim tega-le črvička — moj Bog, komu naj ga izročim?» je rodil v njem obljubo, Tomaža ne zapustiti, in njegova volja je bila tako neomajna, kakor vera v dobrega Boga, kateri je Tomažku podelil zdravo življenje in mu dal rasti telesno in razvijati se duševno.

Za nekaj mesecev je stari Časnar jenjal vzdihovati — črvičku se je v hiši dobro godilo, polagoma je že poskušal sedeti na tleh in kazati spodnja dva zobka mački, katera se je rada plazila okoli njegovih ramen. Tedaj mu je Filip jel znašati vsakovrstne igrače, leseno ropotuljo, v katero je dal nekaj drobnih kamničkov, papirnato zvezdo na stogu, ki se je sama vrtila, malo neukretnega vojaka in konjenika; jabolko, ki se je takalilo — in vse to je bilo na videz tako lahno delo, kakor vsa ponočna in podnevna vzgoja, zaradi katere pa se Filip ni pritoževal nikomur, niti se nikjer ponašal. Zato je pomenil prvi razum-

ljivi glas, kateri je Tomažku prišel z ustnic, Filipovo ime. Potem pa je Tomažek stezal dan na dan ročico po bratu kličeč: «Pip — pip!»

Leta so tekla srečno, prišli so pa tudi časi, ko je Filip mislil, da mora razposajenega ali svojeglavnega Tomažka izpametovati z metlo ali s šibo. To je storil vselej premišljeno, starega očeta je pa še doslej navdajala blažena zavest, da ni nič težkega, vzgajati Tomaža. — Filip je pazil i na to, da je Tomaž od spomladi do jeseni, ko so tu šele nastopile velike šolske počitnice, hodil vsaki dan v šolo, vsako nedeljo pa je vprašal gospoda učitelja o njegovih uspehih; in po gladkem ali mračnem Filipovem čelu je Tomaž že spoznaval, če je bil grajan ali pa pohvaljen...

In zavoljo njegovega čela je spoštoval Tomaž svojega starejšega brata; obriti Filip, ki je v tem času že pretrpel svojo ponesrečeno snubitev, je imel v potezah obraza nekaj podobnega katehetu, mlademu župniku iz doline, kateri je bil Tomažu, navajanemu izza mladih nog k pobožnosti in ponižnosti, na svetu najčastivrednejše bitje.

V trinajstem letu se je Tomaž poslovil od šole, in brat ga je polagoma jel vaditi gospodarstva. Filip je često rad delal kakor hlapec in ni nič maral, če je delal z naporom ves potán in sključen, ob lepem ali grdem vremenu; te lastnosti si pa Tomaž ni mogel pridobiti vzlic dobremu vzgledu. Rajši je imel konje, čebele — rad je kosil, malo pomagal čistiti žito, gonil slamoreznico, najraje je pa kaj popravljaj s kladivom ali žago. Lahko se je pa reklo njemu na čast, da je sam naredil v šestnajstem letu lep zeleno pobarvan golobnjak, skoro kakor kako kapelico; drugo leto zopet je vredil vrt v gredice, kolobarje, zvezde in srca, da je bil prav gospodski videti, (zlasti še, ko je postavil tja utico, zbito iz tenkih brezovih količev, ovitih z bršljanom in divjo vinsko trto). «Da bi se pa upiral in ubadal s težkim kmečkim delom, za to pa ni imel prave vztrajnosti» — je rekal oče s Filipom vred.

Ni jima prišlo na misel, da bi se zavoljo tega prepirala s Tomažem, oba sta imela rada takega, kakoršen je bil. Ko je odrasel, so se pojavljale na Tomažu iste poteze kakor jih je imel brat, — imel je ravno tako sivo-

modre oči in ozko vzbočeno čelo, katerega pa ni znal, če je govoril, tako resno zgúbiti kakor brat. Pod desnim ušesom sta imela oba do pičice jednako znamenje, kakor majheno črno múšico; kadar je Filip brata pogledal na to znamenje, se je nasmehljaj in drago mu je bilo, da se je ta múšica, kakor bi bila iz črnkastega žameta — vsedla obema na obraz v dokaz, da sta iste krvi... Oblika glave in obraza, topa nosova in polne ustnice, nenavadno majhna ušesa in lasje kostanjeve barve — vse to si je bilo podobno, samo da so Filipu ostali lasje tam, kamor si jih je bil zjutraj gladko počesal, dočim je imel Tomaž od malih nog na temenu nepokoren šop las, ki mu je zmedel vso prečo. Postave je bil Tomaž vitkejše, v osemnajstih letih je prehitel petintridesetletnega brata za pol glave. «Zato pa ni v njem nobenega jedra — jedra nima», je pravil oče, kedar ga je primerjal Filipu. Toda vojaški gospodje so mislili drugače. Pri prvem naboru so potrdili Tomaža — še trikrat se ni obrnil pred njimi.

To se je Filipu začetkom zdela nesreča. Slutil je, da mu bode nekaj manjkalo —

nekaj tako milega, gorkega in mehkega — v veselju življenja. Sram ga je bilo, komu povedati, da ni mogel zdravo spati prvo, drugo, dà, celó peto noč, da so ga oči pekle do polnoči in da se mu je blazina krčevito zvijala med prsti. Mučna nezadovoljnost ga je trapila... Tomažu pa ni bilo nič mari; še veselil se je; po hiši je žvižgal in prepeval:

«Imam malo deklico,
prebelo sabljico —
izmed vseh ljubic še najbolj zvestó!»

«Česa se veseli?» se je čudil Filip — «ako bi mu ne pošiljali tja denarne pomoči, bi bil revež tam za sužnja...» Saj je bil Filip izkušen v vsem; često je slišal pripovedovati, kako se godi vojakom, doma na kaj dobrega navajenim... Za to mu je jeseni, ko je Tomaž odhajal v Ljubljano, Filip napravil pridigo kakor kak duhovni gospod, naposled pa se je obrnil in se nekam skril, da ga niso mogli več dobiti. Kdo bi bil neki iskal pametnega človeka, ki je bil že v letih, na hlevu zaritega in jokajočega se? Zaman ga je klical Tomaž na dvorišču kakor v sredi gozda. Starejši brat je na lestvi gledal skozi okroglo lino za njim, kako je odhajal na

vozu proti cesti ... Tomaž si je pa, oziraje se proti rodni hiši, potegnil rdečo, z rožmarinom okrašeno čepico globoko na oči ... Po temničavem zraku je frčalo ostro, rdečkasto listje z oslabeledih vej, veter je je razganjal gosteje in silneje, tako da je Filipovim očem zakrilo vso sled. Tako nesrečnega in zapuščenega se še ni čutil nikdar ... Zdelo se mu je, da je osamelo steblo, kateremu je veter izruval in daleč odnesel jedinega tovariša ...

Privlekla se je pa zima in se razprostrla na Časnarjevini po večnem svojem zakonu; samo da je bila letos tako posebno mirna.

Ob nedeljah popoldne je Filip pisal Tomažu, kaj je doma novega. Napisal je vselej samo malo vrstic, kajti pismo je odpošiljal praviloma šele po treh tednih. Naslov je narejal suho: «Ljubi Tomaž!» in ob nekterih vrsticah je presédal po celo popoldne.

Prvo njegovo pismo se je glasilo tako-le:

«Ljubi Tomaž! Prav si storil, da si kmalu pisal; nama z očetom je bilo od teh dob, ko si nama odšel izpred oči, različno pri srcu, samo veselo ne. Pa ti ni treba biti žal, da se nisem od tebe poslovil še pri vozu; na

hlevu sem se bil nekaj zamudil, ko sem pa prišel doli, te že ni bilo — » (Samo o tem stavku je Filip premišljeval tri četrti ure — da bi se mu ne bilo treba zlagati, a da bi vkljubu temu Tomaž ne spoznal, kako je bilo prav za prav). «Zlati moj dečko, sedaj imamo pri nas dovolj dela! Ovčnjak smo nastlali in ta teden začeli krmiti vseh pet živali; to že veš, da se oče najraje peča s tem, da dela krogljice iz testa med krmo. Utico smo od zadaj podprli z butaricami, katere lahko ostanejo tako do spomladi. Na to utico, dragi mi, se ne smem ozreti. O nedeljskih popoldnevih je bila tvoje bivališče, a sedaj se mi vedno zdi, da se trese kakor prazno peničino gnezdo . . . Ali ne boj se — za vse, kar imaš doma rad, bom dobro skrbel, da boš zadovoljen, kadar se vrneš. Tebi nikoli ne bode treba hoditi na tuji prag! Oče je omenil v nedeljo popoldne, kako si bodeva kaj midva razdelila imetje. Moral sem se mu posmejati, češ, kaj mu to beli glavo. Davno bi bil namreč že lahko vedel, da izmed naju nihče ne bode drugega izplačeval ali podil od hiše; kedar pa bode treba, naj prepiše na obe imeni po pravici. Samo, zlati moj dečko, pazi, da se ti

nobena ženska ne usede v glavo. Za ženitev imaš še dovolj časa, in ko prestaneš vojaščino, boš imel več resnega razuma in boljše priložnosti za izbiranje. To je v človeškem življenju važna reč, ki se mora presukati in premisliti na vse strani. Jaz pa kakor zvesti brat ti bom pomagal s svetom. Le sedaj se ne loti ničesar brez mene, bojim se, da bi te kaj ne zmotilo...»

Tako je pisal Filip tedaj; a sedaj, ko si je pripeljal v hišo ženo, se je bilo čuditi, da je on storil ta važni korak tako sam — brez Tomaža. Šele na dan oklicev mu je naznanil svoj namen in sicer s tako trdnim prepričanjem, da je reč, katero je izvršil čisto po svoji volji, dobra, da mu v pismu niti omenil ni: «Kaj pa praviš ti na to?» Mislil je samo, kako bo vse lepo urejeno v hiši, kadar se Tomaž vrne, kako mu bode všeč...

V nekdanjem svojem pojmu o «prevarljivi ženski» si je mislil Filip poprej vsako deviško obličje, katero je imelo v sebi le količkaj mladosti in tisti tajni smehljaj v pogledu, kakor takrat ona, ki ga je odbila pred leti zato, ker je nosila skrivaj drugega

v sreču. Toda v Majdi je bilo skrito oboje: mladost in smehljaj; stara je bila šele jedenindvajset let in tudi ni bila nič starejša videti. Filip si ni mogel razjasniti nerazumljive vablljivosti Majdinega pogleda, pa je deklico opravičeval, češ, saj ona ne more nič za to. «Samo da ima na pravem mestu srce in pamet — to je glavna reč —» si je dokazoval v mislih. Doma se je deklica urno obračala pri delu, še nikdar menda ni zane-marila nedeljske službe božje, bila je gospodinjska, razumna, mirna, ubogljiva — to pa so bila Filipu sama dobra znamenja...

Oče Časnar se je skromno izjavil proti sinovi drugi snubitvi. Najpreje je menil: «Ko bi bila ta ženska priletnejša!» Potem je pristavil, da bo nevesta z Medkove kovačnice, kjer je bilo malo polja a najmanj troje otrok, imela malo dote za pol takega posestva, kakor je njihovo; konečno pa je vprašal Filipa, kaj prav za prav vidi lepega na Majdi, ki je vendar rjava — skoro kakor okna v kovačnici, in dokaj prihuljena... Saj jo je stari Časnar dobro poznal. Prinesla je skoro vsake kvatre gori na dom očetov račun; plačali so ji vselej do

zadnjega vinarja, ona pa je vedno le denarjem kazala zobe in jih štela — previdno štela.

Ne, to ni bila neumna, ta kavka — obračala se je le za imetjem! Starec se je spominjal v svojem detinskem spominu, da je Majda imela, ko jo je Filip prvič spremljal v dolino, za črnim slamnikom šopek steklenih črešenj; zato je potem večkrat dejal: «Šopek črešenj za klobukom, to še ni nič . . . »

Filip se je moral zatajevati v sinovskem spoštovanju, da ni očetu rekel kaj trdega. Kdo bi si bil mislil, da zna star človek tako zbadljivo govoriti! Zoper prvo nevesto, ki ga je varala, ni nič ugovarjal, ker je bilo pričakovati od nje večje dote . . . Ta pa je bila pri detinskem očetu poglavita reč! Mari-li Filip ni vedel, kaj dela? Ali ga ne smatrajo po celem kraju za pametnega človeka? Ali še nima morebiti dovolj prepričanja in samostojne volje? In ali ni bil že v njegovem krstnem imenu nezmotljivi duh, da je razločeval dobro od slabega? In naj bi mladi ženi i nečesa nedostajalo na razumu in izkušnji, on si jo upa vzgojiti v popolno zadovoljnost.

In zato se je dobri sin Filip očetu le mirno nasmejal, češ, komu neki oče to vse

razklada? Ali morda misli, da ima pred seboj Tomaža?

Kako se je zgodilo, da se je zagledal v Medkovo Majdo — dasi že prileten — in da je ni mogel zapustiti, to je vedel sam On, ki pošilja dvojice pred oltar, to je morebiti vedela i ona ljubka, prijazna stezica, ki je vodila poleti od Časnarjevih doli do skupine mladih topolov, za kojimi se je ob vodi skrivala Medkova kovačnica; — Filip sam si tega ni mogel razložiti, niti premišljati o tem v svoji duši.

S tem pa, da je sedaj Majdo pripeljal gori za vse čase svojega življenskega potovanja, je Filip pokazal, da je to zato tako v naglici ukrenil, da bi po oni ozki stezici še nekolikrat šla z Majdo v cerkev prosit blagoslova božjega, predno zapade novi sneg.

Njiju ženitev se ni mogla imenovati prenagljena. Filip je bil prišel štirinajstkrat na razgovor v kovačnico, in Majda se ni nikoli skrila pred njim, temveč ga vselej smehljaje se pozdravljala.

«Sedaj me pa lahko malo spremiš — » ji je pravil osrčeni Filip, ko je bil kovaču in kovačici že dejal «lahko noč». V začetku je

Majda dvakrat šla vprašat matere, (in baš to je bilo Filipu zelo všeč, da ni šla kar svojevóljno: v glavo mu je šinilo, da bode ubogljiva hči i ubogljiva žena) — potem pa vedé, da stariši nimajo nič proti temu, je hodila z njim vselej tako daleč, dokler ni izginilo razsvetljeno domače okno. In povedala mu je, da rada hodi ž njim, kakor z milim človekom, kateremu se lahko verjame...

Kadar sta se izprehajala, se je zdelo, da vsa okolica pritahuje dihanje; Filip je čutil, da ga je Bog z Majdo pripeljal na naj-srečnejšo pot skozi življenje, in nekoč je to vero razodel i Majdi, vprašajoč jo s tresočim glasom, če bi ga rada vzela...

«Rada —» je odgovorila Majda — in Filipu se je zdelo, da ji zvení v njenem glasu udanost — «samo če si tega še ne premislite».

Filip se je le srečen nasmehljaj. Vedel je, da je vse odvisno le od njega; na svetu je vedno tako, da odločuje močnejši in pametnejši. «Le precej starejši sem nego ti», jo je opozoril, da bi pomislila i to. «V devetintridesetem letu sem že — mislim pa, da je

to jedina moja napaka. Toda Majdica, kdo pa je na svetu brez napake — kaj?»

Srce mu je burno bilo; v tem hipu se je zdel sam sebi tako neznamen, čakal je, dokler mu ni Majda po kratkem odmoru odgovorila:

«To ni nikaka napaka . . .»

Obstala je in dejala, da se mora vrniti. Prišla sta do hrastovega mladičja, kjer sta se navadno razhajala — in Majda bi bila vse že rada povedala materi.

«Danes te pa jaz spremim nazaj — do hiše —» je sklenil razradoščen Filip in prijel deklico za roko. Obrnivši se sta oba podvizala hojo. Majda je navzdol kar drobila korake, a Filip je hitel z njo brzokakor v deških letih. Ko sta dospela v rávno, čutil je Filip, da mu je kri vrela v glavo, da mu je srce burno tolklo v prsih in v očeh se mu je zasvetil odsev svetlobe z okna kovačnice — hudo mu je bilo, da se mora že ločiti.

Ko mu je Majda izvila iz roke svojo dlan, se je ozrl nazaj, na levo in na desno, da, i proti nebu, katero je razsvetljeval krajec meseca, potem je razprostrl roki — a vzlic temu se je premagal, odstopil je za dva ko-

raka od dekleta slišno dihaajočega. «Nikdar mi ni bilo še tako čudno in nespametno —» je pomislil, ko se je zavedel iz omame.

Tako sta se zaročila, ne da bi se bila poljubila vsaj enkrat, — kar natihoma.

Naslednji večer sta se že dogovarjala o svatbi in oklicih, in katero si pozove Majda za družico in Filip za druga. Filip je pravil, da za sedaj odločita záse obe zgornji sobi v hiši; predno se Tomaž oženi, se itak lahko še dogovoré ž njim. In skoro gotovo se bo moralo nekaj prizidati.

«Spodaj ti vse lepo očedim, da te bo veselilo v izbi in shrambi», je obljuboval Filip; «lani smo postavili novo peč za peko, spomladi smo pobelili kletí, — vse je kakor nalašč za mlado gospodinjo. V nedeljo pojdeva v Celovec kupovat novo hišno opravo, vso zlikano, lepo rmenkasto in iz trdega lesa. Ali ti je všeč rmena barva?» je vprašal Filip.

«Všeč», je prikimala Majda zadovoljno.

«In podobe imaš tudi rada?» je poizvedoval še Filip.

Dekle je iznova pritrdilo.

«In kakšne?»

«Vsake vrsti . . . svete . . .» Majda se je spominjala slik, katere je prodajal neki Kranjec po tukajšnji okolici. «Jezuščka s svetim Janezom, Oznanenje Marije Device in betlehemski pastirci — to bi mi bilo najbolj všeč...»

«Kaj pa tvoja patrona, sveta Marija Magdalena?» je pristavil Filip. «Ali naj te ne kupim?»

«No, tudi — a, prosim vas, le tako, da ne bo imela mrtvaške glave pri sebi».

«Zakaj tako?» se je začudil Filip.

«Oh, jaz se smrti od mladega močno bojim — še na sliki —» je pojašnjevala Majda s tihim glasom, in bila je res taka, kakor dete, če mu govoriš o strašilu.

Rdečica je izginjala z breskvaste njene polti, kostanjeve oči so se plašno zagledale v daljavo, fino zaokroženi ustnici ji je tiščala tesnoba in jo dušila v vratu.

«Tebi se še dolgo ni treba bati smrti —» se je posmejal Filip detinskemu govoru; v tebi kar kipi življenje; ko postaneš bolj priletna, se zrediš kakor moja mati...»

In brž mu je še prišlo na misel, kaj naj še kupi. Videlo se je, da bi z veseljem nakupil za novo domovanje vse.

In Majda mu je povedala, kaj si vzame s seboj tja gori. Oče ji je obljubil, da ji napravi železno stojalce za cvetlice, ravno tako, kakor je je bil pred leti naredil za gosposdično iz gosposke vile. I kletko za grlice dobi. Porcelanastega in raznovrstnega blaga ima že nakupljenega cel koš. Kuretine ji da mati, kar si izbere.

Tako sta se veselila oba svoje krasne prihodnosti.

Filipu je vidno igral blažen in samosvesten smehlaj na obrazu, ko je pripeljal Majdo meglenega jesenskega jutra na domači svoj prag. Obstajaje sta konja otresala s pisanimi pentljicami, priprežena rjavka, kateri se je papirnata rožica z rožmarinom veselo zakrivila po strani, je zarezgetala kaj glasno.

«Tu te bomo imeli vsi radi» — je dejal Filip prijazno in pomagal svoji ženi z voza.

Visoko njeno postavo je dvignil kakor igračo. Revica je bila popolnoma brez moči, premrta in utrujeno bleda. Zadnjo noč se je upehala z gostijo in plesom, prejšnji dve pa je prečula v kuhinji pri pripravljanju, — kje pa naj vzame toliko moči, da to vse prenese!

Kovač Medek ni ustregel Filipovi želji, da bi se svatovalo kar potihoma. Vse je moralo priti, po vrsti, kakor se spodobi; s tremi družicami in tremi drugovi, s šestimi godci je bila povabljen vsaka prijateljska duša na veliko svatovščino.

Vse popoldne in vso noč se je plesalo, in česar ni maral resni ženin, je morala plesati nevesta.

Videlo se ji je, kako se zna veseliti življenja! Filip bi bil kar oči pustil na nji! Tako lahno in dražestno ni znala zaplesati nobena ženska od blizu in daleč. Za njo bi bil k večjemu še tak plesalec, kakor je bil brat Tomaž. Škoda, da ni smel priti na svatbo, ker je njegov polk baš imel vojaške vaje — to bi bil Filip rad pogledal na tako plešočo dvojico. Izvestno, da bi bil potem brat zadovoljen, ker mu je pripeljal tako ljubko svakinjo.

Utrujena nevesta na poti proti domu ni mislila na nič drugega nego veselila se kakega kotička v topli sobi, kjer bi lahko naslonila glavo k počitku.

Med vrati jo je sprejel stari Časnar z naučenim očetovskim blagoslovom. Navlašč

zaradi tega je bil poslal skrivaj po staro teto rožarico, da bi mu povedala kak pripraven nagovorček. Kako pa je on to mogel vedeti, ki še nikoli ni vsprejemal neveste v hišo, in ko je pred davnimi leti sam pripeljal ženo k hiši in jo je pozdravljal rajni oče, se za to ni brigal . . .

Nevesta iz kovačnice mu seveda doslej še ni bila všeč, pa kaj je hotel početi, ko se je Filip že odločil zanjo. Najbolj je še kazalo, moliti in prositi Boga in iti dobre volje Majdi nasproti. Kar pa se bode dalje godilo, za to pa naj skrbi Filip.

Stari Časnar je torej šel gologlav do praga, postavil pipo v kot, obrisal si nos z velikim rdečim robcem in izpregovoril z mirnim glasom, ne da bi ga prešinjala ginenost ali kako drugo posebno čustvo:

«Pozdravljam vaju, deca, kakor srečonosne rožice; božji blagoslov z vama in zakonska zvestoba med vama do groba!»

«Bog daj!» je zahvalil Filip, dočim je Majda samo molče poljubila tastu roko, ne da bi bila kaj vzdihnila ali se posolzila. Znani obraz starega Časnarja se ji je pojavil kakor v sanjah; a njegov govor ni segal

tako do duše, kakor besede očeta kovača, ko jo je blagoslovil pred odhodom k poroki, ali pa danes zjutraj, ko je zapuščala dom.

Mlada gospodinja se je ozrla kakor ptica, katero podi človek ujeto v ptičnico, na železno kovanje hišnih vrat, katero jo je zanimalo vselej, kadarkoli je prišla na Časnarjevino, ker se je isto sredi vrat spajalo v tri tulipane.

Te duri se tedaj odpro — in zapro, — za njima pa bo morala gospodinjiti vse življenje, kakor mati v izbi na kovačnici...

V tem je bilo nekaj težkega, odločujočega, ločечеge dosedanje njeno svobodno življenje od tega trenutka. Ne včeraj, ko se je peljala med vriskom in piskom svatov od doma, ne v cerkvi pred oltarjem ji ni bilo srce težko; šele sedaj ji je, v tem odločilnem trenutku. Mišičje premrtega noska se ji je streslo, žalost se ji je hotela usiliti v oči — taka bolestna otožna žalost...

A morala se je vzmóžiti in spomniti, da je to že taka usoda žensk, da se može, in taka sreča, kakor je doletela njo, se gotovo ne posmeji vsaki.

«Tako, vesel sem, da bo sedaj mir —» je menil Filip in si živo mel roke ter odprli ženi vrata v sobo, katera so jo tako iznenadila na prvi pogled.

Sedaj pa je Majda vstopila brez obotavljanja. V izbi jo je objela toplota zakurjene peči in vonj kave, nalite v porcelanastih posodicah. Dekla Franja je bila na Filipovo povelje oskrbela ta vzprejem. Na mizi ni bilo pogrešati belega maslénika, niti cimeto ve potice in ocvrtih bobov, dasi se je lahko za trdno vedelo, da prinese nevesta dovolj taki rečij s seboj s svatovščine.

Majdini pogledi so bégali sem ter tja po sobi, ki je bila dokaj širja, višja, ponosnejša nego kovačeva izba z lesenim stropom in s pečico, prilepljeno tako rekoč v kot. Tu je imela obokane, pobeljene stene in velik, nov štedilnik, katerega rob in postransko kovanje se je lesketalo čisto kakor srebro.

Filip je bil dal pred svatbo postaviti nov štedilnik ženi na radost in presenečenje, in tedaj se je zasmel, zapazivši Majdi na očeh, kako občuduje ognjišče. Vedel je, kaj ženske veseli. Prijel je Majdo za roko in jo peljal v shrambo. Tudi tu je bila lahko

zadovoljna. Škrinje za jestvine so bile na novo okovane, okoli in okoli pa so stali na hrastovih deskah pločnati in glinasti piskri in sklede, na oknu so se bliskale médene tehtnice in mere. Odprl je pokrov srednje skrinje, in tu je bilo vsega do vrha — prosa, ješprenja, ajde, koruznega grésa...

«V drugi skrinji je dvojna bela moka, v zadnji kruh, —» je razlagal Filip z otroškim veseljem in skrbnim zanimanjem dobrega gospodarja, «v glinastih posodah je olje iz bučnega semena, v steklenih jesih — no, vse to že veš! V piskre smo nalili maslo, v pločnate pride mast, seme za zelenjavo imaš tam le v omarici. Slanino, suho meso, jajca imamo v zgornji shrambi — pojdiva še gori pogledat v obe sobi, kako sem tam uredil —»

«A pusti jo vendar, naj preje zajutrukuje —» se je oglasil oče izza mize. Razvneti Filip je ubogal, urno si preoblekel praznično suknjo in telovnik in sedel nasproti očetu za mizo na klop ob zidu. Njegovemu žarečemu pogledu se je zdelo, da že sama navzočnost Majde vpliva na vse gospodarstvo; vedel je, da se vse polepša od trenutka, ko pride mlada gospodinja v hišo. Toda s

skrbmi bi je ne hotel preobkladati, Bog obvaruj! Sam bode pomagal mladi glavici povsodi . . .

«Sedaj pa se vsedi še ti — sedi — » je klical s prijaznim glasom ženo, kakor da vabi dete.

Majda je ubogala, dasi ji ni dišala jed; zdelo se ji je, kakor da ji še vedno zvéní v ušesih majkin opomin, naj v vsem uboga moža in tasta. Filip jo je posadil poleg sebe in pojal svojo desnico okoli njenega pasu.

Mladi ženi se je zdelo v tem ljubkem objetju malo tesno; prav tako jo je bilo sram, kakor če bi jo bil, tako-le odrastlo, kak stric posadil v naročje.

«Morebiti mora biti tako — vsaki se godi tako, če jo doleti sreča — » premagovala se je Majda v notranjosti in se silila, da bi bila potrpežljiva, «vsega se je treba navaditi».

Filip pa je slastno jedel potico, nadrob-ljeno v kavo, razlagal s posebnim navdušenjem o puranih in štajerskih putah.

«To je dober mož», si je mislila Majda — «moj oča ali brat — da bi bila ta dva kedaj vzela kuretnino v misel! Prav je pra-

vila mati: «Takega moža bi trebalo iskati z lučjo po celi okolici».

Skozi široko nasprotno okno se je videlo na vrt, kjer so se še sedaj pestrile veneče astre, zelenela se je mirta in zimzelen; tu v spodnji izbi bode pač vedno krasno.

Zgoraj sta pa bili še dve sobi in čumnata. Kadarkoli pojde tod mimo kak znanec, vsak si poreče: «To je lepo poslopje! Skoro po pravici bi zavidal srečni ženski, ki se je preselila sem, dasi je imela vsega skupaj jedva štiri sto dote».

Majda je hvaležno pogledala Filipa. Iznebila se je vse utrujenosti in težke sanjivosti, ki jo je obhajala. Vstala je, češ, da si mora poiskati kaj dela. Naj spozna stari Časnar, da ni prišla v hišo nikaka lenuha, da s pridnim gospodinjstvom nagradi vse, česar ji nedostaje pri doti.

* * *

Sneg se je že vsipal na stezo, vodečo v dolino; dve predici, ki sta prihajali vsako leto pred Božičem k Časnarjevim, sta morali iti le po gazi, katero so napravile saní. Mlajša je nesla v izpodrencanem krilu črno

muciko; kovačica, pri kateri sta bili ostali, jo je pošiljala hčeri in pridejala še nekaj rdeče volne, ker si je Majda v bele volnate nogavice rada vpletala rdeče proge. —

«Dasi ima naša Majda vsega dovolj — od matere že še rada vzame», je rekla kovačica.

«Morda pride še prav za otroško čepico» je namignila starejša predica, ki je bila bolj posvetnega duha.

«O takih rečeh pa nikar ne govorite pred njo —» je dejala kovačica. «Še vedno se nosi tako, kakor ko še ni bila omožena. Ko sta se na sveto Barbaro peljala iz semnja, sta se ustavila tu pri nas; in ko sva v kuhinji kuhali klobase za moške, mi je povedala Majda, da se ji vedno sanja, da je še deviška. In nalašč sem rekla staremu: «Zaradi te se gotovo naježite, ko ste navajeni tihote v hiši», on pa se je le nasmejal, češ, naj le poje. Tudi on jo ima rad, — kar z očmi se smeje starec za njo. Pa so ga ljudje opravljali še pred svatbo, da ne mara Majde. Zmotili so se, hvala Bogu...

«To ste zadela terno —» je prikimala predica, «sedaj preskrbite le še svojo mlajšo

Lucijo prav tako dobro. Lahko bi jo dala Tomažu, ko se vrne od vojakov. To bi bilo lepo: Vsak brat po jedno sestro . . . »

«Oh, kaj bi se neki Bogu vtikali v njegovo voljo, — in Lucija je stara komaj petnajst let. Še v nebesih ni vedno žegnanje — », je vzdihnila odkritosrčno kovačica.

«No, saj se moškim privadi».

«Bog ne daj, da bi vi kaj takega spomnila tam gori ! » Kovačici se je zardel oživel obraz. «Dekleta bi bilo sram priti v lastno rodbino. In pa — za Tomaža ne skrbite; vojak si povsodi lahko dobi dekleta».

«Dobi, dobi — » so sklenile končno vse tri ženske, in predici sta ubrali pot pod noge.

Starejša je že težko hodila ; kakor vrba je bila že sključena in pritoževala se je, češ, da ji noge služijo le še pri kolovratu.

«Vam je ušla vsa moč v jezik», je dražil kovač predico, ki je raznašala vse novice po celem kraju in vedela že o vsakem celo, kaj in kako moli. Njena zvesta spremljevalka Vikta ni bila tako jezična ; toda čepeča v mraku na stolu, časih i za kolovratom pri delu, je znala pripovedovati pravljice in le-

gende o svetnikih, zlasti o svetem Petru in o Devici Mariji. Dokler je bila Majda še dekle, je na kovačnici rada posedela blizu pravljicarice, kedar je pripovedovala, pogled upiraje v zeleno peč, kamor se je potem nehoté zagledala i Majda. Tedaj se je zdelo obema, i spomladni i jesenski duši, kakor da se igra na sprednji strani peči leskeča zarja s tkanino, spleteno iz zlata, radosti in čudes, odsevajočih iz pravljič. In take prikazni, predstave, katerih Majda v preprostem, resničnem življenju še izraziti ni mogla, so tlele v njeni duši še vedno kakor v sanjah. V njih je cvetelo življenje v razkošni naravi, polni bujnega cvetja in zelenja, kakor na praznik svetega Rešnega Telesa, a tam v nedogledni daljavi je nekdo prepeval vabljivo pesem, tako čudno, da ni bila podobna niti posvetnim pesmim, niti zvokom škrjančka, katere je Majda najbolj ljubila izmed vseh ptičjih glasov.

«Moj Bog, kdo bi si neki mislil o meni, da sem tako vsa zmedena v spanju», je vzdihnila često zjutraj, ko se je vzdramila. «Kakšni nesmisli napadejo človeka — pa

da bi to vsaj imelo kakšen konec, kakor v knjigah!»

Toda modro premišljevanje o treznem, čujočem življenju, katero jo je postavilo na stran pametnega moža, jo je ovladalo in izpremenilo v dobro gospodinjo. Filip je kar ni mogel prehvaliti, kako srčno se je lotevala vseh različnih opravil; stara, izkušena kmetica ne bi mogla bolje gospodinjiti. To je priznaval i stari Časnar in se zato čestokrat nasmihal snahi. —

Toliko da se je starejša predica dobro ogrela na Časnarjevini, je že popolnoma pozabila na kovačičin opomín. Prva nje briga je bila, kako se godi Tomažu in kaj neki piše iz daljave? Majda je odhitela po Tomaževo vojaško sliko in nežno jo otiraje z roko, je pravila, da je že korporal in da pride o Božiču domov na dopust.

«Vsi se ga že veselimo —» je priznala mlada Časnarica; «da ga razradostim, sem mu pripravila lepih robcev, ki imajo v kotu všito célo njegovo imé».

«Saj ga bomo videli, če Bog da», je pravila predica in hkrati kar naravnost predstavila: «Rada bi ga že videla preskrbljenega.

Revež je vzrastel brez matere; naj dobi vsaj dobro ženo. Brez dolgega premišljevanja bi se lahko naredilo z vašo Lucijo. Deklica raste in cvete kakor makov cvet. In za vaju s Filipom bi bila to sreča. Tuja snaha bi kmalu lahko razdrla srečo v hiši. Gospodinja, delajte, da se obistini moj svet, — nekoč se mi še zahvalite, ker sem vam to svetovala v proroškem duhu... Sploh pa ne morem niti sešteti, koliko srečnih svatb sem že jaz napravila ali izposredovala».

«Dà, to zna ona», je pritrdila Vikta, ne da bi se spomnila, da nje tovarišica sami sebi v mlajših letih ni mogla ujeti sreče.

Majdi je takoj jako ugajal ta lepi načrt. Saj na svetu ni žene, ki bi ji ne bila prirojena želja, vzeti dvojico ljubih znancev pod zaščitna krila in jo privesti pred oltar. Kako bi bilo res lepo pri njih, ko bi živeli sestra druga zraven druge vsaka z enim bratom! Majda je bila čitala v Tomaževih pismih, da doslej še ni imel nobenega resnega znanja, — bilo je le še na tem, kakor je čisto prav omenila stara predica, da bi se Tomaž navadil Lucije. Seveda, je bilo tu najpreje treba sestrico postaviti mu pred oči. Ker bi pa to

preveč v oči bodlo, če bi še le o Božiču poklicali Lucijo, je poslala mlada Časnarica takoj po njo, naj ji pride pomagat pri delu. —

V nedeljo popoldne pred svetim dnevom se je Filip odpeljal na saneh v Kajo vas na postajo, da bi odtod pripeljal Tomaža. Majda in Lucija sta bili že ocedili vso hišo, da si stari Časnar ni upal hoditi po sobi in je iztrkaval svojo pipo na dvorišču...

Sestri sta opletli druga drugo in si naredili kiti; Majda je posodila Luciji svoj najlepši predpasnik iz zelene svile s koral-dastim pasom. Škoda le, da je Lucijo nekoliko bolel zob; več nočij ni že spala zavaljo tega in bila nekako utrujena. Vzlic temu je Majda zaupljivo zrla na vitko sestrino postavo, ki je morala vsakemu ugajati.

Ko je bilo že vse pripravljeno in urejeno, so se ure jele počasi vleči. Jedva pol treh je bilo, a Filip in Tomaž sta imela priti šele ob petih. Stari Časnar je zadovoljno pušil pri peči; razgovarjati se mu ni ljubilo. Tudi predici, prišedši v sobo, sta položili roke v naročje, predivo je bilo že včeraj opredeno — samo po stari navadi nista smeli preje oditi nego po praznikih.

«Ali nimate nič volne ali cvirna, da bi navijali, gospodinja?» se je spomnila Vikta, ki je nerada posedala brez dela.

«Nimam; vse sva že namotali z Lucijo», je odgovorila kmetica, zroč skozi okno.

Na vrtu je skakalo na zmrzlih kupih nekaj domačih vrabcev. Majda je odrezala kosec kruha, razdrobila ga v roki, z velikim naporom odprla okno in vrgla pticam živeža. Vsaka si je takoj odnesla drobtinico, od nekod pa sta prileteli dve sestradini vrani in pozobali, kar je ostalo. V zraku je zafrfotala snežinka, za njo takoj druga, in kmalu jih je bilo ozračje polno.

«Danes se naglo zmrači in pot bode težavna», si je dejala Majda in nekaka otožnost ji je navdajala dušo.

«Kaj imaš okno tako dolgo odprto? Vse premraziš tu», se je oglasila bolehnna Lucija nevoljno.

Majda se je zavedla. Zaprla je in prisedla za mizo. Ura je bila še skoro ravno toliko — pol treh, in v izbi je bilo žalostno. Lucija je naslonila glavo na roke, starejša predica na klopi si je gladila kolena, Vikta pa je gledala podobo svetega Vendelina z ovci.

«Vikta», je izpregovorila gospodinja skoro s prosečim glasom, «ali nam poveste kaj? Čas bi nam lepo minul».

«Kaj pa naj še povem, draga moja», se je branila predica; «saj veste že vse».

«Povej o Meluzini —», je vzpodbujala starejša tovarišica.

Vikta je malo premišljala.

«Še nekaj vem», je dejala počasi, «česar še nisem pravila nikomur; toda to ni pravljica — in konec je žalosten».

«Naj bode — le povejte», je silila mlada gospodinja.

Naglo je še priložila na ogenj, sedla na nizek stoliček in ujela tekajočo muciko v naročje, da ne bi motila tihote.

In Vikta, v katero so bili uprti pogledi vseh poslušavk, je začela pripovedovati s čistim svojim glasom:

«Ko sem bila pri Krsnikovih še za malo pastarico, je nekoč postal pri meni rajni gospod polkovnik iz vile pri predkloster-skem pokopališču in me ogovoril dobrodušno:

«Pusti pastirstvo — iz tebe bi ne bilo nič pravega. Tvojemu gospodarju porečem, naj te pusti k nam, da boš obirala zelenjad

in pomagala kuharici; ta ne more trpeti nobene odrasle ženske».

Krsnikovi so me torej odslovili, posmehujé se mi, češ, da ne ostanem v vili niti teden dni. Bila sem pa potem tam šestnajst let, in ako bi ne bila videla, kako so vse položili tam nasproti v glino predklosterskega pokopališča, še sedaj bi bila lahko tam . . . »

Gospod in gospa sta bila že oba osivela, ko sem prišla tja; časih sta se mi zdela čisto kakor otroka. Pri vodi sta dala narediti kopališče, ki ju je stalo mnogo denarja; kopal se je pa v njem le pes, katerega je gospod vsak dan vodil tja. Konja je imel gospod v hlevu, a skrbeli so zanj kakor za človeka; suhár mu je morala kuharica peči, in za umivanje so mu ogrevali vodo; rabili ga pa niso prav nič. In kadar je šla gospa zjutraj na vrt, se je skril gospod za altár ter nakrat planil za njo, da bi jo ostrašil, — pa ona se že ni več bala, ker je poznala njegovo navado. Meni je pa gospod pravil kometka — namesto Vikta; to pa zaradi mojih dolgih, rmenih las.

*

Nekoč — tako le o Božiču — sta si izmislila, da bi lahko vzela k sebi kako lepo in ljubko dete, kateremu bi prepisala vse svoje premoženje in posestvo; sorodniki so ju bili nekako razdražili. Iz našega kraja nista hotela nobenega otroka; ubila sta si v glavo, da mora biti črnooka deklica, stara šest do deset let — in poslala sta v časnike, da hočeta to in to, tako in tako...

V odgovor je prišlo mnogo pisem, katerim so bile priložene fotografije. Gospod in gospa sta polagala slike na mizo drugo poleg druge kakor kvarte in gledala, katera izmed teh deklic je najlepša. I mene sta poklicala, da presodim in povem, katera mi je najbolj všeč. Pregledala sem vse, in največja slika se mi je zdela najlepša. Bila je črnooka deklica kodrastih laskov kakor Jezušček in okoli vratu je imela koralde. Uganila sem pravo; gospod in gospa sta si jo bila tudi že izbrala za najlepšo in dejala, da nisem neumna.

Črez nekaj časa je to deklico pripeljala k nam neka stara gospa, katera se z nami v kuhinji še razgovarati ni znala. Tudi dekletce, staro nekako sedem let, ni znalo

našega jezika; morala se ga je šele učiti. Toda na prvi pogled smo jo imeli vsi radi, — ljubezniva je bila kakor mucika. In tedaj se je v naši vili vse čisto predrugačilo. Spodaj pri vrtu se je pripravila sobica za malo, kateri je bilo ime Marija, gospod in gospa sta ju klicali Mimi; dali so ji tja posteljico z modrim nebesom, klavír in mizico s pletenimi stolički.

Začetkom sem spala pri nji — in tu se še vedno spominjam — Vikti se je tresel gas — «kako me je, ko sva že vgasnili luč, še klicala šepetaje: «Vika — Vika!» Morala sem sesti k nji in jo držati za roko... Časih je prišla gospa po prstih k nama pogledat, gospod pa je kukal za njo pri durih.

«Ali spi?» je vprašala gospa; ročice Mimičine pa ni smela videti v moji roki. Vedno me je tudi opozarjala, naj dekletca ne naučim nič slabega; in to je mene zelo peklo. Zdelo se mi je, kakor da mi zavidajo, ker me ima Mimi rada, in dasi nisva mogli dokaj pogovoriti, ker jaz nisem znala laški, da bi se zgovorila ž njo, kakor polkovnik, — vendar sva se razumeli. Nau-

čila sem jo slovenski «Očenaš» in «Češčena bodi kraljica».

Potem je prišla z Dunaja učena, priletna guvernant, in od tedaj se nisem več smela družiti z Mimico. Morala sem ji reči gospodična in zapomniti si, da je v uradu že zapisana za hčer našega gospoda in naše gospe na njihovo plemenito ime.

V ti veliki ljubezni — gospodov konj je bil v tem že poginil in psu Pufiju se je godilo kakor drugim psom; gospod ga že ni več vodil v kopališče — je vzrastla gospica Mimica že dokaj visoko in se zredila. Njena lica so bila okrogla in sveža kakor jabolčka, v laktih in na prsih so se ji delale ljubke jamice.

Tu sta se dogovorili milostiva gospa in vzgojiteljica, da se Mimica ne sme več tako rediti, ker bi to ne bilo lepo. Zato so ji naročili po pošti modre, in za večerjo je smela pojesti samo majhen košček mesa, četrtno žemljice, a sadnega kompota si je smela vzeti, kolikor se ji je zdelo.

Ker je gospica znala že vse gosposke šege, sta jo gospod in gospa vozila vsak teden s seboj v posete. Bodisi, da so se

peljali k stari gospici baronesi v Zadravski grad, ali k gospodu župniku v Predklošter; časih so se napravili i k nekemu slepemu gospodu, ki je bil nekda minister, pa je oslepel in si kupil v našem kraju gradič, časih pa tudi k gospej oskrbnici na Beleník. Gospica je povsodi malo zaigrala na klavir in vsak se je le čudil, kako sta jo lepo vzgojila nje rednika. Slepí gospod jima je le še priporočil, naj jo pošljeta še kam daleč na potovanje, da si ogleda svet, da ga ne bo poznala le iz knjig, ker se takim gospicam tako izpolnuje izobrazba.

Gospod in gospa sta se dolgo razgovarjala, a največ je silila na potovanje guvernanta, ker bi bila itak sama rada prišla kam med svet; kadar je gospod in gospa nista slišala, je pravila, da je pri nas dolgočasno kakor v zakletem kotu, od koder še lisice bežé. Konečno sta s težkim srcem sklenila, da se ločita za nekaj časa od svoje ljubice, naj gre ž njo vzgojiteljica, ki naj Mimici vse pokaže na svetu, kar bi jo poučilo in radostilo. Gospica je bila stara že kakih šestnajst let, tako da je imela o

vsem že svoje pojme, da bi si lahko zapomnila, kar bo videla.

Spomladi tako-le po svetem Jožefu sta lepo odšli — ali žalosti rednikov si ne morete predočiti; prav kakor bi bili hčerko-rejenko devali v grob. Potovali sta po svetu devet tednov. Izprva so se bili zmenili za tri mesece; toda obema, gospodu in gospej, se je tako tožilo po gospici, da je polkovnik kar nanagloma pisal in brzojavil za njima, naj se vrneta domov, če ne, da zbolita on i gospa od hrepenenja. Ko se je gospica vrnila, je bila prva nje beseda: «Zlati moj papa, draga moja mamica! — Kako sem vesela, da sem zopet doma!»

In gospod in gospa se nista mogla ločiti od nje; podajala sta si jo iz naročja v naročje; polkovnik je pristavil solznih očij, da Mimice ne pusti nikdar več od sebe.

«Saj bi se nama posušilo srce v telesu zavoljo tebe!» je plakala gospa.

Gospica Mimica se je zopet jela sukati po hiši — vsa je bila videti izpremenjena. Vzrastla je ta čas, kar je nismo bili videli; i obraz se ji je bil malo podaljšal in oči povečale. Sploh je bila lepša — zelo lepa. Pra-

vila je, kako je le doma vse krašno, in jela pridno skrbeti za vrtič.

Kolikokrat je v rokavicah okopavala zelenjad in plela gredice, da sta jo gospod in gospa morala karati, češ, vsa se prepoti.

Na jesen guvernanti pri nas kar nič več ni ugajalo. Imela je v velikovski hranilnici že lep denar, in tukajšnja dobra služba ji je nekako presedala. Bila bi baje neumna, če bi se pri nas v takem zapuščenem kotu posušila, je dejala kuharici v kuhinji in si poiskala nekakega vzroka, da more oditi.

Gospod in gospa je konečno nista zadržavala, ko se je pokazala tako nehvaležno, — in dejala sta, da pustita ves denar, kar bi ga sicer mesečno potegnila guvernanta, gospici Mimici, naj si kupi zanj, karkoli jo veseli. Gospica si je torej naročila mnogo časnikov in knjig in brala, — to je bilo njeno veselje.

Kakor hitro je odšla guvernanta, se je začela gospica napram meni in ostalim poslom prijazneje obnašati. Kolikrat je pritekla v hlev, pogladila vse tri kravice, splezala na lestvico in jela pripovedovati meni in staremu hišniku. Pravila je o Italijanski, ki je bila nje

rodna zemlja, sladka domovina, in kaj vse je videla lepega v svetem mestu Rimu, da sta bili tudi v Parizu in na Dunaju. O Dunaju mi je zašepetala na uho, da se je tam dvakrat nepozabljivo krasno naplesala — samo naj ne povem tega nikomur. Tudi Češko sta videli. In na nekem otoku ob bregu morja, kamor so se ljudje vozili samo za zabavo, — tam je tudi plesala. Zvečer sta se vozili po morju v ladjici, pa ju je zasledovala druga ladjica, ki je bila ovenčana z raznobojnimi lampijoni in na koji so se pele ljubke pesmice. Ah, kje se naj spomnim jaz vsega tega, kar je pripovedovala; — v glavi mi je ostalo le to, o čemer je pozneje govorila najčešče.

Sledeče leto pa se je gospici videlo, da jo v našem kraju vendarle malo veseli. Ni se shajala z nikomer nego s staro gospodično baroneso iz Zadравskega gradu, z župnikom in doktorjem, s tistim slepim gospodom iz gradiča in z drobceno gospo oskrbnico, katera je govorila le o svojih dveh sinčkih. Doli v mestu sta bila dva neoženjena učitelja, trgovčeva hči in mladi sin gostilničarja; često sem si mislila, da bi bilo za mlado kri bolje,

razgovarjati se z vrstniki in vrstnicami, — ali polkovnik in zlásti gospa se nista marala seznanjati niti z vsakim dobrim človekom. Mislila sta, da za zadovoljno življenje zadošča njih vrt z vodomedom in s tremi altani, v katerih vsakem je bila ptičnica s kakim ptičem; ti izleti v kočiji, klavír, knjige — to naj bo došti? Njima — starima rušama je seveda zadoščalo to, njima je ugajalo i pokopališče tam nasproti; vedno sta si pravila, da bodeta imela za večno spanje postlano prav kakor doma. Gospa je dala sešiti dve beli svileni blazinici iz plaščka, ki ga je nosila baje tedaj, ko se je njen mož zaljubil vanjo. V blazinici je namašila ostanke svakovrstnih zvenelih shranjenih šopkov, svoje v mladosti ustrižene lase ter nekaj slik in pisem. To je kazala vsak hip, češ, ta-le blazinica je zanjo, — drugo pa bo imel njen mož v rakvi pod glavo. Časih sta govorila o tem, da sta se potešila, časih zopet jima je postalo otožno, gospa je plakala, češ, komu naj izročita Mimico?

Nakrat bodisi, da jima je nasvetoval župnik, bodisi da sta si sama izmislila — sta začela iskati za hčericico ženina. Ukrenila

sta, da mora biti vojaškega stanu. Polkovnik je pisal nekemu svojemu znancu, naj pošlje nekoga doli k njim, prej pa še fotografijo gospoda ženina — na pogled. Zaželjena fotografija je prišla, in gospica jo mi je prinesla smeja se kazat v perilnico. Rekla sem ji: saj je to lep gospod, gospodična; zakaj bi se smejala? » Tu se je gospica nehala smejati in je dejala, da ga rada vzame, samo da pride odtod, od razgleda na pokopališče, in da užije potem vsaj malo sveta.

Ljubeznivi ženin je prišel; bil je stotnik pri tirolskih strelcih in nosil naočnike, katerih pa premetenec ni pokazal na sliki. Gospici ni Bog ve kako prirastel na srce, kolikor sem jaz poznala na nji, — vendar je pa rekla, da je zadovoljna z njim. V slovo mu je naredila šopek, in odslej sta si dopisovala. Vselej o praznikih se je pripeljal k nam obiskat in z gospico sta se izprehajala po vrtu ali pa igrala skupaj na klavír. «Že zato ga imam rada, ker tako dobro igra na klavír — » nam je pravila gospodična. Dali so torej tiskati listke, da sta zaročena, in iz Celovca sta se pripeljali dve šivilji balo šivat. Moj Bog, to je bilo perila — in vse samo

najtanje in najdražje — vso zimo sta šivilji delali pri nas.

Tedaj pa je na spomlad zbolela moja sestra, omožena v podgorski koči, in oče je poslal pó-me, naj grem gospodinjit namesto nje. Ker se sestra ni dolgo pozdravila, nisem mogla od nje nazaj v službo prej nego šele po žetvi. V vili so me radi čakali; v tem času me je namestovala dninarica; toda usoda gospodične se je med tem, kar mene ni bilo, zasukala; ženinov oče, trgovec v Inomostu, je baje napravil goljufijo; naš polkovnik je to zvedel, in svatbe gospice je bilo konec. Za nobeno ceno, niti za ves svet bi ne dal svoje težavno vzgojene hčerice sinu goljufa; — še v grobu bi ga moralo biti sram. Gospa je plakala, a pritrjevala svojemu možu, češ, gotovo je tisočkrat bolje, da se njiju hčerica ne omoži, pa ostane častna, kakor stara baronka na Zadravlju.

Gospica se ni jokala, odslej je le rada zahajala na najvišje griče v okolici, in ker sama ni smela nikdar na daljši izprehod (gospa je pravila, da se to nespodobi), sem jaz morala hoditi ž njo in nositi za njo plašček in dežnik. Govorili nisva mnogo;

raje se je zabavala s knjigo ali pa zrla v daljavo. Pa je prišla dolga, kruta zima, ki se je vlekla skoro do majnika, in gospici je ostal le še klavír za razvedrilo in knjige; kajti gospod in gospa sta govorila čim dalje manj veselo. Za vsako jed, vsako berilo sta klicala gospico k sebi; popoldne jima je morala igrati, zvečer pa mazati gospéj roke in noge, ker so ji baje otrpévale. Kolikrat je prosila gospa, naj jo gospica uspi s pesmico. Peti je morala koroške pesmice o planinski roži in gamsovem vrhu, o lovcu in modrem jezeru, — in tedaj se mi je smilila najbolj. Čutila sem, da, česar ne izjoče v solzah, plaka skrito v njenem glasu. Na spomlad je prišla novica, da se ženi bivši zaročenec, in gospa je dejala na to: «A, naj se ženi! Naši Mimici se bolje godi pri nama, nego bi se ji bilo pri njem. Midva je ne dava nobenemu nezanesljivemu človeku v roke. Ko pokoplje naju oba, najde gotovo ljubeznivo zavetišče v samostanu. Moj mož je že vse poskrbel za to v najini oporoki».

In zopet je preteklo leto — suho leto, da ni bilo skoro nič sečve na travnikih; vse je kar venelo. Našo gospico je prevzela nekaka

strast, da je zbežala od doma in hodila ob potoku, obraslem z jelšami, drugič zopet je šla med skalovje, — in ker sem jo malokedaj našla, kadar so jo klicali, — je bila karana; očitalo se ji je, da je nehvaležna. «Morda vsaj ne boš taka, kakor je bila tista tvoja guvernanta, ki se je pri nas preobjedla, pa je bilo pregrešni in posvetni ženski preozko naše domovanje! Niti ne veš, kako se nama moraš zahvaljevati za svoje ime. Kaj bi ti veljala na svetu, če bi midva ne bila poskrbela za-te!» To ime sta ji še često očitala — a vzlic temu sta jo imela rada iz ljubezni in iz navade; gospica je dobro vedela, da bi bilo greh, če bi ju nehvaležno zapustila.

In tako je revica trpela — mnogo je morala trpeti; toda nihče razven mene ni tega spoznal na nji. Ko se je iznova bližala jesen, je začela tako plašno gledati, kakor bi jo nekdo podil. Nekega večera, ko jo je gospa zopet kregala in jokala, češ, da je nehvaležna, — mi je ukazala pripraviti v banjo tople vode, češ, de se izkoplje, predno gre spat. Ko je še rednikoma rekla «lahko noč!» in uspala mamico z otožnim glasom svojih pesmic, sva šli skupaj v njeno sobo;

rekla mi je, da se nečesa boji, naj spim celo noč pri nji na zofi. «Poglej, Vikta», je izpregovorila s tihim in žalobnim glasom, spravljajoča se v kopelj, «koliko imam tu povsodi krasnih stvari in vsaka je darovana, — iz same dobrote darovana... Drugi stariši dajejo vse le iz dolžnosti do svoje krvi, kakor bi dajali sebi; toda ti moji dajó le iz dobre volje. Zaradi mene so odpahnili sorodnike».

Hotela sem jo potolažiti, naj si tega ne jemlje tako k sreči, da sta rednika le zato zavrgla svoje sorodnike, ker so ju razdražili; — toda nisem mogla izpregovoriti, ko sem videla gospico tako čudno, razpáljeno, kakor da ji izpod obraza vije ogenj. «Težko glavo ima — bolí jo —» sem si mislila in se raje obrnila proč. Tu je zopet rekla — in do smrti ne pozabim teh besedij: «Pridna bi bila jaz in hvaležna, da so me vedno pustili le tukaj, da mi niso pokazali, da je še drugje na svetu drugačna sreča. Jaz bi si bila mislila, da je na svetu samo nagluhi doktor iz lavantinske doline, ki vsakega bolnika potolaži z besedami: «Saj to mine!», poznala bi bila le staro baroneso iz Zadravskega gra-

diča, skromno gospo oskrbnikovo, našega dobrega župnika in slepega ministra, ki tudi zna potešiti trpečega človeka, kadar reče: «Jaz imam vsega dovolj, v obilici — samo vidim ne...» Toda, ko so mi odprli tako velikansko drugo stran življenja, je bilo konec preprostim pojmom — konec udanosti, skromnosti; nič več mi ne vrne miru in zadovoljnosti in ponižne hvaležnosti nego bolezen — dolga bolezen, ki čudežno izpreobrača človeško dušo k udanosti, — kajti hrepenenje po svetu — to je v moji krvi — ah, to me peče...»

In umolknila je. Nisem vedela, kaj naj ji rečem, da jo utešim; zato sem le molila za duše v vicah, da bi ji bile te v pomoč in v tolažbo. Za trenotek slišim ploskanje — ozrem se po gospici, ki nima več glave pokoncu, in nič dobrega sluteča, hitim k banji. Tu se je borila uboga glavica z omedlevico in pogled je obračala náme, proseč me: «Ne pravi tega nikomur — ne pravi!»

Dvignila sem jo v naročje in, groza, videla sem, da si je na obeh rokah prerazala žile, — voda v banji je bila že vsa krvava. Hotela sem zaklicati na pomoč, toda

ona je vedno še prosila: «Samo nikomur tega ne pravi, — iznebiti sem se hotela svoje krvi...»

Odtrgala sem si tedaj v stiski od čiste brisaljke, katero sem ji bila pripravila za kopelj, dva trakova in ji z vso silo obvezala rani. Potem sem jo prenesla z zofe na posteljo in tiho tekla h hišniku, naj gre takoj z mesarskim vozom po kakega doktorja v Velikovec za gospico, ki je nevarno zbolela. Hkratu pa naj mu pové, da gospod in gospa ponoči ne smeta zvedeti ničesar, naj se voz ne pripelje prav do vile, naj doktor pride tiho po vrtu. In jaz, uboga ženska, sem še naročila, da ga prosim, da bi pripeljal s seboj kako zdravilo za urezano roko, ker sem se, pripravljaje drva za podkurjenje, vrezala z nožem za dlanom in si ne morem ustaviti krvi. Zato me je hišnik še ozmerjal, češ, da sem neukretna in prismoda.

Gospica je ležala v sobici, kakor sem jo bila položila, z odprtimi očmi, toda niti zašepetala ni več. V tem sem iznósila vodo iz banje, pospravila vse, in oni nesrečni nožek, ki je še ležal zraven. Doktor se je pripeljal šele okoli polnoči; jaz sem mu takoj na vrtu

vse povedala in ga prosila za Boga, naj nikomur ne izda tega. — Gospico sem tudi že pripravila na vse, da pride doktor skrivaj k nji in o nji ne pové ničesar. Kako mi je Bog vdihnil vso to moč in pamet, še danes ne vem.

Rednika sta izvedela šele pri zajutreku, da je gospica ponoči zbolela in sama zaželela velikovškega doktorja, ki je bil slučajno doma. Revčkoma smo se lagali vsi. Ko sta prihitela pred sobo gospodične, jima je stopil doktor nasproti in jima svetoval, naj ne hodita tja, da se gospici mir ne sme motiti, ker se je loteva mrzlica. In sedaj šele se je pokazalo, kako rada sta imela svojo pasterko. Peljala sta se v cerkev in preklečala celo mašo in doma sta neprestano molila, da bi hčERICA kmalu ozdravila.

Gospa je pravila gospodu: «Postiti se morava, papaček; tri dni ne pokusiva nič nego kimenovo juho, mleko in črn kruh».

In gospod na to: «Kaj še, to ni nikaka žrtev! Jaz se odpovem kajenju, — tri dni nočem pipe ne smodke niti videti!»

Gospica je morala ostati štirinajst dni popolnoma v pokoju, potem pa ji je doktor

prinesel svilene rokavice, da bi se zakrilo bolešno znamenje. A dolgo je še morala posedati v naslanjaču in mirovati z rokama. Ginjevala nam je vidno čimdalje bolj, toda napajala jo je neka zadovoljnost in radost življenja. Velikovškega doktorja se je tako navadila, da je hodil k nam vsako popoldne. Naj je bilo zunaj še tako kislo vreme, vedela je, da pride za gotovo, in oči so se ji svetile v bledem obrazku. Tega vam menda še nisem povedala, da je bil ta doktor še neoženjen in lep, — meni bi bil bolj všeč nego oni stotnik. A kaj je pomagalo to, ko je imela gospica že tako žalostno zvezdo, da je nanjo čakal samo grob.

Spomladi jo je zopet napadla neka druga bolezen; lotila sta se je kašelj in mrzlica, in ni je mogel ohraniti niti prijazni doktor. Toda umrla je tiho, lepo, skoro nevedé. Še zvečer se je veselila šopka, ki ga ji je prinesel doktor, in radostila se je, da ji je kašelj pojenjaval. Pa se je zgodaj ulegla, postavila si šopek v kozarec pred nočno lučico, da ga je videla, in molila tiho. Molila je italijanski in na pol bdé mi je še nekaj

povedala italijanski — ali pa je bilo to že čisto v sanjah...

Isto noč je izdihnila dušo, in jaz sem še danes vesela, da je občutila ubožica na zemlji vsaj malo zadovoljnosti — —»

Vikta je umolknila; po mračni sobici je bilo nekaj časa popolnoma tiho. Potem je Lucija prekinila tišino z vprašanjem:

«A kaj sta dejala stara rednika?»

«Kaj sta hotela —» je odgovorila Vikta; «najokala sta se. Jaz sem se le bala, ko sta gladila mrtvi roki, da ne bi zapazila tistih obrunkov za pestjo, pa Bog ju je obvaroval tega spoznanja. Napravila sta ji krasen pogreb in se veselila, misleča, da bosta imela svojo hčerico na večne čase v svoji bližini. Gospa je umrla poldrugo leto potem in gospod ji je sledil v malo mesecih. Vse sta imela tako, kakor sta si vedno pravila. Pripravljeni blazinici pod glavama, gospa svojo svatovsko obleko, gospod sabljo. Bog daj vsem lahek počitek, — toda od tega je že več nego dvajset let in vile nasproti pokopališču nima še nihče iz njihove rodbine...»

V bližini so zažvenkljali kraguljci. Stari Časnar je vstal od peči in hiteč skozi vrata je vzkliknil radostno : «To sta naša dva!»

«Brž prižgite luč!» je hitela plašno Lucija, in vse ženske so nekaj govorile in iskale, izvzemši Majdo, katera se je vsled Viktine povesti še sedaj vsa tresla. Stara ta dogodba ji je vzbudila v duši sočutje do uboge, iz italijanske zemlje v njihove kraje prenešene deklice, katera je našla svojo srečo in zadovoljnost šele pred smrtjo, ko je zaradi nje prelila svojo kri... Občni nemír, vzkliki, da sta brata že prišla, so konečno otresli z Majde sanjavost. Vikta sama je že obešala na zid prižgano petrolejsko svetilko in Lucija je postavila še gorečo svečo na mizo, da bi bilo bolj praznično. Majdi je prišlo na misel, da bi se ji spodobilo, iti moškimi nasproti, ker pa se je bila nenadoma tako zmedla in čudno prestrašila, je raje pokleknila pred ognjišče in popravljala ogenj na njem, prilagaje na grmado, katero je bila naložila Franja pred njo, najdrobnejša polenca, ki so ji bila pri roki.

«No, Majda kje pa si?» je zaklical Filip v odprtih vratih; «tu imaš svaka. Dovolj

sva hitela, — konja pa še bolj, kar sama od sebe. Prepričan sem, da bi se v celem vašem polku ne dobil tako dober par —» je dejal kmet bratu.

«Oh — pa menda že —» se je zasmejal Tomaž, s plaščem in čepico v rokah. Odložil je obleko na skrinjo in, zagledavši Majdo, se je obrnil takoj k nji, da jo pozdravi.

Ko je tako nesmelo stopila proti njemu, se je zmedel še on malo. Že začetkom se mu je zdelo tako čudno, da je brat vzel kovačevo Majdo; kar ni si je mogel prav predočiti kakor svakinjo.

Podala sta si le roke; na rodbinski poljub se nista zmislila.

«Sestra Lucija nam je prišla malo pomagat —» je opozorila Majda svaka nekako hitro in stopila potem takoj k Franji ter se z njo razgovarjala o večerji. Toda i Lucija se je komaj dotaknila Tomaževe roke in brž dejala vsa zmedena, da bo nosila na mizo. Tedaj pa se je Majda zavedla, da je ona gostiteljica, in mirno je prisedla k moškim za mizo.

«Kako ti je všeč pri nas?» je začel Tomaž nekako po stari navadi poredno se smehljaje.

«Lepa hvala! Da le Bog dá zdravje, — niti ne toži se mi po domu», je odgovorila Majda spodobno, nekoliko resnobno.

«Toda tu pri nas vendar ni tako živahno, kakor je navadno pri vas», je ménil Tomaž.

«Navadila sem se — kmalu —», je zagotavljala Majda, in dočim Filipa pred svatbo ni mogla tikati, dostavila vendar, da bi vsaj govornica ne zastala: «Kaj pa ti — ali tebi ni bilo nikdar dolgčas po domu?»

«Bilo — prvo leto», je priznaval Tomaž in se mirno ozrl na Lucijo, ki je prinesla krožnike na mizo.

«Te pa še poznal nisem», je dejal in uprl pogled zopet v Majdo.

«Za male se nisi ménil», se je nasmejala Majda, spominjajoča se, da se je za njo — za Majdo — pri godbi že rad oziral. Da bi pa pohvalila sestro, je dodala: «Naša Lucija je šele od letos tako postavna; materi je že za gospodinjo; kar ne more se je nahvaliti».

«Kaj pa zobje — ali so jo že nehali boleti?» je opomnil Filip skrbno. Lucija je baš nekaj prinesla na mizo, in sestra, hoteča jo pomešati v pogovor, je ponavljala za možem: «Če te še bolé zobje, Lucija!»

«Ali pa ji je Tomaž že odpodil vso bolečino», se je oglasila starejša predica s klopi, da bi tudi malo pomagala do dobrega namena.

Ko se je deklica nato zasmejala, se je Tomaž ozrl na nje ustni in obžaloval v duhu, da ima že znatno pokvarjene zobe, dasi je še tako mlada. Sploh je bila ona le malo podobna starejši sestri, samo oblika ust je bila ista — kakor bi ji bil podolgoma položil četvero zrelih šipečjih jagod drugo ob drugo.

Začeli so večerjati. Možaki so se razgovarjali o samih skrbah in opravkih, v katere se ženske niso mogle vtikati. Tomaž je bil dobre volje; njegov obraz je bil od mraza in snega svetlo rdeč, in oči so se mu neprenehoma smehljale. Filip je bil tudi še dosti zadovoljen; toda Majdi se je zdelo, da nima tiste zdrave barve kakor Tomaž;

od zimske vožnje je imel rdeč samo nos, ustnice pa skoro posinjele.

«Če zbolí» — je šinilo razvneti Časnarici v glavo brez pravega vzroka; takoj ji je bilo žal za moža, ki je bil tako dober človek. Samo za njo bi bil skrbel, za se pa nikdar. Pri jedi ji je izbiral najboljše koščke, zabranil ji vsako težje delo — kakor otroku; pozabil ni celo tople obutali, da bi se le ne prehladila. Kedaj pa se je ona, kakor zvesta žena, spomnila, da bi zanj imela tako skrb? — Prav res nikoli! — Od danes bo to drugače! Takeka dobrega moža bo spoštovala, da se prehitro ne postara poleg nje.

Ko so povečerjali, je prišlo Tomažu na misel, da bi vsi lahko igrali črnega Petra, kakor so delali o božičnih večerih, ko on še ni bil potrjen. Stari Časnar je moral po kvarte, Tomaž pa je v tem ženskam pomagal spravljati z mize. Urno se je sukal po sobi in porednost je kar kipela v njem. I predici je spravil za mizo k igri, rekoč, da ima že od nekdaj srečo pri starih ženskah.

Majdi se je posrečilo posaditi Lucijo poleg Tomaža; veselilo jo je, da sta precej prvič sedela tako blizu sebe. Vsa hiša se ji

je zdela izpremenjena : kakor začarana. Filip se ni umíkal občni veselosti in smehu ter se je čisto pomladil ; stari Časnar se je ženil pri starih predicah, a ob ostalih treh mlajših bi se bila užgala žveplenka. Kar je Majda tu gospodinjala, ni doživela še radostnega trenutka ; mislila je, da se na Časnarjevini spodobi le tiha resnoba. In glej, pa so se v spodnji, veliki obokani hiši, kjer so bivale vedno same skrbi in pametna govorica, tako smejali in si lahkomišno nagajali, kakor po noči mali škratje ! In kakor da bi ji ti uhajali danes zvečer v mlade prsi tako zaupljivo, vriskaje v brezskrbni svobodi, v oni dobri zlati svobodi, ki prepeva celi dan, zvečer pa, toliko da položi roke pod glavo, že spi v srečnih sanjah. Majda, ki še nikdar ni poskusila bolezní, gladu, niti druge človeške bede, si je bila danes zopet v svesti, da se je rodila pod srečno zvezdo. V rojstni hiši so jo imeli od mladega vsi radi, vrstnice so ji želele vse dobro, na plesiščih je bila prva plesalka, in naposled je dobila dobrega moža z bogatim posestvom. Ti ljubi Bog, kdo bi si pa želel še več na svetu ?

Ob devetih so starejšim jele oči lezti vkup, in brada se jim ni več hotela majati; zato so se stari Časnar in predici odpravili spat. Ob desetih se je pa Filipu začelo zdehati, in dvakrat je opozoril, da bi bilo treba misliti na spanje. Jutri se bo spalo itak le na pol; nekdo iz hiše mora k polnočnici. In tako so se morali spraviti i mlajši, misleči v srcu, da je škoda, če mora človek iti spat pa ni zaspan.

* * *

«Na vsak sveti večer bi moralo biti nebo tako svetlo», je mislila mlada Časnarica, ko je skočila v Predkloštru s saníj. Med vožnjo ji je bilo toplo, — toliko se jih je bilo natlačilo na majhne saní. Filip je bil vzel hlapca s seboj, da bi skrbel za konja v gostilni, Vikta je prosila, češ, da bi tudi rada pozdravila Jezuščka, Lucija se je že od včeraj veselila ponočne vožnje v cerkev, Tomaž pa tudi ni mogel ostati doma. Posedli so tako, da je bil Tomaž shlapcem na kozlu, Filip in Vikta sta sedela zadaj na sedalu, Majda in Lucija pa sta bili v sredi. Filip je bil tako uredil, češ, da bosta sestri zavarovani pred mrazom.

«Ali te kaj zebe?» je Filip nekolikrat vprašal ženo, držeč ji v naročju trdno dvojce konjskih odej. Majda je jedva odkimala. S Tomaževega vratu je kipelo na njo toliko gorkote, da se ji je zdelo na brzo letečih saneh, kakor da je v zibelki. Različne misli so jo prešinjale med vožnjo; ko so pa pridržali do predklosterske župnije, se je spominjala samo one o razsvetljenem, z iskrami posutem nebesu.

Po lipovem drevoredu, na čegar desni je bilo z visokim zidom obzidano pokopališče (spomin na nekdanjo samostansko ograjo), prišedši do cerkvenih vrat, so se ločili. Brata sta šla na kor, ženske pa doli h klopem, kjer je bilo, dasi je manjkalo še pol ure do maše, vse prenapolnjeno; toda na strani poleg krstnega kamna, pod praporom svetega Filipa in Jakoba, je bila majhna klop, odločena za tri osebe s Časnarjevine. Že v davnih časih jo je bil ded kupil za hišo, in še sedaj je Filip dajal za njo vsako leto pet goldinarjev za mrtve vernike. In kovačica je štela svoji hčeri i to v srečo, da sedaj lahko sama sedi v svoji klopici; toda Majdi ta čast še sedaj ni bila

čisto po godi; kadarkoli je stopila v Časnarjevo klopico, je zardela, vedé, da jo ljudje gledajo in si mislijo, češ, saj v prejšnjih časih ni mogla sedeti na posebnem prostoru

Ko se je pa danes z Lucijo in Viktorjama v klopici, ji še na misel ni prišlo, da je iz kovačnice. Ko si je prižgala svečico na pozlačenem podstavcu, ki ga ji je bil Filip prinesel iz Velikovca, je vzela iz žepa majhen molitvenik, zavil v rutico, da bi opravila svojo adventno pobožnost. A Lucija je segla ponj, in prepustila ga je sestri, češ, saj ona lahko moli na pamet.

Majda je pogledala na veliki oltar, kjer so stale o božičnem času znane jaslice na podlagi iz rdečega stekla, za katerim so gorele svetilke, da je bilo videti, kakor bi jaslice obsevala jutranja zarja.

«Kako je to lepo!» je pomislila Majda z radostjo, v kateri se ji je od včeraj zdelo vse na svetu mnogo lepše nego prej. Doslej ji je nerazločno sliko velike njene sreče zagrinjala negotovost, kako se bode Tomaž vedel doma napram nji. Majda ga je poznala vedno le tako ljubeznivega, veselega, brez

ošabnosti ali surovosti; v kovačnici jo je mnogokrat nagovoril in na plesišču si jo je dvakrat izbral za sólo, — toda vkljub temu je imel Tomaž v očeh nekaj prezirljivega, da si Majda ni mogla tega drugače razlagati nego, da mu ni jednaka. In dasi se je s Filipom in tastom vred veselila njegovega prihoda, — se je vendar v globini svojega srca bala, da bo zopet zrl nad njeno glavo tja v daljavo, kakor tedaj pri plesu , kakor bi ona v hiši nič ne veljala . . .

Ta pogled pa se je pri vojaki Tomažu izpremenil. Sedaj je zrl vsakomur v oči, in ko sta se s svakinjo prvič srečala, jo je takoj prijazno prijel za roko, tako odkritosrčno se nasmehnil, a za darovane robce je pod božičnim drevescem vzdiknil vzpričo vseh! «Hvala Bogu za robce in tako prijazno svakinjo!»

Tu je spoznala Majda, da ji je prišel s Tomažem dober prijatelj in košček solnca v hišo — saj se ji je od trenutka, ko je stopil črez prag, zdelo v hiši vse tako svetlo...

«Da bi le Bog hotel, da bi se našla z našo Lucijo, kakor je prorokovala predica», si je mislila Majda in darovala z udanim

zaupanjem to prošnjo jaslicam, spremivši jo s tremi «Očenaši» in «Češčena si Marijami».

V tem je po cerkvi zadonela pesem :

«Oj pastirci, le vstanite,
Hitro v Betlehem tecite». —

Začetne besede je Majda tudi pela; nakrat je pa osupnila, zapazivši na koncu zadnje klopi kčer kmeta Mesarja v zeleni atlasovi ruti in s kastorcem na glavi. Živo rdeča ličica in mirne oči so bile tako ljubeznive na deklici, — nekdanji Majdini součenki.

«Ta postaja krasna, — krasnejša nego naša Lucija» je presodila mlada žena. Toda zatrla je v sebi neko zoprnost, katero ji je vzbudilo spoznanje, da je morda Mesarjeva najlepša ženska celega okraja; mislila je, da bi se gotovo tudi nji dobro podala zelena atlasova ruta.

«Kadar pojdem v Velikovec, kupim si ravno tako», je sklenila in se ozrla proti koru iz radovednosti, če ne gleda Tomaž morebiti na Mesarjevo! . . . Ni gledal! A njegov pogled se je srečal ž njenim, da jo je bilo sram, češ, da se za omoženo žensko to ne spodobi, radovedno obračati glavo.

— Pa, ali ni pogledala na kor tudi zato, da bi videla, če je njen brat gori? Mora doma to svaku povedati, da ne bo mislil, da zija po cerkvi kakor samsko dekle. Še Lucija bi se mu lahko zdela bolj resna; niti glave ni dvignila od molitvenika.

Pred oltar je prišel mašnik kratko ostriženih, osivelih las; takoj, ko se je ponižno priklonil, sta zazvončkala oba strežnika, in verniki so se pokrižali Majda je to zamudila; na belem župnikovem ornatu je zapazila raznobarveno vt Kane, čudne cvetke, — še nikoli jih ni natančneje pogledala; zdele so se ji kakor prave, sveže . . . In v duhu se ji je prikazal s snegom pokriti vrtič na novem njenem domu s svojimi pestrobojnimi gredicami, katere si je ogledala mimogrede, ko je nesla zadnji račun k Časnarjevim. Potem ji je prišel na misel novi pozlačeni golobček, ki naj bi na nitki visel v kotu nad podobami, da bi bilo v spodnji hiši še lepše; kajti da bi hodila v obe zgornji sobi gledat golobčka, ni utegnila. Po vsem tem razmišljanju pa se ji je končno rodilo vprašanje, zakaj ima Tomaž

tako čudne — smešno in ljubko razkuštrane lase?

Šele pri pesmi «Kristus se nam je rodil — veselimo se!» s katero se je končala pobožnost prve božične maše, se je stresla Majda nevoljna zaradi svoje posvetne raztresenosti. Moj Bog, kaj ji je neki zablodilo v kri? Ali si je kedaj dovolila, dokler je bila še dekle, premišljevati v cerkvi o takih nepotrebnih skrbih, da bi bila vsega skupaj med vso mašo izmolila samo tri «Očenaše» in tri «Češčena si Marije»? Kakor učenka je že lahko molila pri sveti maši rožni venec, a takrat se uboga deklica Gospodu Bogu še ni imela toliko zahvaliti nego sedaj, ko je Časnarjeva gospodinja. Zato je Majda ostala do zadnjega v cerkvi, da so jo njeni domači že nestrpno čakali pred vrati. Vsaj za duše v vicah je morala še pomoliti in zlasti pa za deklico, že davno izpremenjeno v prah, o kateri je predvčerajnjem Vikta pripovedovala tako žalostno povest.

Ko so se spravljali na male saní, da se vrnejo, je sedla Majda naglo za starega hlapca, da bi se sestra Lucija naslanjala ob

Tomaža. Mraz je pritisnil; vso pot je pihal leden veter.

«Prav nič mi ni mraz», je zatrjevala po vožnji zopet Lucija, in sestra ji je verjela, dasi z nekim notranjim nezavestnim pomilovalnim sočustvom, s kakoršnim zavidamo otrokom brezskrbnost in svobodo mladosti.

* * *

Stari Časnar se je popolnoma privadil snahe, «male kavke», kakor je pravil Majdi dobre volje; popolnoma se je zanesel na njo. Njegovo mišljenje se je brigalo poslednji čas le za to, kar je bilo danes, a kar se je bilo zgodilo, je tudi takoj pozabljal.

Nekega nedeljskega popoldneva, ko se je s slastjo najužinal rižove juhe in pečene piška z jabolčnim kompotom in se ozrl za Majdo, kako napravljena je odhajala v cerkev, je začel Filipu snaho čisto odkritosrčno hvaliti:

«Dobro sva pogodila s to malo kavko; pripravna je na vse strani!»

«Torej vidite», se je nasmejal Filip, spominjaje se, kaj vse je oče navajal proti Majdi, predno si jo je sin pripeljal v hišo.

*

In misleč na kovačnico, kjer je našel srečo svojega življenja, je rekel: «Jedino, kar me v življenju še skrbi, je negotovost, kakšno ženo si izbere Tomaž».

«On si jo že poišče», je dejal mirno stari in si basal pipo; «na svetu je žensk na izbiro».

«Lažje sedi na jedni klopi cela vrsta moških», je odgovoril Filip, «nego dvoje žensk pri enem ognjišču. Tega si niti misliti ne morem, da bi Majda začela kakšno zdražbo; a bojim se, da bi je ne žalila druga gospodinja, to pa tem prej, ako bi prinesla s seboj od doma ošabnost».

«Meni to ni nič mari», je zinil zopet starec, «naj si Tomaž izbere, kar hoče».

Če bi Tomaž ravnal po mojem svetu», je menil Filip potihoma, očitvidno po želji svoje žene, «bi mu svetoval, naj si vzame svakinjo Lucijo».

«Lucijo?» se je zavzel starec prvi hip, ko je to slišal; «mislim, da bi bilo to napčno, Filip».

«A ravnokar ste hvalili njeno sestro», je ugovarjal Filip; «saj sta obe iz istega gnezda».

«No seveda, ko se je že zgodilo! Toda, ljubi sin, Lucija in Majda: jaz bi ne vzel Lucije, če bi tudi imela dosti denarja.»

«Pa je tudi ona pripravna za vse», je ponavljal Filip očetov izrek o Majdi.

«Za mladega človeka», je dejal oče s poudarkom, kajti kadar je hotel, je vselej uganil pravo, «to še ni vse. Rad bi pa vedel, kaj naj bi se Tomažu na Luciji lepo zdelo; — morebiti njene debele oči?!»

«Nimamo vsi jednakega vkusa, oče; Majda se vam je tudi zdela suha in rjava — meni pa je bila vendar tako všeč kakor nobena druga».

«Majda se je pa pri nas že zredila in okrepila», je zatrjeval starec, da ublaži svoj prejšnji ugovor. Spoznal je, da je resnična sinova trditev, da vsak človek ima svoj vkus. Saj je bil on, kakor mladenič, zaljubljen v deklico, ki je malo pomežikavala z očmi. Kdo vé, — morda pa Lucija Tomažu ne bo všeč!

«Šestnajstletna Lucija je že sedaj bolj postavna nego Majda», je Filip vztrajno pregovarjal. «Ako pride k nam, mislim, da bo sreča za nas. Ne bilo bi mi ljubo, če bi se kdaj morala z bratom raziti z avoljo ženske

nestrpnosti. Kjerkoli govorim s kakim pametnim človekom, vsak mi prorokuje, da je hudo, kjer kuhati dve gospodinji».

To je bil za starega Časnarja odločilen vzrok, da je Lucijo vendar le privoščil Tomažu, ako jo bo hotel. Doma je bilo sedaj vse tako lepo urejeno, da bi bilo zares škoda, če bi se kaj napačno obrnilo. Filip se gotovo i tu ne zmoti (saj je bil vedno previden človek), kakor se ni varal v Majdi, v kateri je stari izprva mislil, da ni nič družega na nji nego tisti šopek črešenj za klobukom. Sedaj bi pa seveda kaka tuja, bolj premožna snaha žalila pridno kovačevo hčerko in jo nazadnje spravila še od hiše.

Stari Časnar je le še vzdihnil: «Samo, če se Tomaž ne bo ustavljal. Otroci si danes ne dajo nič več svetovati; ko vzra-
stejo človeku črez glavo, pa je konec. Ali veš za trdno, da bo zadovoljen ž njo?»

Filip je zardel; nakrat se je spomnil, da tega še sam ne ve. Toda on, reden kakor dobra ura, je bil vzlic temu nekoliko domišljav. Celih dvajset let je bil v Časnarjevem kraljestvu gospodar, in zdelo se mu je, da je le njegova važna skrb, oženiti

mlajšega brata. Z vso prirojeno vestnostjo se je zamislil v slučajni načrt perice, največ svoji ženi na ljubo in uslugo. Srce mu je navdajala bojazen, da mu ne bi tuja, bogata svakinja zatirala Majde pri vkupnem gospodinjstvu, in nevedé se je netila v njem sebičnost, ki ni prav nič upoštevala Tomaževe proste volje in srčnega prava.

Filip je bil prepričan, da se mu posreči vsako njegovo početje, in zato mu očetov ugovor, če že vé, ali Tomaž resno misli na Lucijo, ni dolgo belil las. Radostila ga je nada, češ, kako bo Majda vesela, ko ji pove, kako lahko je pregovoril očeta.

«Ko se vrne Tomaž», je izpregovoril zopet s svojim glasom po kratkem molku, «bo z vami spal v spodnji čumnati, oče. Omaro pri oknu imejte vi, kakor preje. Če pa pride do svatbe, prizidamo k čumnati na dvorišču lep prostor in napravimo dve čedni sobi, — prav tako veliki, kakor sta naši zgornji. Hišne oprave nakupimo toliko, kolikor je imava midva z Majdo. In tako dá Bog, da si nikdar ne bova imela drug drugemu očitati ničesa. Ko bi mlajšima kedaj prišlo na misel: «Vidva tam zgoraj imata

lepše», — odgovorim jima prostodušno, da se midva preseliva doli, ona dva pa naj zasedeta najine prostore. Tako bo vedno prav».

«In jaz?» je pomežiknil stari nekako v zadregi.

«Ali, oče, vi boste vendar med nami vsemi — kjerkoli boste hoteli», ga je pogovarjal Filip. «Posestvo seveda ostane na vas prepisano, kakor sva se vedno dogovarjala. O, verjemite mi», je nadaljeval Filip skoro navdušeno, «zdi se mi, da bi mi srce nikdar ne dovolilo, da bi s Tomažem delil posestvo pred notarjem ali pa mu plačeval delež kakor kaki siroti. Nekoč sem čital v koledarju, kako je bilo to preje krasno na svetu, ko so še živele cele rodbine v zadrugah. Delili se niso, tožili ne pred drugimi, vsi so živeli častno in redno pod vlado najstarejšega člana rodbine. Zakaj bi to ne bilo mogoče i pri nas?» je pristavil Filip, v notranjosti svoji trdno uverjen, da bi bil on sam najstarejši vladajoči član. «Z bratom sva se že čestokrat menila o tem, da bi nama bila vsakoršna delitev le v sramoto in žalost».

Stari Časnar je tako nizko sklonil glavo, da se mu je skoro kolen dotikala. V zadregi je bil; ni vedel, kaj bi dejal, ker ima tako dobre otroke in ljubi mir na zemlji.

Ko se je zvečer Majda vrnila od večernice in iz kovačnice, kamor je bila šla malo pogledat, je zopet pripeljala s seboj Lucijo, da bi ji pomagala. «Potrebujem je kakor solí», je pravila starišem; pri nas imamo toliko pospravljanja in šivanja, v petek pa pričakujemo že Tomaža. In ta mora koga imeti, da se vsaj malo porazgovori z njim».

«Kaj bi se ti ne mogla z njim tako razgovarjati?» se je začudil oče Medek poslednjemu razlogu. «Saj kakor si pravila, si se zadnjič dosti nakratkočasila z njim.

Majdi se je zdelo, kakor da bi bila že davno pozabila na ta čas. Kolikrat je že tako-le vzdihnila, spominjaje se Božiča, češ, tako bi pa ne moglo biti več, ko se Tomaž stalno vrne domu. Čim dalje bolj je morala spoštovati Filipa, ki je bil tako moder in miren človek, ki je imel jedino za njo žareč pogled — za takega bi ne bila razposajeno-

vesela žena, ki bi se vedla kakor dekle. Zato se je odvadila i prepevati!

«Kaj jaz», je odgovorila torej tiho očetu; «jaz vendar nisem več samska».

«Res je», je posegla mati v govorico; «samskim naj privošči veselje; ona ima itak vsega dovolj, ko je dobila tako dobrega moža».

«Pa se napravi, Lucija», je skoro radostno dovolila mlajši hčeri; kajti ono predižno prorokovanje ji še sedaj ni izginilo iz spomina. —

D drugega dne sta sestri skupaj pospravljali v spodnji izbi. Lucija je omivala obe stari hrastovi omari, Majda pa je v kotu prestavljala podobe. Kadar je obesila očiščeno podobo na drug žebelj, je hodila gledat k vratam, kako se neki podá. Kar nič ni bila zadovoljna; vedno je pogrešala neke instinktivne celotne harmonije. Često si je v svojih mislih kaj sestavila, kar se v resnici ni dalo izvesti.

«Ali imaš rada pavje perje, Lucija?» se je oglasila Majda. Lucija se je ozrla na sliko svetega Vendelina, za katero je bilo nekaj pavovega perja zataknjenega, in priki-

mala, ker ji je bilo zares všeč. «To so najlepša peresa od vseh», je odgovorila, «grajski vrtnar jih je bratu tudi nekaj obljubil».

«Dajva mu še naša», je sklenila gospodinja; «jaz bi se jih rada iznebila, — nikakor jih ne morem trpeti. Časih se zdé človeku, kakor pogled mačkinih oči. In tiste-le jelenove rožičke bi brat morebiti tudi rad vzel?»

«Te pa spravim jaz, če jih že ponujaš», je rekla Lucija. «Na zidu se lepo podajo in na nje se lahko obesi to in ono. Kaj pa ti je danes, da bi vse rada razdala?»

«Sveti Vendelin lahko dobi vsak dan nov šopek cvetic», je pravila Majda, «pozimi pa zatakneмо v okvir blagoslovljene sveče. In ti rožički — zdi se mi, kakor bi me vselej zbodli v srce, kadar se ozrem na nje. Mlad jelen je moral biti, a ljudje so ubožcu vzeli življenje brez usmiljenja. Verjemi, Lucija, vedno sem imela zeleno barvo rada in lepih pesmic o lovcih sem znala od nekdanj, — a vendar bi ne mogla vzeti lovca...»

V tem se je začul za Majdinim hrbtom glasen, živahen smeh, priprta vrata so se odprla in med njima se je pokazala visoka

možka postava, z rdečo, z brezovo mladiko okrašeno čepico na glavi.

«Marija — Tomaž!» je vzkliknila Lucija, presenečena in preplašena zbežala v shrambo se skrit. Isto plaho, detinsko čustvo je prešinilo starejšo, omoženo sestro, a vendar se je ovladala, da ni ubežala; niti z rokama ni ganila in na pol osuplo, na pol veselo nemo pozdravljala prezgodaj došlega svaka. Komaj viden smehljaj ji je šinil dvakrat po obledelem obrazu, toda obstal je le v očeh. In zaman premišljuje o kaki pripravi besedi se je zardela, češ, da je izvestno videti tako neumna...

«Nekaj časa že kukam pri vratih, poslušam in si mislim, da bi bila ti kaj hraber vojak», je govoril Tomaž smeje se kažoč svoje bele ženske zobe in odložil svoj težki ročni kovčeg, plašč in čepico. Bil je ves moker od potú, a poznalo se je, da zdrava bujnost v njem kar kipí.

«Pavovega perja pa ne smeš razdajati, draga moja», je pristavil; «to je že davno moje. Sedaj, ko zopet začnem hoditi v navadni obleki, si zatakнем za klobuk k ostalim peresom še pavova, da bom tukajšnjim de-

kletom bolj všeč. Kje pa sta oče in Filip? In morebiti si midva tudi podava roke v pozdrav?» je nudil svojo krepko dlan svakinji nasproti. «Poljubca mi itak ne daš, dasi bi bilo to med svakom in svakinjo čisto pravilno . . . Kolikrat sem se že po Božiču kesal in žaloval, da nisem dobil tedaj tega prijateljskega poljubca; zares, tako neroden bi ne bil smel biti!»

«Filip in oča sta bržkone nekje na dvorišču», je odgovorila Majda, podavaje svaku tresočo se roko. Skoro ji je bilo malo žal, da se ga je spominjala z neko hvaležno udanostjo; sedaj pa pride in uganja le šale z njo. «Kaj pa, v njem je drugačna kri nego v Filipu, in pri vojakih ni mogel ostati svetnik», si je v mislih opravičevala svaka; toda vzlic temu jo je pretresla bolestna misel, kaj, če bi kedaj videla Tomaža na strani lepe Mesarjeve hčerke.

In poleg tega jo je gledal tako bistro, kakor da je doslej še dobro ne pozna, — pozorno jo je ogledoval v njeni zanemarjeni obleki in v razhojenih malo luknjastih črevljih, v ti razvlaki v sobi . . . «Ali si prišel peš?»

je poskušala odvrniti od sebe njegovo pozornost.

«Do topolov sem se pripeljal s pošto», je odgovoril on, otiraje si obraz z Majdinim Božičnim darilcem, z rutico, katero je zarobila njena roka. Že včeraj smo izvedeli, da pojdemo štiri dni preje domov nego je bilo izprva odločeno; lahko bi bil brzojavil, pa sem šel raje kar tako, da našo hišo malo iznenadim. Si-li zato huda na me?»

Majda je odkimala.

«Vsak dan sem se veselila tvojega prihoda», je priznala v preprosti odkritosrčnosti.

Tomaž je svakinjo še enkrat premeril s pogledom, kateri se je v teh treh letih, kar je bil z doma, tako čudno izpremenil; zakaj v tem času je spoznal premnogo, kar mu preje še ni bilo znano. Majda se mu je zdela lepša nego o Božiču, dasi v izpodrencanem vsakdanjem krilu in brez rdečih koral na vratu, katerih se je še tako dobro spominjal. Črez pas je bila še sedaj tenka kakor dekle, toda nje obraz je postal okroglejši in glajši, polni ustni bolj leskeči, — in tako ponižno je stala tu pred njim kakor vojaški novinec. Dobro

srce se ji je videlo že v očeh, — kako je ravnokar pomilovala mladega jelena! No, Filip si je dobro izbral, — in to je bila sreča za vso hišo . . .

«A veš, česa se jaz veselim?» mu je prišlo naglo na misel, da bi Majdi za njeno priznanje povedal kaj ljubeznivega. «Veselim se, da bova midva sedaj zopet lahko plesala. Ali se še kaj spominjaš najinega sólo? Meni je bilo v Ljubljani često na mislih; na plesišču sem vselej iskal take, kakor si ti, a nisem je našel; no, saj je bila to le otroška misel . . .»

Mlada gospodinja se je jedva ovladala toliko, da je odgovorila kakor se spodobi za omoženo žensko.

«Prosim te, človeka minejo vse te mladostne norosti; toda ko boš ti doma, pojde morebiti zastran tebe i Filip z menoj na ples . . . Ali ne greš zgor?» ga je vprašala, kar ga je hotela že preje, ko je stopil pred njo, a ni mogla dobiti pravega izraza. «Da se oddahneš in umiješ? Jaz pa pokličem očeta in Filipa ter ju pošljem za teboj . . .»

«Zaradi mene ne imej nikakih opravkov», je odgovoril Tomaž, zapazivši šele sedaj, da je Majda v taki zadregi, da ji skoro sapa uhaja.

«A Lucija naj se nikar dolgo ne skriva v shrambi», je pristavil; «v tem grem sam pogledat za našimi...»

Po prstih je hitel po razvlečeni sobi do okna in z jednim skokom bil na vrtu.

Majda se je nekolikrat plaho prestopila, pogledala sapo zadržuje za odhajajočo, vitko, rdečo in modro oblečeno njegovo postavo. Na vrtu so jo na pol zakrivale sončnice, potem je izginila za trenotek v utico in na to zopet skočila črez plot na dvorišče. Tu so frfotali kvišku splašeni golobje, in Tomaž jim je vabljivo požvižgal.

«Kako sladko zna žvižgati», si je mislila Majda; «gotovo ga spoznajo golobje kar po glasu...»

Žarki prijaznega jesenskega sonca so prodrli skozi bezgovje in, predno so zatonili, zamigljali po celi sobi.

«Sedaj bode pri nas zopet vse drugače», je šinilo mladi gospodinji v glavo, a na shrambina vrata se je ozrla s pogledom, v katerem je žarela nadeja na krasnejšo bodočnost, koja jo je vabila k sebi z nekim sladkim tajnim glasom, kakoršen je bil Tomažev žvižg.

«Je že odšel, Lucija», je tiho izpregovorila in odprla duri, a sestre ni bilo nikjer. Le odprto okno in po tleh razmetana čebula sta pravila, kje je Lucija našla poseben izhod, da bi se ne kazala Tomažu v tako vsakdanji obleki.

«Zgoraj je, preoblači se», je dejala Majda sama pri sebi; «tu bom morala sama popraviti... Jaz sem pač lahko kar taka», je dostavila malo ravnodušno; «kaj sem komu mari jaz, omožena ženska...»

Vzlic temu pa je šla pogledat k oknu v zrcalo, predno je zopet jela hitro popravljati.

In z roko si popravljajoča lase in ovratno ruto se je premišljala, češ, da mora vendar-le skočiti gori v čumnato po čist predpasnik in boljše črevlje.

S prazničnimi črevlji si je še prinesla oprane, rdeče pisane nogavice in svoje rdeče koralde; zakaj brez njih se ji je zdelo, da ima nelep, preveč rjav vrat...

Črez pičlo uro se je o mraku že vrnil i Tomaž s Filipom in očetom z dvorišča umit, počesan in očejen. Da bi ne bil v hiši ženskam na poti, se je napravil v hlevu pred

hlapčevim zrealom. S Filipom sta si pa v tem povedala vse, kar sta imela najnujnejšega.

«Kaj pa to-le?» je bilo jedno izmed prvih Filipovih vprašanj; kazal je na srčno stran —: «Ali si to prinesel v redu nazaj?»

Tomaž se je od zreala ozrl na brata nekako z visokega. V tem hipu ga je prevzela mladostna razposajena bujnost, katera ga je doma vselej navdajala. Pogladi si je s prsti male bledorjave brčice nad svežimi ustnicami in odgovoril skoro prevzetno: «Tako pohleven že ne bom nikoli kakor si ti; jaz bi lahko imel deset deklet naenkrat rad, — samo zares nobene ne...»

V prvem hipu je Filip zardel, kakor star učenec, kateremu pravi učitelj, da bi lahko že več vedel nego vé... Toda ko se je v zadregi pripognil po slamnato bilko, je uvidel, da mu je odgovoril Tomaž še dokaj povoljno. —

Drugega dne je Tomaž spravil brez žalosti svojo vojaško obleko v spodnji predal omare. Ker se spoh ni rad pritoževal nikomur, ni omenjal i težav vojaškega stanu ni bratu ni komu drugemu. Stara praznična obleka, katero je sedaj hotel ob delavnikih nositi,

mu je bila malo tesna, a vendar je bil v nji isti sveži planinski zrak, po katerem je često vroče koprnel v vojašnici ali na tlaku velikega mesta. Iztaknil je tudi klobuk s krivci in hotel pridati za spomin prejšnjega večera še pavovo pero.

Zajutrek so mu napravili v lōpici. Dobro vedoč, da je tu Tomažev najljubši prostorček, je Filip napravil ženski, naj prinašati Tomažu zjutranjo kavo in popoldanski mošt v utico, češ, naj se v svojem najdražjem kotičku veseli še nekaj časa; kajti jesen se je polagoma bližala že svojemu koncu.

Ko je Tomaž, katerega je poklicala Lucija, stopil v utico, se je začudil, ker je bila tako izredno okrašena; spoznal je, da je to nekdo naredil nalašč njemu v veselje. Lesena miza je bila pogrnjena s snežnobelim prtom, obrobljenim s čipkami, na sredi pa je stala višnjeva steklena vaza z vkusnim šopkom aster. V kotu pod stropom je visela kletka z Majdinimi grlicami; na zadnji steni je bila pribita Tomaževa slika v pozlačenem okvirju, ovenčana z georginami, katere so bile sem ter tja med bršlinom in venočim divjim vinskim trsom zataknjene po stenah, zbitih

z remelji; pod stropom pa je plaval na zeleni niti bel, umno zlepljen golob...

Tomaž, kateri, izvzemši lanske božične praznike, še nikdar na svojih stvareh ni poskušal prijetnosti ženskega gospodinjstva, je bil nekako ginjen. Vzlic temu pa ni dolgo ostal v utici, nego je kar hitro pozajutrkoval; sklenil je, da si poišče dela. Prišel je domov, ko so ravno spravljali ajdo, koruzo in pozni krompir; po hlevih je bilo treba popravljati, kajti s sosednjih planin so že gonili govejo živino in drobnico v raván; pod hišno streho se je bil skrivil pločnati žleb: povsodi je bilo torej na izbiro. In tako je bilo Tomažu pogodi, če je hodil od dela do dela; pri jednem delu ni vztrpel celi dan.

Majda in Lucija sta na dvorišču krmili kuretino; Tomaž je mislil torej, da mora postati pri njih.

«Golobje poberó to vse kuram», je dejal z nekako mehkim glasom in se po sili nasmešnil.

«Drugikrat golobe krmi oče zjutraj na vse zgodaj», je odgovorila Majda; «danes sta se pa s Filipom odpravila takoj po zaju-

trku po koruzo na njivo, pa je pozabil nanje. Naj pa ubožci dobé tukaj-le prigrizek».

«Ti jih imaš menda jako rada», je rekel Tomaž, spominjaje se bele papirnate igrače, katero mu je obesila v utico.

«Še raje imam škrjančka in tam-le one-le» — je pokazala Majda z desnico na kopico vrabcev, kateri so od daleč pobirali, kar je odletelo pri krmljenju.

«Jaz pa vrabcev ne morem trpeti», se je oglasila Lucija, samo da bi tudi ona kaj rekla; «nič nimajo na sebi, — ne lepe barve, ne petja, — vsiljivci so».

«No, pav je lepši nego vrabec», je dejal Tomaž, cikajoč na njene včerajšnje besede o pavjem perju.

«Da, da, — tisočkrat!» je pritrdila Lucija.

«In kadar stoji drevje golo», je branila Majda svoje mnenje, «ko sneg pritiska in vsa radost zapušča človeka, vrabec vendar ostane pri nas, in kakor se obrne na veji ali na zemlji, vedno mu sije v očeh veselje... Zjutraj pa tudi znajo človeka, vzdramivšega se, potešiti; časih jih je tako lepo poslušati...

Mladi ženi se je tresel glas; Tomaž jo je, sapo zadržujé, kradoma pogledal od strani. Zdelo se mu je, da črna, črez prsi prekrižana ruta tako ozko utesnjuje njeni rameni; na prsih se je videl mal, trioglast kosec srajce, zadrgnjene s trakom, nad njo pa je bilo pet vrstâ drobnih koral; fini oval rjavkastega obličja so obkrožali okraji črnega slamnika, za katerim je bil šopek steklenih črešenj z nazobcanimi zelenimi listi.

Svitli, kratki kodri las, ki niso segali do preče, so ji vihrali v vetru, obletavali drobne, zaupljive čiste oči, katere so tako ljubeznivo zrle na kopico vsakdanjih ptičkov.

«Na nji — vendar, — ni nič posebno krasnega», je blodilo po glavi Tomažu, a ta je vsled tega spoznanja malo pobledel.

Majda je stopila h kurniku; pri Tomažu je ostala sama Lucija, ki je tako počasi pobirala pehar s krmo, kakor da je železen.

«Čuj, Lucija!» je začel Tomaž, ki je bil takoj smelejši napram nji nego proti sestri; zaradi mene ni treba počenjati nobenih posebnosti, saj menda nisem tujec! Danes seveda sem zaležal in predno sem se preo-

blekel, ste vi že vsi davno pozajutrkovali. Drugič pa vstanem s posli vred in pozajutrkujem z njimi ali pa z vami tremi, kamor mi postavite moj delež. Samo nič posebnega ne delajte zaradi mene, kakor za kakšnega gosta. In kar se tiče moje utice na vrtu — ta je menda lahko za vse.

«Povem to Majdi», je odgovorila Lucija.

«Kaj bo pa z grlicami? Sestra je dejala, da ti jih rada da, če jih maraš»

«Če je ona tako rekla, jih pa vzamem», je ménil potihoma Tomaž.

«Kdo pa je naredil oni šopek — tam na mizi?» je še vprašal.

«Majda — jaz sem pa spletla venec iz georgin».

«Srčna hvala vama, — toda jaz tega doslej še nisem nič zaslužil».

«Zakaj? Saj si najin svak»

Tomaž je pogledal deklico, kakor da mu je s temi besedami razjasnila neki temni sen. Kako naravno je bilo vse to! Majda je bila Filipova žena in Lucija nje sestra, in vse drugo se je godilo le vsled tega, ker so si bili v sorodu Toda sedaj bi že lahko šel na delo.

«Na svidenje torej!» je dejal in se obrnil proti hiši.

«Tomaž — slišiš» — je Lucja še zaklicala, in ko se je Tomaž le molče ozrl, je pristavila: «Ali bomo drevi zopet igrali črnega Petra, kaj? Nove kvarte sem prinesla od doma».

«Zakaj ne?» se je odzval Tomaž in nadaljeval pot proti hiši. Spomnil se je, da mora najpreje poiskati žago.

Ko se je vrnil iz kleti, kjer je bilo med raznovrstno drugo šaro spravljeno vso njegovo orodje, je odprl hišna vrata, da bi pogledal, koliko je ura, in potem uravnal svojo počivajočo žepno uro. Z ure pa je švignil njegov pogled na podobo svetega Vendelina, in tu mu je prišlo na misel, da bi si vzel iz šopa, zataknjenega za njo, jedno pavje pero. Po takem lišpu sicer ni hrepenel, a hotel se je prepričati, kako bi se podalo na njegovem klobuku

Pomeril je pero, obračal klobuk na vse strani, dal si ga na glavo pred zrcalom — in trdno je bil uverjen, da to ni lepo. Šop pavovega perja za podobo mu je postal nakrat zoprni. Zato ga je vzel, spravil pod

suknjo in sklenil, da ga kam vrže, kjer ga ne najde nihče več. —

Črez teden dnij sta šla Časnarjeva brata z Lucijo na planino; kajti zvečer so hoteli prignati živino domov. Da so le iz hiše stopili, pa je bila Lucija že dobre volje. Na glavi je nesla velik jerbas z malico, s kladivom, žago in vrvmi ter korakala pokoncu in neutrudljivo; v domišljavosti svojih šestnajstih let je menila, da vse gleda le njo. Toda Tomaž, polagoma stopaje za njo po ozki stezi, se ni brigal za okovane dekletove peté, do katerih je bilo Luciji toliko, da je dvakrat velela črevljarju, naj jih ne pozabi podkovati; tudi lepo izdelane čipke na njenih prsih ga niso zanimale.

Od trenutka, ko mu je postalo pavovo pero za klobukom zoprno, se je Tomaž zrésnil. Dal si je bil sicer delat dvojno obleko hkrati, pa prav nič ni priganjal krojača, naj mu jih kmalu naredí, vzlic temu, da je popreje sklenil, ne pokazati se drugače med svoje bivše tovariše in dekletom doli pred cerkvijo nego šele v novi obleki. Mirno je odložil to reč do šentmartinovega semnja;

takrat pa, je mislil, mora v gostilno med fante in malo porazgrajati.

Prvi čas po njegovem povratu ga je zanimal samo rodni svet, ki ga je navdajal s tako zadovoljnostjo in čustvom blaženosti, da Tomaž ni vedel, česa naj si še želi. In kako lepo in prijetno je bilo pri Časnarjevih za človeka, ki je po svetu izkusil že mnogo drugega, to je Tomaž spoznaval čim dalje bolje . . .

Planinski hlev jih je že prijazno pozdravljal. V treh dolgih letih, ko je bil Tomaž pri vojaki, je porastel mah po strehi. V zadnjem oknu sta bila še dva lesena možica, katera je Filip naredil bratu v njega otroških letih. Dedec s krošnjo na hrbtu je istotam predstavljal Kranjca krošnjarja, drugi s palico in dolgo brado je bil puščavnik. V kotu je bil spravljen polomljen otroški voziček, v katerem je spaval Filip, kadar ga je rajna mati poleti prinesla s seboj na planino; pozneje je vozil igračasti Tomaž na vozičku križem čez drn in strn snopke, dokler ga ni razbil.

«Moram ga popraviti, da se nam ohrani za spomin», je pravil sedaj Tomaž. Potem

je pregledal vso opravo kože in videl, da se ni skoro nič izpremenilo v nji. Tu je bila še sedaj ista hrastova miza z dvema dolgima stoloma, v kotu podoba svetega Jožefa v črnem okvirju in pod njo velika, čista pomita pinja. Na mizi je bil načet hleb kruha in lesena škatljica s Franjinim šivanjem; še sedaj je imela spravljen v njem mal iglenjak, po katerem je Tomažu mlado srce nekdanj koprnelo brez uspeha. Pri vratih je visela kamnita kropilnica z znamenjem Kristovega trpljenja, ključ, posnemulja in nekaj vrbovih mladik, blagoslovljenih na cvetno nedeljo. Na notranji strani vrat so bile prilepljene podobice z božjih potov in iz koledarjev. Na polici je stal žličnik in poleg Franjinih novih črevljev še zelene sklede; Franja se je bala, da bi ji črevljev ne zgrizel pes, če bi jih imela na tleh. Na Franjini postelji sta počivala v složnem spanju stara mačka in polletno detece.

Lucija je sočutno odpodila muho z otroka.

»Čegavo pa je?« je vprašala Filipa.

»Najbrže je zopet prišla k pastirju«, se je spomnil Filip ženske, ki je prihajala z

dvojico otrok, dojenčem in doraslejšim dečkom, v kočo po mleka: nihče pa se ni zménil za to, ker to ni bilo nič nenavadnega.

«Grem povedat Franji, da si tu skuhamo kavo», je dejala v zadregi Lucija, ker jo je Tomaž neprestano motril, dasi ves zamišljen.

«Predno pride Majda, pripravimo že lahko vse», je dostavila odhajaje v preveliki svoji skrbi s težkim korakom iz izbe.

Tomaž se je nasmehnil, kakor da mu je povedala nekaj tolažilnega. Vzel je iz žepa pest žrebljev, iz Lucijinega jerbasa pa kladivo in žago, obrnil se k počivajočemu bratu in mu dejal: «Če hočeš, pa pojdiva».

Filip je vstal in šla sta na zadnjo stran zadelat vhod v hlev, da bi se črez zimo ne naletelo sem snega; deske so bile zato shranjene v koči že izdavna.

Ko sta stopila v prazni hlev skozi vrata v sprednji leseni steni, je rekel Tomaž: «Filip, to pa lahko napraviva, da se naredi živini dober izhod za vselej; veljalo bi par goldinarjev in mir bi bil s temi opravki».

«Tudi jaz sem že mislil na to», je odgovoril Filip, «pa sem se premislil; lahko bi

pastir v nemarnosti ponoči pustil hlev zaprt, in ker je majhen, bi se nam živina dušila».

«Hm», je rekel Tomaž nehote zopet malo z visokega; «to je pa res neumna ovira! Na obeh straneh se pritrdita obe polovici odprtih vrat, da bi jih pastir ne premaknil celo leto».

Presenečen se je Filip ozrl v brata. Kar se je vedel spominjati, se je njegov ugovor danes prvič imenoval neumnim. . . . In Tomaž ni bil kar od danes; res, prav je imel. V tej zadregi pa je Filipu naenkrat prišlo na misel, da bi bilo čas, fanta oženiti; če vzame Lucijo, ne vzraste mu greben.

Izbiraje polagoma pripravljene deske, je opomnil bratu, ki si je žvižgal pesmico.

«Naša Lucija bo dobra ženska; kdor jo dobi, jo zadene dobro. Jaz bi jo najraje privoščil tebi Kaj meniš, Tomaž?»

Mlajši brat se je samo posmejal: «Ti, kaj ti ne pride vse na misel!»

Mislim to zares, — Lucija je dobra in dela prav rada. Saj si videl, da nama še kladiva ni pustila nesti. Dragi moj, to bi bila nevesta! Kar se tiče očeta, se ti ga ni treba bati; jaz sem ž njim že govoril o tej

stvari, in midva bi bila oba vesela, če se ti to posreči».

«Kdo bi bil dejal o tebi, da znaš celo posredovati ženitve, glej no! Toda iz svoje izkušnje bi moral že vedeti, da je za zaroko in svatbo treba vselej dveh».

«Saj ti Lucija ne uide za drugim. Majda je dejala, če bi bila Lucija tebi všeč, da bi bilo že vse dobro; — in to veš, da si sestri vse povesta».

«Majda tudi?» je vprašal Tomaž za-
tegnjeno. «No, bomo videli — črez leto
dnij», je pristavil kar tako, toda nikoli ni
odgovoril bolj nepremišljeno.

Filip ni bil nadležen in vsiljiv, in To-
mažev rok se mu ni zdel predolg za pame-
ten preudarek, ker tako stvar si mora človek
dobro premisliti. Oba sta delala molče, no-
beden ni hotel nadaljevati prejšnjega pogo-
vora. Ko pa sta nazadnje zopet jela govoriti,
se je govorica tikala dela.

V pičli uri je bil hlev na zadnji strani
zabit. Filip je potem še pregledoval žlebove
in vse kote, Tomaž pa je šel na trato.
Vzduh je bil vlažen, brez vetra, nizko in
velo zelenje se je grelo v popoldanskem

soncu, čisti nebesni obok pa kakor da se je na obzorju stikal z zemljo. Daleč, daleč se je širil svet pod planino; kdor je stal na vrhu pogorja, ga je navdajal vsled tega nekak ponos. . . .

Lucija je na koritu pomivala štiri bele porcelanaste piskrce, katere je prinesla v jerbasu s seboj od doma. Tomaž jo je pogledal od strani in videl nje potni in od gospodinjske marljivosti zardeli obraz; toliko da se ni zasmel. Polotroške oči Lucije so se mu zdele tako debele, obraz pa veliko manj moder nego je ona hotela.

In kako smešno je hodila v velikih svojih črevljih — prav po vojaško. Predno bo stara dvajset let, bo tako postavna kakor debeluhasta gostilničarka na mitnici, ki je vpričo Tomaža nekoč vrgla skozi vrata dvoje prepirajočih se zakoncev — lajnarjev, vsakega z jedno roko — lajno je pa nesla z njima kakor torbico na jermenu.

«Tomaž!» je zaklicala Lucija kolikor mogoče ljubeznivo, «prosim te, poglej tja za akacije, če se sestra že vidi! Lahko bi bila že tu!»

Tomaž jo je takoj ubogal, četudi še ni ogledal domače govedi, ki se je pasla po jarku. Ne da bi bil šel pogledat zaradi Lucije same; toda usluga, za katero ga je deklica prosila, mu je bila jako ljuba. Saj se je preje, ko je začutil blaženi vpliv planinske kočje, itak takoj spomnil, da pride i svakinja sem.

Že je bil pri akacijah, a na kratki stezici do boroveca, ki je lahko zakril i višjega popotnika nego je bila Majda, ni bilo videti nikogar. Zakaj pa ni šla kar z nami? » je mislil Tomaž nekam otožno, ker je sva-kinje pogrešal vso pot. Zadržal jo je malenkosten ženski vzrok; morala je počakati, da se ji izpeče velika potica, s katero se pogosté v planinski koči. Predočil si jo je, kako je mirno povedala, da pride malo pozneje, in kako je pritekla prav na prag gledat za njimi, ko so odhajali. Roke si je zavijala v zastor, kakor so nekdam delale pred Tomažem šolarice, in nje srnje oči so jih spremljale tako krotko, kakor bi bile sedaj zapuščene. Majda je bila visoke, vitke postave, a Tomažu se je zdelo na nji nekaj tako sočustvenega, da bi jo bil najraje tako nežno po-

zdravljaj, kakor dete. Spominjal se je, koliko smejša je bila, dokler še ni bila omožena; sedaj je bilo v nji nekaj plašnega.

Tako premišljuje si je ulomil akatovo vejico, osmukal ji trnje in listje, in ko po tem nepotrebnem opraviilu še ni bilo videti Majde, ji je šel naproti.

A toliko da je storil nekaj korakov, se je prikazala Majda iz borovja v spremstvu malega citrarja Gola, ki se ji je pridružil takoj pri hiši. Zvedel je v kovačnici, da bodo danes Časnarjevi gnali s planine. Zato je potujoči godec vzel razven citer še harmoniko s seboj; oboje je obesil črez rame na zelen motvoz. »Ej, pozdravljeni!« mu je klical Tomaž že od daleč, kakor da prihaja samo njemu naproti. Majdo toliko da je pogledal mimogredé; mislil si je, da bi to bilo smešno, če bi dal spoznati i le z besedo, kako rad jo vidi povsod. — «Bog daj dobro!» je odgovoril citrar Tomažu in ga pozdravil kakor gosposkega človeka. Postave je bil zanikerne, zato pa je bil bistre glave, da je znal vsakemu govoriti po godi; celo pesmice je znal zlagati, da so se vrstice ujemale.

«Kako je kaj doma?» je začel pogovor.
«Drugje po svetu ni nič lepše, kaj?»

«No, ponekod je, drugod pa zopet ne!»
je odgovoril Tomaž, samo da ni molčal.

«Prav zares», je zgubančil potujoči
godec žolti svoj obraz v neštivilno gub in
gubic ter se posmejal; «sedaj se pa ne ču-
dim, gospod Časnar, zakaj me dekleta po
hišah kar obsipljejo in izprašujejo: «Ali
ne veste, kaj počne Tomaž? Tega in tega
se je menda že vrnil od vojakov...» Dejal
sem jim: To pa že moram iti na Časnarje-
vino... In že vem, kaj lahko povem dekle-
tom o vas! Porečem jim, da bi ne bilo čudo,
če bi šla za takim fantom dekleta kakor za
procesijo, — pogosto so me že izpraševala,
kaj se vam sanja po noči...»

«Mari kaj zaigrajte!» je dejal Tomaž
malomarno; toda bilo mu je, kakor da ga
je Gol s svojim cikanjem zadel z električno
iskro. «La-di-o-jit!» je zavriskal, da se je
razlegalo po hribih, «la-di-o-jit!» in zapel:

«Imam malo deklico,
prebelo sabljico —
vseh mojih ljubic še najbolj zvestó —»

Gol je naglo snel z desnega ramena harmoniko in urno ujel pravi glas ter spremeljal pevca. S takim vriščem so se približali na trato pred kočo. Pes Volkar in preplašena jenica sta skokoma zbežala pred došleci črez pot, stara krava-vodnica z zvoncem je stopicala nekaj časa za njimi vsa v skrbeh, potem pa so od raznih stranij pritekli Lucija, Franja in pastirjeva dobra znanka s petletnim dečkom, a nazadnje je prišel Filip s pastirjem za godbo. Vzpričo starejšega Časnarja je harmonika brzo utihnila, in mali Gol ga je pozdravljal skoro bojazljivo; kajti doma v hiši ga je Filip obdaril vselej z opazko, da Gol lahko zase ohrani svojo godbo.

Majda, katero je pot do vrha ugrela, da je bila vsa rdeča, je stopila s sestro v izbo pogledat malico; zunaj so nekaj časa ostali sami moški.

«Gol, slišiš», je vprašal Filip, «ne veš-li, če ima kdo na zadravski strani kaj mošta na prodaj? Z našim pičlim pridelkom bomo letos kmalu pri kraju».

«Povprašam, pa pridem povedat».

«Kaj pa dela stari Krugelj?»

«No, še vedno dosti čilo koraca po hiši».

«In pri Kaboniku — ali so se že pobotali?»

«To bo še dolgo trajalo; vsak svojega odvetnika so si najeli, in vsak je prepričan, da ga drugi hoče ogoljufati».

«Sram jih bilo! Mari naj bi šli v cerkev in dali za sveto mašo, da bi jim Bog razsvetlil pamet!» Filipu se je čelo zgúbilo.

«Da, prav bi storili», je pritrdil Gol s takim obrazom, kakor da ne zna drugega igrati nego same svete pesmice.

Tomaž ni mogel dolgo poslušati; šel je pred prag, prižgal si smodko in naslonjen na leseno steno je gledal zamišljeno na vrhe obsončenih akacij in hrastičev tam na oni strani; zdelo se mu je, kakor da je na njih obtičal tisti prvi pojem radosti življenja.

«Pojdite malicat!» je vzkliknila Lucija izmed vrat in, vzpenjaje se na prste, zahalockala ter pomignila še pastirju in kravarju.

Tomaž je stopil takoj za Filipom, kateri je, odloživši klobuk, še vedno temnega čela razkladal Golu kakor na prižnici:

«Le k nam naj pridejo pogledat, bodi si danes — ali čez deset let, če se bodeva s Tomažem kregala za delež! Toda danda-

nes na svetu že izginja vera v dobre ljudi; drug drugemu ne verjame, — zato tudi Bog ne more več verjeti ljudem. V cerkev hodijo, pa v srcu s seboj nosijo hudiča. Kadar pa kličejo Boga, se jim ne oglasi, ker ne more verjeti hinavcem, ki zunaj cerkve lahkodušno prodajajo in preganjajo i svojo kri.

«Ta svet je hudoben!» je vzdihnil Gol skesano.

«Ves ne», je rekel Filip, se nekako mehko ozrl najpreje zaupljivo v Majdo, potem v Lucijo in Tomaža — in kakor da je spoznal z nemirnih potez okoli Majdinih usten, da se take pridigarske razprave ne spodobijo v trenutku veselega konca paše na planinah, je dodal z mirnim nasmehom: «Po malici nam morate kaj zaigrati, Gol, že zaradi mladine!»

«Kaj za ples!» je pristavil Tomaž, ki danes ni mogel poslušati resnih pogovorov.

Gol je nato naglo izpil svoj piskrček kave, ostanek potice vtaknil v žep in poprijel za harmoniko, katero je bil odložil v kot.

«Imam malo deklico», je zapelo v začetku Golu kakor po naključju v rokah.

«Mirujte že s tem!» je vzkliknil Tomaž vstajaje izza mize. «Zaigrajte kaj drugega — lepega. Majdine oči so mu pravile, da ji ne ugaja ta pesem.

«Kaj tedaj?» je premišljal Gol.

«Ni, da bi moralo biti baš za ples», je menila Majda, zroča na posteljo, kjer je lepo spal mali dojenček; «in citre pojo bolj ljubeznivo nego harmonika».

Tomaž je pristopil k stolu, vzel Golu harmoniko in mu podal citre.

«Ali naj zapojen zraven?» se je obrnil godec do starejšega Časnarja za dovoljenje.

Ko je Filip prikimal in Lucija zaprosila: «Najpreje nekaj za petje, potem pa za ples!» je Gol nežno ubral strune in s pridušnim tenorjem se pridružil glasu citer:

«Fantič kliče ljubico:

Pridi na planinico!

Tu škrjanček s kukav'co

Pozdravi tebe presrčno:

«Tju-tju — liv — lit — — kuku!

Pridi na planinico,

Pridi sem na tratico!

Znak ti bo zakukala,

Kdaj ti sama boš mojá —

Tju-tju — liv — lit — — kuku!

Pridi na planinico,
Pridi sem na tratico !
Najbliž' nebó se tu blišči —
In zvezdici sva jaz in ti . . .
Tju-tju — liv — lit — — kuku ! »

Gol se je po svoji pesmici skromno ozrl na ženske in Tomaža ter spoznal že po obrazih in sanjavo izoženih očeh, da je napravil dober utisek. Starejši Časnar pa je vstal, kakor bi bil zamudil koristnejšo stvar. Pogledal je na uro in jemaje svoj klobuk z okna je menil:

«Igrajte si še nekaj časa, če hočete — jaz moram pogledati, kako je kaj tam zunaj. Črez dobro uro pa odženemo — dan se že polagoma krči».

Ko so se duri zaprle za svakom, se je Lucija nasmehnila; doslej še ni poznala volje, s katero človek lahko ovlada poteze svojega obraza, in zato se je morala nasmehnuti že zaradi tega, ker je hrepenela po prostosti, a svak Filip — dasi dober — je bil nevedé na poti vsaki mladostni radosti. Vedno je bil tako moder, kakor predkloštarski cerkovnik, ki je nemirne otroke v cerkvi znal opominjati kar z očmi.

«Ali bomo plesali?» je smelejše vprašala Tomaža. Ta je pogledal le Majdo, — morda da ni upal pred njo, kakor Lucija ne pred vsakom Filipom; kajti vedelo se je, da si tudi Majda prizadeva, biti modra in pobožna.

Tako bi se Lucija ne mogla nikoli premagovati; ona bi ne bila nikoli tako za Filipa ustvarjena kakor sestra, zato pa bolje za Tomaža ...

«Tu je premalo prostora», je odgovorila Majda neodločno.

«Zunaj na trati bi ga bilo dosti!» je predlagala Lucija bistroumno.

«Da, na trati bi se lepo plesalo!» je nagovarjal Tomaž skoro proseče.

Saj se dosti naplešemo o šentmartinskem semnju», se je še obotavljala Majda.

«Sedaj pa lahko poskusimo, če že nismo pozabili», je prosil Tomaž vztrajno.

Majda se je končno udala.

«Najpreje z Lucijo», je rekla, vsa drhteča, kakor da naj zapleše prvič v svojem življenju.

Vsi so se spravili za hlev na solnčno ravnico. Gol je s harmoniko sedel na stoliček,

Majda in Franja sta pa gledali, naslanjaje se na steno, kako se Lucija podá Tomažu. Takoj za njima je zaplesal kravar s svojo ljubico, in mladi pastir se ni dolgo pomišljaj, pa je pograbil staro Franjo v kolo — saj je Galova preprosta godba tako sladko vabila, in blaženo jesensko sonce je obsevalo plesišče s čistim bliščečim zlatom . . . Majda je zamižala in mislila, da se ji bode, ko izpregleda, vse okoli zdelo bolj smešno — vsakdanje; tu je pa Tomaž pred njo postavil Lucijo vso prepoteno in peljal plesat svojo drugo svakinjo. Majdi se je v prvem hipu zdelo, da izroča Tomažu v roke neko drugo bitje; tako je bila zmešana, da se je vse zavrtelo z njo. A skoro jo je ovladala sladka moč godbe. In plesala je . . .

«Kakor pero bi odletela iz rok človeku», ji je šepnil Tomaž in jo pritisnil za trenotek tako močno na svoje prsi, da se je stresla, kakor da jo je izpreletela električna iskra. In na mah se je iznebilo celo njeno bitje mreže resnobe in duševne medlosti, odpovedujoče se boječe vsem mladostnim sanjam in radostim. Celó leto se je prostovoljno zatajevala, sedaj pa ji je izbruhnila plamteča

strastna želja, s polnim duškom se nasesati take sreče, kakoršna jo je prešinjala ob zvokih skromne harmonike in v objetju Tomaževem. Sedaj je plesala zopet tista nekdanja dekliška Majda, bistre oči so se ji bliskale in ustnice so bile na pol odprte, kakor da so žejne. Klobuček ji je odletel z glave, vsi kodri, ki niso bili vpleteni v kite, so frfoleli divje okrog drobnega obrazka... Nikoli še ni občutila, da je ples tako vroče razkošje; nikoli slutila, dokler še ni bila omožena, kakšna sladka moč je v rokah mlajšega Časnarja, — preje ga ni poznala takega...

Tomaž je začel žvižgati z Golovo harmoniko vred. Majda se je spomnila golobov, frfotajočih po zraku; Tomaževo žvižganje jih je vabilo bliže in bliže, kakor da bi se že spuščali na trato okoli plesalcev. Na pormeneli zemlji so se prikazala njih rdečkasto-rjava, pepelasta in črna telesca, a nad vsem se je razgrnilo tako prijetno, zaupljivo življenje...

V obližju je zavela neka skrita, nerazumljiva blaženost, katera je obhajala v sanjah Majdo že kakor svobodno in še kakor

omoženo, tista tajno drhteča blaženost, kakoršna se je tajila v glasu Golove pesmice...

Odziv kukavice in škrjančka se je spojil in pomešal v polko — «tju-tju — liv — lit — — kuku! . . .» Potem pa se je to ptičje vabljenje spojilo z žvižgom Tomaža, ki si je bil zapomnil ves napev in ga sedaj ponavljal ob zvokih harmonike. Vse to je vrelo vrtinčasto v Majdini glavi, da ji je uhajal vid. Utiski okolice so izginjali, vse se je stopilo v nekako roza — svetlobo — samo jedna postava ni izginila, niti se ni premaknila z mesta . . . Lucija, krepka in velika Lucija se je naslanjala z rokama, spetima za glavo, na steno koče in čakala . . .

Majda je zadrhtela. Pobeljena stena koče ji je nakrat razpodila vso to čarobnost v vroči glavi; Lucija jo je prepodila kakor tropo lastavic . . .

«Moj Bog — blaznim — —» se je prestrašila Majda in nehala plesati.

«Že dovolj?» je vprašal Tomaž, ne da bi jo izpustil iz objetja.

«V glavi se mi je zavrtelo», je odgovorila burno sopeča; «vidiš, Lucija že čaka!»

Zdelo se je, kakor da bi bil Tomaž preslišal zadnjo opazko. «Ali ti ni dobro?» jo je vprašal v skrbah opazujoč jo. Videl je, da je Majdin pogled izgubil prejšnji svoj od sreče žareči izraz.

«Pojdi po Lucijo!» mu je dejala burno in se mu izvila iz rok.

Tomaž jo je gledal začudeno. Tako plašno je odhajala, z mrtvima rokama, po prstih, kakor bi hodila po nevarnem kraju. Zrla je v tla; malo da ni stopila na svoj klobuček, pa šla je mimo njega kakor slepa. Tomaž je stopil za njo, pobral klobuček, — toda hoté zaklicati za svakinjo nekaj šalji-vega, je njeno čudno obnašanje zmedlo njega samega. Obrnil se je torej k Luciji, Golu pa pomignil, naj neha gosti; razposajena radost se mu je nakrat izpremenila v žalost.

«Nekaj sem našel», je govoril smeje se Luciji, da bi vsaj molk prekinil, toda klobuk je obdržal v rokah s tako prečudno resnobo, kakor da je dragocenost.

«Kam je pa šla Majda?» je vprašala deklica, ki si je izzivaje podpirala boke;

mislila je, da sedaj s Tomažem iznova zaplešeta.

»Ne vem«, je odgovoril Tomaž zamišljen.

«Morebiti je šla za svakom», je ugibala Lucija.

Tomaž je trdno verjel, da je Majda šla za Filipom, in nakrat se je zdel sam sebi tako odveč, tako osamljen na tem krasnem svetu; toliko, da ni vzdihnil.

«Kaj pa delata tam na oni strani?» se je vprašal. «Pojdi, greva pogledat za njima!»

«Ali ne bova več plesala?» je odvrnila deklica malo žalostno.

Posli so bili seveda že vsi odšli; niso se smeli dolgo muditi. Majda je tudi šla po opravkih. Ona dva bi se pa lahko še malo veselila. Lucija je bila prepričana, da bi zadoščala drug za drugega.

«Malo me glava boli», se je izgovarjal Tomaž razmišljen in naredil nekoliko stopinj v smeri, kamor je bila odšla Majda. Lucija pa je šla zvesto za njim, pomiluje ga.

«Naši materi pomaga zoper glavobol najpreje, če si nadrgne s kafro senci», je pravila prijateljski; «cestar pa je oni dan

pravil v kovačnici, da pomaga tudi jesiho obkladek».

Tomaž ni odgovoril.

Luciji se je še vedno smilil.

«Bog ve, če ima Franja v hlevu malo jesiha v steklenici?» se je spomnila v skrbeh, kako naj polajša Tomažu. «Čakaj, skočim pogledat, in če ne bo jesiha, obvežem te z robcem, namočenim v mrzli vodi».

Dekle je hitelo v kočo, toda Tomaž je ni čakal, nehvaležnež je bil vesel, da mu vsaj za trenotek ni treba poslušati, kaj mu pripoveduje Lucija. Glava ga ni bolela; zdel se je pa nakrat samemu sebi tako bolestno otožen, kakor bi mu vsega manjkalo, da bi mogel biti srečen.

Brata, Majdo in kravarja je dobil v koči; razvozljavali so zmedene vrvi in vsi trije so bili tako zadovoljno zamišljeni v to neznatno delo, kakor bi na svetu ničesa ne bilo, kar bi človeku mučilo glavo. Ko je Majda opazila svoj klobuk v Tomaževih rokah, je poslala ponj kravarja, ker sama ni mogala iti k svaku. Kar je bilo pred hipom, tega se gotovo ni več spominjala. Za hlevom pa se je zopet oglasila Golova harmo-

nika, vabeča na ples, dasi se ni brigal nihče več za to prečudno, blaženo vrtoglavljenje in razburjanje krvi.

Tomaž pa je šel osupel in opotekajoč se bliže; sam sebi se je zdel tako zoperno neumen... Komu so se pa neki še podile po glavi tako nepotrebne misli in nejasne želje — tako nejasne in nemogoče, kakor če bi se človek v svoji nespameti hotel vzpeti do nebesa in strgati z njega bel oblaček? Nevoljnemu Tomažu v megli čudnih mislij niti nada ni več svetila, da se sme veseliti radostne poti proti domu, ko poženo živino z godbo; stožilo se mu je po tihi samoti...

V tem trenutku je Tomaža zapustila tista prejšnja razposajena prevzetnost, kakoršna navdaja ljudi, katerim se godi pre-dobro. Skoro štirinajst dnij je hodil molče in nepristopen po posestvu, kakor da se šele s težavo privaja rodnemu svetu. Lucija in Majda, potrti vsled nenadejane svakove izpremembe, sta si domislili, da je Tomaž bržkone bolan, ker se je skoro gotovo pokvaril s kmečkim delom, katerega se je odvalil pri vojakihi. Filip se je pa uveril, ko mu

je Tomaž posmehljivo odgovoril, češ, da je ravno toliko bolan kakor vrabec pod streho, — da se bratu toži najbrže po navadnem hrupnem življenju poslednjih treh let.

Zato je nekoč nalašč poiskal Tomaža in mu omenil :

«Zakaj pa ne greš nikoli med fante v gostilno ? Radi te bodo videli, kakor preje».

«Kadar dobim novo obleko», se je izgovarjal Tomaž ; «stara mi je pretesna».

Tedaj pa, ko je šel Filip v Celovec, se je sam ustavil pri krojaču in ga priganjal, naj se podviza s Tomaževo obleko ; in ko jo je krojač prinesel še tisti teden, pred nedeljo, je čakal i resnobni Filip z ženskama — v spodnji izbi, kako se bode podajala Tomažu.

Z malomarnim nasmehom na ustnih se je konečno prišel Tomaž pokazat ; najpreje v sivi, zeleno obrobljeni obleki, v suknji zapeti pri strani, z dvema vrstama koščenih gumbov.

«Po novi modi se dela vse tako, — seveda le za gosposke», je pojašnjeval krojač, ko se je Filip malo v zadregi in vprašaje ozrl na bratovo obleko ; on sam se je nosil

vedno le po kmetski navadi v temno višnjevi ali črni suknji in visoko zapetem telovniku z jeklenimi gumbi.

«Tak je, kakor adjunkt iz Zadravlja», ga je Lucija odkritosrčno občudovala.

«Za tako postavo se lahko naredi lepa obleka», je opomnil velikovski krojač.

Majda se ni oglasila s svojo oceno. Od tedaj, ko se je na planini izvila med plesom Tomažu iz rok, sta se oba nehoté bala družiti se z nekdanjo zaupljivostjo; v skupnih pogovorih pa sta pazila, da nista sama govorila drug drugemu.

Tomaž je navadno sedel pri mizi poleg Lucije, a Majda, sedeča med Filipom in tastom, je pogledovala vse predmete po hiši, samo svaka ne. Drugi domači tega niso zapazili; zdelo se jim je samo, da se Tomaž nekako izpreminja . . .

Sedaj pa se Majda ni mogla izogniti: morala je pogledati svaka. In v navdušenju, kakoršnega še nikdar ni občutila, ogledujoča i najlepše slike, je spoznala, da se svaku podaja obleka kakor nikomur na svetu. Niti lepi adjunkt iz Zadravlja se mu ni mogel primerjati. Tu se je nje z nerazumljivo silo

polotila v prsih smelost in želja, da bi se pokazala očitno ž njim, tako-le oblečenim, pred vsemi ljudmi. Kakor je čutila nekdanj, da ji bodo vsi mimogredoči zavidali na Časnarjevini lepi prostor, tako lahkodušno se je sedaj oprijela volje, da bi se postavljala s takim spremljevalcem in plesalcem kakor je bil Tomaž, po katerem so koprnela dekleta . . . V tem silnem koprnjenju je pozabila Filipa in Lucijo; kar je omejevalo njeno prejšnjo svobodo in prostost z neprestopno ograjo, vse ji je nakrat izbežalo iz spomina — in jasno in gotovo je vedela samo to, da si za spremstvo in ples Tomaž ne izbere druge nego njo . . .

«Ali pojdemo jutri na ples?» je vprašala Filipa nenavadno razburjena.

«Tomaž hoče iti šele o šentmartinskem semnju», je odgovoril ta, spominjaje se še bratove opazke. Njega samega še nikdar ni prevzemala želja po godbi, in ker ga Majda ni nagovarjala, ništa šla celo leto drugam nego v cerkev, na velikovski semenj in v kavarno. In tako sta oba srečno preživela prvo leto svojega zakona.

«Do tedaj že lahko zapade sneg», je rekla Majda in mimogrede pogledala s koprnečim hrepenenjem Tomaža v obraz. On je razumel njeno smelost in povedal z drhtečim glasom:

«Jaz pojdem tedaj, kadar pojdeta vidva; sedaj, ko imam obleko tu, mi je vsejedno, kakor le vidva hočeta».

Filip je spoznal, da je vse to Majdina spletkarica zaradi Lucije, in se ves razveselil.

«Tako, tako», se je smehljaj krojaču, «sedaj nas bodo mladi vodili na plese! No, pa naprežemo jutri v voziček; podnevi se konja odpočijeta, in na vozu je vselej bolj veselo nego peš».

Tudi Lucija se je zveselila.

«Kako se oblečeva?» je šepetala Majdi na uho. Jaz bom morala iti domov oprat rokavce; tvoji bi mi bili itak preozki».

Majda je le prikimala; preveč je imela opraviti z mislimi.

Lucija je odšla hkrati s krojačem, in z Majdo sta se dogovorili, da se jutri snidejo v veliki gostilni; Lucijo pripelje tja nje devetnajstletni brat.

Majda si je tudi začela pripravljati svojo obleko. Šla je zgor v čumnato, vzela iz omare svojo višnjevo batistovo obleko in videla, da jo mora zlikati. Na črevljičke mora prišiti zelene rožice iz svile; na srečo je imela dva vatla zelene tkanine, spravljene doma. Pri črni jopici je bilo potrganih nekaj steklenih koral; — Majda je sklenila, da si zvečer popravi celi koraldasti rob. Še nikoli se ni ničesar tako veselila kakor jutrišnjega večera.

Tomaž je hodil brzih korakov ves popoldan po poslopju, in navadno njegovo žvižganje je bilo bolj tiho, kakor da bi se bal, da ne bi česa splašil. Po malici je Majda sedla k oknu in jela pridno šivati. Ko se je mračilo, ji je Filip sam prižgal luč.

«Idi k mizi in ne kvari si očíj», je pozval ženo skrbljivo.

Majda, navajena skoro otroške pokorščine, je odložila šivanje, toda še malo je morala pogledati na umirajoči vrt, kjer je razveseljevalo oko le še nekoliko venečih belih rožnih in vijolčastih aster. Rožaste in vijolčaste glavice so polagoma izginjale očem,

le bele so še drhtele doslej na temničavih steblih — tako čudno so se tresle pred napetim pogledom.

«Jedno si jutri vtaknem v lase», se je Majda končno zavedla, utrujeno obračaje se od belih, tudi že izginjajočih obrisov cvetov. Toda šele sedaj ji je prišlo na misel, da si ona ne sme več krasiti kit s cvetjem, — omožene ženske bi jo lahko dobile v zobe in ji štele tako smelost v zlo. Ona pa ni imela nikoli toliko moči v sebi, da bi se komu upirala, najmanje pa ukoreninjenim nazorom.

Nesamostojno, nestalno mišljenje, dasi tako razvneto od koprnjenja, je mladi ženi zopet upadlo; sedaj že ni več vedela, se-li sme še tako otroški veseliti jutrišnjega dne kakor preje. Ni vedela, ali je srečna ali nesrečna; samo to ji je bilo jasno, da je vse njene sedanje blažene in žalostne misli povzročil svak Tomaž. V kotu, okrašenem s podobami, mirno sedeči Filip, katerega je obsevala luč, se ji je zdel kakor poosebljena dobra vest in vera. Sedaj je razumela, da je tak človek po pravici lahko sedel v cerkvi

v posebni klopi; njegovo molitev je Bog gotovo raje uslišal nego njeno . . .

*
* * *

Mladi Medek je preplesal s sestro že dve točki, ko je prišel jeden najmlajših Časnarjevih hlapcev v gostilno.

«Ali so se vaši že pripeljali?» ga je ustavil mladi kovač. Slutil je dobro, da Lucija čaka le Tomaža, a sam bi bil tudi že rad skočil po Medarjevo Zofko, ki je bila sicer šest let starša od njega, pa bi se po mislih mladega Medka podala s svojim okroglim, živordečim obrazom v kovačnico kakor nališpana podobica.

«Pridejo šele», je odvrnil hlapec, ozi-
raje se, kje je največ poslov skupaj. «Toda kmalu bi bili vsi ostali doma; gospodarju je bilo slabo, ko se je vrnil iz cerkve; še južinati ni hotel. Gospodinja je bila takoj pripravljena pri njem doma ostati, češ, Tomaž naj le gre plesat. Ta pa je dejal, da brez njiju ne gre nikamor in ona mu konečno nista hotela kaziti radosti. Gašpar jih pripelje».

«Lahko bi bili že prišli», je menil Medkov sin malo nepotrpežljivo in pogledal na uro; najlepše zamudé».

«Pojdiva jim naproti», je svetovala Lucija.

«Megla je zunaj — in kdo bi tudi hodil od godbe», je ugovarjal brat. «Čakaj, jaz grem z Zofko plesat».

Pred Lucijo je ostal sam Časnarjev hlapec, vabeč jo na ples. Slab plesalec ni bil, toda mlajša kovačeva hči je imela zaradi sestrne sreče in materinega vzpodbdanja malo višji vkus. Kislo se je držala med plesom, po plesu pa se je precej izmuznila plesalcu in odtekla k tovarišici, katera je menda tudi nekoga čakala. Hvala Bogu! — končno so prišli njeni ljudje — Tomaž, po gosposki opravljen, in Filip z zlato verižico na visoko zapetem telovniku. Majda je šla za njima v sukneni jopici, s klobučkom in zeleno svileni rutico v rokah k oknu v kot.

«Za Boga, vi prihajate pozno!» je pozdravljala Lucija sestro; «štirikrat so že odigrali».

«Filipu se dvakrat ni ljubilo iti», je dejala Majda tiho, «in meni tudi ne!»

«Ti bi tudi le za pečjo čepela!» je zagodrnjala Lucija, z očmi vabeča Tomaža k sebi. Prišel je, a prvo je prosil za ples Majdo. Lucije to ni osupnilo; Tomaž je gotovo zato tako storil, ker je bila Majda starejša in domača in ker se je tako spodobilo.

Od vrat sem se je Luciji Filip posmехал in ji pomigal; v krogu leskečih in razgretih obrazov je bil tako vel in postaren.

«Moj Bog, da bi mu le ne prišlo na misel, da bi hotel z menoj plesati!» je pomislila Lucija strahoma, vedoča, da jo ima svak v čislih. Nikdar ga še ni videla plesati, toda pred vsemi bi se ji zdelo smešno, če bi hotel iti z njo, z Lucijo, v kolo...

«Le z Lucijo pojdiva preje!» je Majda glasno zahvalila Tomaža. «V tem si jaz malo ogledam».

Mlada dva sta ubogala in se izgubila v vrtincu. Pred mlado ženo pa je stal domači hlapec in jo prosil za ples.

Vstala je dobre volje in pomešala sta se med plešoče.

Črez ramo malega, a zastavnega hlapca je videla brata z medarjevo Zofko in lepo Mesarjevo Anko z županovim Jožetom. Ta je imela gladko počesane lase in v njih ume-ten šopek rožastega akata, da je bila kakor punčika v izložbenem oknu trgovca v Velikovcu. Blizu nje se je sukal Tomaž, pritis- skaje se ob zlikane Lucijine rokavce, in pre- ziral sestro, očitno preziral.

Majdi je šinila kri v glavo in v očeh sta ji vzplamtela čudna otožnost in hrepenenje. Zahvalila se je hlapcu in odhitela na svoj prostor. Ali tu ji je zastopil pot mladi, ko- maj oženjeni gostilničar in jo uljudno prosil za ples.

«Pa le za malo časa», je ušlo mladi Časnarici v prisiljeni uljudnosti z ustnic; «preje se mi je že v glavi zavrtelo».

Gostilničar ji je nekaj pravil, česar pa ni razumela in se le po sili nasmehnila, ne da bi odgovorila. Filip ji je dobrovoljno pokimal od vrat sem, ona pa je tudi to vrnila le z neodkritosrčnim smehljajem. Ko- nečno jo je krčmar izpustil na njen prostor. Obrnila se je kakor žejna srnica, sluteča studenec — in ni se varala. Tomaž je že

sedel na nje mestu — čakaje . . . Majda je v zmedi obrnila narobe zaponi na svojih rdečih koralдах ter z obema rokama pogladila drobne gubice svoje obleke.

«Ali greš plesat?» jo je vprašal Tomaž potihoma in nenavadno nizko sklonil svoj tilnik. V odgovor mu je Majda položila svojo drhtečo levico na ramo, Tomaž jo je objel okoli pasu in jo kar nesel iznova v vrtinec plesú. Tu je bilo toliko parov, da skoro nisi mogel dobiti prostora; jedva so se vrtili . . . Majdo je nekdo butnil ob roko. Tomaž je to videl in privil svakinjo v ogrambo tako tesno k sebi, da je čutila, kako burno mu bije srce. «Tu je vroče!» je zašepetala Majda, ki je hkrati s temi vsakdanjimi besedami dušila nemirno radost v prsih, ki se je pojavljala z vso pravico njenih dvaindvajsetih let. V svojih prsih je skrivala nekaj mučnega, kar tudi sedaj ni smelo uiti iz svoje ječe; zato jo je zbodel celo vsak vesel glas. Toda slast plesú s Tomážem ji je v tem že prevladala ves razum.

«Škoda!» je mislila Majda, ko so končali godeci; «človek bi rad umrl v takem plesu!»

Plešoči pari so se razšli po vseh kotih; le nekateri so se izprehajali roko v roki ali posamič. Pri godcih je čepel i potujoči Gol in v odmorih igral na citre ali harmoniko, kakor je kdo ukazal za denar. Zato je v njegovi bližini vedno postajala kopica mladine, ki je njegove melodije spremljala s petjem ...

Tomaž je položil, kakor je to videl v Ljubljani, po gosposki šegi Majdino roko v svojo in jo pritiskal k sebi, ne da bi za to vedel on ali Majda; i njeno levico je držal v svoji roki in jel ji je nekaj pripovedovati. Govorila sta o nekih na pol pozabljenih otroških spominih in smeje se opravljala smrekove vence, s katerimi so bile danes okrašene stene, češ, da visé preveč krivo.

Majdo je radostilo, da se Tomaž ne zmeni za nobeno dekle niti s pogledom. Mesarjevo Ančiko sta srečala že nekolikrat, ne da bi se bil ozrl nanjo. Samo to jo je malo jezilo, ker sta si s trgovčevo Miciko nekaj pošepetali, potem pa uprli obe oči na Tomaža ... In tista ženska zmagoslovna zavest, katera je še včeraj navdajala kovačevo hčer, da se bo ljudem na jezo in zavist

razkazovala s svojim lepim in ponosnim svakom v vsi tisti posebni moči, s katero je na Časnarjevem ovladala vse, i Tomaža — se je Majdi zopet vsilila v spomin in veselila se je je.

V tem blaženem izprehajanju jo je ustavil Filip vprašaje, če bi Majda ne hotela piti. Odkimala je samo — kakor v sanjah in brez odgovora je čula tudi njegov namen, da se odpelje domov, ker ga zopet napada slabost v glavi in želodec. Dokler je pa njegovim ljudem tu vseč, naj le ostanejo; hlapec se lahko vrne po-nje.

«Saj lahko peš pridemo domov; noč je tako topla kakor spomladi», je pravil Tomaž. «Zakaj bi neki mučil konja sem in tja?»

«Jaz itak raje hodim peš», se je oglasila Majda z neodločnim glasom. Sedaj pa je Filip sam tudi priznal, da je pametno, konj ne dvakrat mučiti.

Na plesišču sta bila i dva njih hlapca ter Majda in Tomaž; brezdvomno se i Lucija vrne z njimi, — torej jim ne bo dolgčas na poti proti domu. Filip si je že želel na sveži zrak, ni pa hotel priznati, da

komaj stoji na nogah. Naglo jim je še voščil lahko noč in dobro zabavo . . .

«Lahko noč!» je vrnil Tomaž in peljal Majdo plesat, ko je godba zopet zaigrala. V prvih hipih sta imela toliko prostora, da sta lahko plesala, kakor bi jima kdo razvezal krila; v vsem kretanju jima je kipelo bujno življenje. Majda je zopet plesala divje kakor zadnjič na planini.

Resnoba njenega stanu, domišljavost, zatajevanje same sebe pred ljudmi — vse ji je minilo iz glave in vanjo je silila le burna, vroča kri, šepetaje ji pravljico o svobodi, o koji se ji je sanjalo sedaj skoro vsako noč, in zaradi česar se je čudila, zakaj se ji nikoli ne sanja, da je že davno — celo leto — omožena?

Tomaž Majde ni izpustil ves čas in potem sta se zopet izprehajala po sobi kakor omamljena brez besedij. Pozabila sta na svojo okolico . . . Tretjo in četrto točko sta zopet skupaj preplesala in prežila.

Šele v dolgem odmoru, ko je mladina jela prepevati neskončne popevke, se je začela Majda zavedati realnosti. Višnjevo svoje krilce si je nekje zatrgala, a sama se

ni mogla spomniti, kako se je to zgodilo... In v kotu za durmi se ji je zopet pokazala Lucija, da jo je prestrašila — prav tako kakor zadnjič na planini. Tomaž je neprestano plesal samo z njo, z Majdo, — za druge se ni brigal...

Res, to bi ne smelo biti: spodobilo bi se, da se zabava z Lucijo. Majdo je obšlo, kakor da se ji hoče zmešati. Kolo mladeničev sredi sobe stoječih je zapelo pesem o planinici in kukavici. V gostem zraku so drhteले poslednje besede:

«Pridi na planinico,
Pridi sem na tratico!
Znak ti bo zakukala,

Kdaj ti sama boš mojá — boš mojá — - »

«Kaj praviš?» se je sklonil Tomaž k nji. Mislila je, kaj je bila rekla; a ni vedela, kaj. Dejala mu je natihoma: «Jaz pojdem domov!»

«Pa pojdimo!» je odvrnil Tomaž z nenavadno udanim glasom.

«Ti in Lucija lahko ostaneta še tu», je izpregovorila zopet jedva slišno in vstala».

«Tu bi me nič ne veselilo», je odgovoril on burno in naglo bežal plačat gostilničarju.

Majda je stopila k Luciji, ki je stala pri bratu in vrstnici blizu vrat.

«Jaz bi že rada šla domov — za Filipom», je povedala izogibaje se sestrnemu pogledu. «Ali ostanete še tu?»

«Meni je čisto vsejedno», se je našobila Lucija nevoljno. «Ali gre Tomaž s teboj?» je dodala oziraje se po hiši.

«Tako hoče —».

«Pa srečno pot!» se je obregnilo dekle.

V njenih na pol otroških očeh, ki so se zabadale v Majdo, je bila neka zlobna iskra; toda sestra tega ni zapazila. Videla je le, kako ji je Lucija obrnila hrbet in šla s tovarišico in bratom bolj na sredo sobe.

«Srečno!» jo je pozdravil le še brat pri odhodu, in mlada gospodinja je osamela.

Fantje so iznova začeli ponavljati pesnico o planinici.

«Kaj imajo kar naprej s to pesmijo?» je mislila Majda, ki je bila že ustrujena. Kar je zaslišala besede:

«Pridi na planinico,
Pridi tja na tratico!
Najbliž nebo se tu blišči.
In zvezdici sva jaz in ti —».

Spominjala se je še, kam je bila spravila zvečer svojo jopico, ruto in klobuček. Tu ji je šinilo v glavo, kakor bi jo kdo opominjal — tam daleč: «Kaj, ko bi ostala tu, da bi vsi skupaj šli domov — i naša hlapca? . . .»

Toda Tomaž, napravljen za odhod, je prihitel k nji in ji pomagal oblačiti jopico. Nič več ni dejala, oba sta odhajala tako hitro, ne oziraje se po nikomer, kakor bi se bala, da bi ju kdo ne zadržal ali se jima ne pridružil.

Zunaj se je razpenjalo nad njima brez-zvezdno, z belo-sivo odejo pokrito nebo. Dokaj časa sta šla molče drug poleg drugega; v vznožju pogorja, kjer so nad kovačnico rastli topoli, je bila Majda za korak pred Tomažem. Ta je izpregovoril:

«Kam tako hitiš? Še polnoči ni menda, a doma naju ne bodo sedaj pričakovali . . .»

«Kar tako po navadi», je zavrnila Majda in oziraje se plašno po svaku (kajti zdelo se ji je, da je obstal, ko je izpregovoril) se je izpodtaknila ob korenino in skoro padla.

«Vidiš», je skočil Tomaž k nji in jo trdno prijel za roko, «še padeš mi!»

Sedaj je začela stopati bolj počasi, kakor je hotel on. Tako ljubka, udana zaupljivost ji je navdala celo dušo; bilo je, kakor da gresta nečemu krasnemu in prečistemu naproti.

«Danes je lepa noč!» je vzdihnila nehoté in se popolnoma udala nje vplivu; «prav, da se nisva peljala».

«Lepa noč!» je za njo otožno ponavljal Tomaž. «Toda» — odgovarjal si je sam na neko misel — «zame ne bode trajno lepa. Ko prideva domov, porečeš mi «Lahko noč!» — in lepe noči bo konec!»

«Lahko se še vrneš — na ples!» mu je svetovala ona z drhtečim glasom.

«Dobro veš, da mi to niti na misel ne pride, da bi se vrnil tja — —».

«Ti si svoboden — —».

«To je uprav ona nesreča, da nisem na bratovem mestu — ali da nisi svobodna ti...» izbruhnili je burno iz mladeniča. «Moj Bog, kaj bi dal za to, — kaj bi dal!»

V Tomaževem glasu je zvenela bridka otožnost; njegova žalost je odgnala Majdi mir in ji vzela vso čisto srečo.

«Kaj govoriš!?» je zašepetala izmučeno, izvila svojo roko iz Tomaževe in si pokrila obraz z obema rokama. «Ti ne veš, kaj si mi že storil. — — Itak sem skoro ob pamet! Oh, Marija . . .»

Zaplakala je. Ta njena slabost je vdihnila Tomažu nepričakovano blaženost in silo. Vzel je mlado ženo v naročje in kar se mu je že pred hipom zdelo breznadejno nedosežno koprnjenje, to je na mah potegnil vse strastno v svojo moč; z ustnicami se je doteknil Majdinih lic, vratu in las in lahko bi jo bil poljubil na ustni in oči, da se mu ni prestrašena izvila iz rok.

«Marija, oh, Marija!» je zajokala prebolesto. «Ko bi naju kdo videl, kaj bi si mislil! Kaj bi dejal . . . Mož bi me lahko ubil v tem trenutku in tebe tudi . . . Ko bi ti vsaj njegov brat ne bil, — tako pa imava dvojni greh! . . . Prav je dejal Filip oni dan na planini, da bi človek prečestokrat lahko izdal svoje lastno sorodstvo in v cerkev nosil hudiča v srcu . . . Oh — Marija! . . .»

V Tomažu se ni oglašala vest; on je le z največjo slastjo poslušal, da jih Majda imenuje dva, da sta v ljubezni oba . . . Vse

drugo okrog te ljubezni se mu je zdelo v tem odločilnem hipu tako postransko, tako oddaljeno kakor daljna tujina ...

«Ali morem jaz kaj za to, da mi ni mogoče misliti na nič drugega nego na-te?» je dejal tiho in si ovil roko s hrastovim mladičjem ob cesti, kakor bi si z njim hotel zgraditi razgled v daljšo žalostno bodočnost. Hrastje se je zgenilo, ko se ga je doteknil, in streslo nekaj velih listov na zemljo. A Majda ni mogla ostati pri njem; počasi in težko je šla po stezi navkreber. Moral je stopiti za njo in ponovil je svojo prejšnjo misel glasneje:

«Kaj morem jaz za to, da moram tebe imeti rad? ... Ali morebiti misliš, da sem si sam želel tako usodo? ... O, ne, nisem je hotel! ... Jaz sem bil preje vesel na svetu, dasi kar sam, ne da bi bil mislil na kako žensko; bil sem kakor slep, sicer bi bil tebe poiskal, dokler je bilo čas ... Oče in Filip bi te mi bila privoščila, saj mi sedaj ponujata sama Lucijo, ki nima nič več; toda samó jaz — samo jaz bi ne bil smel biti tako slep, predno sem šel k vojakom, in prepustiti te drugemu. To je bila pa moja nesreča!»

«Ne govori tako glasno!» ga je prekinila mlada žena strahoma in težko diha je. «Jaz — jaz ti ne zamerim — reva sem sama kakor brez glave... Že lani o Božiču si mi begal pamet; — ko sem bila še prosta, nisem poznala takih muk... Sedaj pa, ko je že konec vseh drugih praznih mislij, morava biti oba pametna že zato, ker sva iz poštenih hiš in rodbin!»

Ko Tomaž ni takoj odgovoril, je dostavila Majda še v tolažbo, dasi se sama ni mogla iznebiti slastne vezí, katera jo je vezala prepozno in breznadejno :

«Lahko me imaš rad kakor svakinjo — samo drugače ne zaradi Filipove nesreče; zaradi božje kazni ne!»

«To se da težko zapovedovati!» je vzdihnil globoko Tomaž. Ker pa je svet poznal in vedel, da se med ljudmi ne smatra vse tako brž za velik greh, samo da nihče nič ne zve, ni izgubljal svojega upanja, in zopet se je razvnel že huje:

«Ko bi se mogel vsaj enkrat s teboj razgovoriti o vsem, ko bi me ti poslušala, olajšalo bi se mi — in morebiti bi mi vendar lahko kaj rekla v uteho!»

«Kaj naj bi ti rekla jaz, reva?» je odvrnila ona s potrtem glasom. «Sami mi je tako hudo . . .»

Tomaž ji ni videl v oči, a razumel je, da ji je baš tako kakor njemu. In spoznavšemu to žalostno srečo je zdrgetalo srce. Da bi vsaj enkrat izgovorila jasno, kar je slutil, da bi rekla to le enkrat... In v Tomaževih koprnečih prsih so zadoneli zvoki pesmice:

«Pridi na planinico,
Pridi sem na tratico!
Najbliž nebo se tu blišči . . .»

Instinktivno je začutil blizu sebe Majdino obličje in nje sladke oči.

«Majda, vsaj enkrat bi mi lahko rekla vse!» je izpregovoril tiho kakor v sanjah. «In jaz bi se rad zadovoljil s svojo usodo, nikdar bi se ti ne vsiljeval! Mislil si bom: Že zavest, da me ima ona rada, je vredna da živim. In lahko bi vse gledal potrpežljivo, niti z besedo niti s pogledom bi te ne mučil... Toda sile, pomoči bi mi morala dati, da bi bil potrpežljiv — veš? — Če se tu bojiš govoriti z menoj, pojdi z menoj na planino. Tam v koči je že prazno, tam naju ne sreča nihče — niti ne sliši . . .»

Majda je osupla obstala in zadržala sapo. I v njenih prsih je nekaj zašepetalo, nekaj drobcenega in zvezanega se je razpelo kakor bi imelo ptičje peroti, in vabilo jo, naj krene s stezice na desno, naj hiti s Tomažem roko v roki po neshojeni poti gori na vrh pogorja. Okrog in okrog je bilo vse tako varno, nebesni obok, prevlečen z megami, se je ožil in ožil — — — in tihi ptičji glasek je peval v prsih:

«Pridi na planinico,
Pridi sem na tratico!
Najbliž nebo se tu blišči,
In zvezdici sva jaz in ti — — ».

Dvignila je glavo — na nebu zares ni bilo nobene zvezde, zemlja je bila zavita v temo, samo materino dušico je bilo poznati po njeni vonjavi. Akati, hrastje, brezovo in trnjevo grmičje pa je tajilo dih, pod korakom je hrštelo odpadlo listje . . .

S pomočjo vesti se je ubranila prevladajoče omame in odvrnila je le negotovo:

«Pa danes ne — danes ne. — Tako pozno je že — temna noč . . . »

«Torej pridi jutri zvečer — tako kakor bi šla domov k starišem — ali pa povej

«sama, kadar hočeš — z vsem bom zadovoljen», je dejal Tomaž z iskreno udanostjo in drhtečo nadejo v glasu:

«Jutri!» je zašepetala Majda, kateri se je vračala neka otroška zaupnost. «Kaj pa, če me kaj zadrži?» je opozorila z le navidezno dvomljivostjo. «Ko bi prišli naši zvečer k nam? ...»

«Pa lahko pošlješ kravarja gori povedat, naj ne čakam», je odgovoril Tomaž, prizadevaje se, da bi mirno govoril, da preje uteši Majdi strah.

«Ali pa, da ti ne bo treba nikomur nič praviti, mi lahko pošlješ po kravarju nekoliko aster z našega vrta, pa bom vedel, da te je nekaj zadržalo. A jaz bom molil», je dostavil nenavadno iskreno, «da se nama ne pojavi nobena zapreka... Nikoli še nisem tako molil, kakor bom za to».

«Molil?» se je odzvalo v Majdi kakor odmev. V tem je bilo nekaj nepojmljivega, kar je razumevala samo čustveno. Zdelo se ji je, da bi bilo najboljše, ko bi se oba izjokala... Kaj jima je kazalo drugega? Ali ta jutrišnja pot jo je vabila, dajala bolnemu srcu tolažbe...

Mirneje sta šla dalje roko v roki, prepolnih src, a brez besedi, kakor da gresta za neko prikaznijo, ki bi ju vodila do dobrega. V daljavi se je kmalu začnela hiša — in oba sta bila istih misli, da je to škoda, da sta že na koncu svoje današnje poti.

Tu je Majda zopet povzela besedo:

«Ako naj jutri pridem tja gori, — ne morem te preje podnevi srečati v hiši! Vselej bi se te ustrašila, če bi se morala ozreti na-te . . . »

Tomaž jo je razumel.

«Na vse zgodaj odidem v Velikovec... Ali pa kar porečem, da grem na planino v hlev nekaj popravljat. Pred oči ti ne pridem, dokler te ne bo za menoj. Toda samo, če prideš? Verjemi, da bom dotlej postopal okrog kakor izgubljen».

«Če bom le mogla — pridem», je obljubila Majda potihoma. Ne da bi ga bila še opozorila, je oprostil Tomaž njeno roko, in tu šele jo je prešinila neka blažena pohlevnost in udanost do te krepke, tople roke z vso silo. Podvizala se je in prehitela Tomaža ter se pohlevno ozirala po njem. Na

njegov pozdrav mu je zašepetala isto
«Lahko noč!» in stekla v sobo.

Tomaž je postal še malo na dvorišču
pri psu, katerega je imenoval starega do-
brega prijatelja in ga pogladil.

Ko je Majda prišla po stopnicah v zgor-
njo sobo, je zapazila pri polodprtih vratih,
da je v spalnici luč. Filip je počival na
postelji. A vzlic temu, da je imel na glavi
obkladek, so njegove oči vendar prijazno
pozdravile Majdo.

«No, ali si se naplesala po volji!» je
bila njegova prva skrb.

«Ali te še boli glava?» ga je vprašala
skrbno, ne da bi odgovorila.

Žal ji je bilo, da je skrbel za njeno
zabavo, dasi ga je bolela glava. Zdelo se
ji je, kakor da so se ji v prsi zasadili krem-
plji . . . «Doslej še nisem zatisnil očesa», je
potožil mirno. «Mraz me trese in, če se ode-
nem do glave, me kuha vročina. — Najbrže
sem se v soboto prevzdignil pri prevažanju
žita».

«Ne smeš se tako mučiti; ni ti treba»,
je dejala Majda pomilovalno.

«I no, vem, da je to moja krivda; ali če pa človek ne more drugače! Oče, ta je drugačnega značaja, — on je za vse bolj brezbrizen. Tomaž se je bolj vrgel po njem nego jaz — in prav ima. Jaz sem pa pode-doval materino skrbnost in marljivost, — to je v krvi».

Ko je omenil Tomaža, se je Majda obrnila in izzuvala čreveljčke.

«Ali naj ugasnem?» je vprašala trudno, ne da bi se ozrla. «Ali hočeš morda nov obkladek? Grem ti po sveže vode».

«Le ugasni — gotovo si tudi že potrebna počitka», je odgovoril Filip. «Poskušal bom i jaz zaspati; to je najboljša pomoč v vsaki bolezni. Toda zdi se mi, da se mi je olajšalo od trenutka, ko si ti prišla.... Grozna tesnoba me je obhajala... Časih se mi je zdelo, da me hoče nekdo okrasti, dasi se na dvorišču pes še oglasil ni... Take neumne misli so se mi podile po glavi — vse zaradi tega, ker me boli».

Mlada žena je ugasnila in molče pokleknila ob postelji k molitvi. Filip je umolknil in izpregovoril šele, ko je začutil, da vstaja:

«Danes mi je tudi rajna mati hodila vedno na misel; zdelo se mi je, kakor da bi bila v hiši in nečesa iskala in opominjala. Vedno mi je žal, da je nisi poznala, Majda. Bila je čista duša, katerim se vse bere že na očeh. In jaz sem se vselej ozrl le na oči, pa sem vedel, kaj bi rada. Dosti je reva poskusila na svetu; štiri otroke je morala pokopati, — a vse to ji ni vzelo vere v božjo pravičnost. Še pred smrtjo, ko je žalostno tožila, češ, komu naj zapusti malega Tomaža, je vesela zahvalila Boga za misel, katero mi je vdihnil, da bom jaz varoval brata namesto nje. Mislim, da mi nekoč poreče tam gori, da je nisem varal; kajti veruj mi, da nisem sebe nikdar bolj ljubil nego tega fanta . . . Ali se je že vrnil s plesa?»

«Že», je šepnila Majda.

«To je dobro», se je oddahnil Filip. «Tudi njega sem se spominjal, boječ se, da ne bi zagazil v kako nesrečo. Na plesu se lahko marsikaj pripeti, in on doslej še ni trden, — ni stanoviten ta fant... A sedaj je že doma — vse je v redu — to je dobro... Samo to mi še ne gre iz glave, da se mi je zdelo, kakor da je prišla pred teboj skozi

vrata rajna mati in uprla v me svoj pogled tako kakor pred smrtjo zaradi Tomaža . . . Ali spiš, Majda ? »

Majda ni preslišala Filipovega vprašanja, pa se ni oglasila. Bilo ji je tako mučno, kakor da ji kremplji, ki so se ji ob pogledu na obvezano moževo glavo zagrebli v prsi, razgrebajo celo srce.

Zadnje Tomaževe besede so bile: «Dotlej bom postopal kakor izgubljen» — in nepoznana njena tašča je vstopila pred njo v sobo . . . Koga je iskala, koga opominjala ? Svoja otroka — starejšega in mlajšega brata, pred njo, ki je prišla iz revščine sem v premožno hišo in se hotela sedaj nehvaležno pregrešiti na obeh gospodarjih . . .

Filip je bil tako dober človek, da tega ni zaslužil, a Tomaž ni bil doslej dovolj stanoviten, dal se je lahko zapeljati od njenega ženskega obraza. Samo ona bi morala biti pametna, samo ona . . .

«Zakopala je obraz v blazino in sklepala v tihih solzah, zaradi svojega življenja tekočih, da poišče zjutraj na vse zgodaj Tomaža in ga zadrži doma ter mu reče, da mora ona imeti pamet in da se morajo pre-

drugačiti vse njiju misli in želje... Na to ji je odleglo, kruti tlak na prsih je odjenjal in utrujena glava je počivala v spanju.

Za trenotek so jo prenesle nemirne sanje v rodno kovačnico. Vlekla je tam pod topoli iz vodnjaka vodo, a ni težke posode ni mogla privleči do vrha. Tu je Tomaž spel roki po nji in prijel za držaj, a vsa njena postava je ostala v njegovem naročju, in kadar se je vreteno zasukalo, jo je poljubil.

«Kaka sreča, da hodi za menoj in ne za Lucijo!» si je mislila Majda blažena in rekla Tomažu: «Počakaj me tu, da jim nesem v kovačnico vode...»

«Počakam te», je odgovoril Tomaž in sedel na kraj vodnjaka, gledaje zvesto za njo.

Toda nazaj k vodnjaku ni mogla priti, ker jo je nekaj neprestano oviralo... Zašla je tudi v gosposko vilo nasproti pokopališča, morala nositi za gospico Mimi vodo v banjo in gledala je, kako je pleskala v vodi. Naenkrat je bila voda v banji vsa rdeča, in gospica Mimica je kazala Majdi obe za pestjo podrezani roki.

«To je dobro», jo je tolažila Majda; «sedaj najdete mir!»

«Tomaž hodi za menoj», je pravila žalostno gospica, in po teh besedah je Majdo zabolélo srce. —

Vzbudila se je že ob belem dnevu in oddahnila se je še le, ko jo je okolica pozdravljala vsa kakor po navadi. Ura na steni je kazala že več nego tri četrti na sedem; tako pozno je vstajala malokdaj.

Filip, s suhim obkladkom za glavo, je dihal malo neredno v trdnem spanju; kajti zadremal je šele proti jutru. Zunaj se je valjala bela megla; na rmenkastem vrhu kostanja, ki je segal do okna, sta skakala dva vrabca.

Majda je raztresena molila; v molitev so se ji mešali spomini na sen, njen nočni prihod in vse, kar se je zgodilo preje. Novi dan je pripravljaj zanj zopet novo izkušnjo; a to prestane krepkeje nego včeraj ono med potjo proti domu.

Jela se je hitro oblačiti, da bi dobila Tomaža še doma; toda ni si mogla kaj, da ne bi si opletla las. Predno se je napravila

tako v popolno zadovoljnost, je bilo že pol osmih.

Hitela je doli, a srce se ji je čudno krčilo vzlic vsi njeni odločnosti. V veži je srečala tasta, ki je zadovoljno pušil iz svoje pipe in nesel v robcu golobom živeža.

«Ali si se dobro naspala?» je odgovoril na Majdin pozdrav. «Kaj pa Filip? Baje ga je glava bolela. Ej, najkrepkejši v naši hiši je vendar le naš vojak... Po plesu, a prvi je bil na nogah zjutraj; i mene je vzbudil, ko je iskal svoje orodje. Malo mleka je zajutrekoval, dal v žep kosec kruha in šel na planino, češ, da mora tam nekaj popravljati».

«Da je že odšel?» je spravila gospodinja s težavo iz sebe.

«Pa kdaj že! Le pred odhodom je še premišljeval, ali naj raje gre na cesto in odtod s pošto v Velikovec. Tako sedaj ne vem, ali je šel na planino ali v Velikovec. Odšel je pa od doma v praznični obleki, da je bržkone šel v mesto».

Majda je šla v spodnjo čumnato. Najpreje je pogledala na posteljo, kjer je spaval Tomaž — nasproti postelje starega Časnarja. Toda posteljo je bila že Franja postlala;

Majda je bila kakor nema. Skozi odprto okno so se videle na nekaterih gredicah astre kakor poživiljene in zdelo se jih je nakrat toliko! Prav, ji bodo vsaj pomagali!...

Majda je stojé zajutrekovala in potem jela pridno gospodinjiti. Pripravila si je perilo, da je zlika, odnesla zgor Filipu zajutrek in pospravila, kjer se je kaj dalo. Filipu ni dišal zajutrek; tožil je, da se mu še sedaj vrti v glavi in da ga na prsih teži kakor kaka môra.

«Pa še polêži!» je svetovala Majda z nenavadno nežnim glasom.

Uravnala mu je pod glavo blazine in rekla, da gre sedaj doli kuhat obed, da pa časih pride gori pogledat.

«Nič se ne múdi!» je menil Filip. «K meni lahko pošlješ očeta, ako imaš za me tako skrb».

Na brata se doslej še ni spomnil; Majda mu je bila zato na tihem hvaležna.

Jela je premišljati, kaj bi Filipu skuhalo, da bi mu teknilo; a on si je izbral le kimenovo juho in dvoje pečenih jabolk. To seveda ni zahtevalo mnogo časa. Majda si je morala zraven kuhe poiskati še drugega

dela, da si je krotila nepokoj. Skoro veselila se je trenutka, ko se zmrači, in ko lahko pošlje kravarja s šopkom aster k Tomažu v znamenje, da je ne bo. Nekaj vabljivega bode v njegovi bolesi — kakor kaka žalostna pesmica. O, da bi mu mogla sama — nevidna nesti šopek in ga pogledati, kako mu bode hudo ... Kaj, ko bi pa vendar sama pohitela gori in ga s čim potolažila; — še sedaj ga je čula v duši, kako jo je prosil: «Ko bi se vsaj enkrat mogel s teboj pogovoriti o vsem ...»

Majda je zatisnila oči, ker se ji je zdelo, da stoji to vabljenje pred njo v Tomaževi podobi; ali sedaj je šele začutila vso vabljivost njegove navzočnosti, njegovega drhtečega diha in krepke, tople roke, katera jo je odnašala v brezmejno srečo ...

Popoldne je v hiši nastala otožna tihota. Skoro vsi moški so šli na polje orat, dekle so robkale koruzo za mlin, stari oče pa je bil pri svojem bolnem sinu in ga zabaval s suhoparnim pripovedovanjem.

Majda je ugibala v dvomih, kaj naj stori zvečer. Snela je vlit železen križec, viseč v kotu v hiši, prevezala ga dvakrat

navzkriž s trdno nitjo in si ga obesila na vrat, češ, da ji bo pomagano. Ko se je hladna, trda kovina doteknila gorkih njenih prsij, se je čutila pokrepčano v veri in razumu in šla je na vrt natrgat šopek aster. Sanjarki so bile najbolj vseč bele; ko jih je imela utrpane v pesti, so se ji zdele tako tihe, mrtve — in baš to ji je ugajalo. . .

«Najraje vse umrje!» si je zašepetala v tolažilo z nekako krutostjo.

Pa je zajela piskrček vode, nesla ga v zgornjo hišo in postavila vanj astre, češ, tu naj čakajo, da pride pastir domov večerjat.

Potem je šla zopet doli pripraviti za večerjo kislo mleko in krompirjevo salato. Dan se je polagoma nagibal v somrak; na vrt so legle sivovijoličaste sence; jesenska piščeta so bežala odtod za kokljo.

V sredi dela pa je Majda naslonila glavo na prekrižane roke in sklonjena omahnila na mizo.

Oh, bilo je le tako težko, tako grozno težko, poslati ta beli šopek tja gori potrpežljivemu čakalcu . . .

Majdi se je v prsih vzbudilo sočustvo, da bi bila zajokala. Sočustvo pa ji je rodilo

sanjarjenje in bolest, češ, kako bi bila lahko neskončno srečna, da je ostala doslej svobodna! Kako radostno bi se bila našla s Tomažem!...

Šele sedaj se ji je pokazal pristop do prave, velike človeške sreče; toda ravno pri vходу jo je odpodila, češ, da ona mora drugam — po dolžnostih...

Na dvorišču so zaškripali vozovi, zapokal je bič; posli so se vračali že domov. Mlajša dekla je pritekla prižgat svetilko in hkrati prižgala luč na mizi.

«Prinesi ti namesto mene večerjo!» je rekla gospodinja, obračaje ji hrbet. «Jaz moram zgor pogledat».

In postajaje na vsaki stopnjici je Majda dolgo hodila v zgornjo hišo. Ko je konečno stopila v spalnico, se je oglasil stari Časnar pri Filipovem vzglavju.

«Pravi Filip, da je tu mraz; reci, naj se zakuri!»

«Zakurim sama!» je odgovorila Majda hvaležna, da se ji ni treba udeleževati razgovora. Tekla je zopet doli in za trenotek se vračala s ponočno lučjo in treskami v naročju.

«Kaj, boš večerjal?» je vprašala Filipa pri peči.

«Kar nič mi ne diši», je odvrnil ta; «dobro mi pa stori, če se malo izlakotujem. Samo kakšno jabolko, pa sveže, bi mi teknilo».

«Precej, da le zakurim!» je prosila Majda za potrpljenje in naravnala drva v peči.

«Ali je večerja že na mizi?» je vstal stari Časnar, kateremu se je zdehalo.

«Kmalu bode».

«Ali je Tomaž že prišel domov?»

«Ne vem...»

«Bog daj lahko noč!» je voščil stari Filipu. Vsak dan je hodil spat s kurami in takoj zasmrčal; zjutraj pa je tožil vselej, da je slabo spal, da se je večkrat vzbudil ponoči...

Potem je nastala tihota; le drva v peči so prasketala in odsev plamena je migotál po zeleno barvani steni. Majda je hipec gledala v ogenj, pa je odšla s tihimi koraki po jabolka.

Doli na stopnicah je srečala pastirja, ki jo je pozdravil. Ustrašila se ga je, kakor da ji je nekaj zadrgnilo vrat. Niti ogovoriti ni mogla fanta...

«Pridi sama!» ji je zašepetal v srce segajoč glas, in v tem hipu je dejala gospodinja nenavadno naglo Franji, idoči z dvorišča v izbo :

«Navečerjaj se in prinesi gori koš drv; potem lahko malo tam posediš, če bi mož česa potreboval... Jaz imam še spodaj opraviti».

In sama sebi se je v duhu opravičevala:

«Če Filip zaspí, grem lahko tja gori».

Ta zavest ji je naglo vstala iz zamotnega pletiva vseh teh bolestnih pojmov in se zarila v Majdino bitje s tako silo, da jo je sedaj že jela priganjati h gotovemu svojemu smotru... To je bila usoda, njena neizprosna usoda! In dasi je v prsih ni pekla in zbadala vest, ni ji grozil verski strah, — vendar se je morala premagati šele z groznim naporom, predno se je odločila...

V spodnji hiši je bilo kakor po navadi, kadar so večerjali posli s starim Časnarjem; nihče se ni brigal, kaj namerava gospodinja v tem hipu in kje je Tomaž...

Majda je vzela skledico s police, pustila vrata v shrambo odprta in izbrala nekoliko jabolk. Potem je vzela iz pletenega žličnika

blizu ognjišča kratek, štajerski nožiček, da bi ž njim omajila jabolka, in hitela zopet zgor. Filip je bil na pol v zid obrnjen, njegove trudne oči so pozdravile Majdo s slabotnim pogledom in se zopet zaprlè; na jabolko je menda pozabil. Majda je sedla na prostor, kjer je bil prej tast, in jela s tresočima rokama lupiti jabolko, sapo zadržujé.

«Spi» — ji je v prsih zašepetal radostni glas. «Sedaj bo zdravo spal — —».

Franja je vstopila s košem drv; priložila je na ogenj in pogledavši na posteljo, je prikimala zadovoljno. Majda je vstala, položila skledico z jabolkami na okno in nevedé vtaknila nožek v žep svojega kanafasovega predpasnika.

V glavi se ji je zavrtelo, oči so se ji razširile v mrzličnem svitu; začudeno se je zagledala na Franjo, kako po prstih gre k Filipovemu vzglavju in se tam posaja. Male, blede nje oči so se upirale v gospodinjo, kakor da jo vzpodbujajo: «Tako, sedaj pa ti lahko greš . . . »

Majda je bojazljivo položila težo svoje roke na kljuko, kakor da bi se bala, da bi

duri ne zaškipale, in izmuznila se je v sosednjo sobo in odtod na vežo. Skozi okno na vrhu stopnic se je videlo nebo zopet tako brezzvezdno in skrivnostno, kakor večerajšnja noč. Doli v veži ni bilo nikogar. Vse jo je vabilo: «Pojdi sama — ne pošiljaj aster!»

«Moj Kriste, morda pa vendar ne smem iti tja gori!» je rekla z utrujenim, slabim glasom, ki ga ji je vdihnila dobra nje duša. A v prsih ji je šepetalo mrzlično hrepenenje in jo vabilo... Odprla je duri čumnate.

Tu na zamreženem oknu je še stal piskrček z belim šopkom — samo pastirja bi poklicala, za desetico bi rad letel na planino, in bil bi mir... Vzela je v roke šopek, a ni se mogla prestopiti proti vratom; vsa čumnata se ji je zavrtila in v pekoči vročini, ki je Majdi vrela v glavo, ji je ostala samo zavest, da je v priprti omari pepelasta volnena ruta, kojoj si lahko ovije okrog glave, in izbeži v temi neopazena skozi vrata, po stopnicah iz hiše in mimo hrušk tja gori... Oh, izbežala bi, izbežala — mora izbežati in skriti se ravno v te krepke, drage ji roke, katere jo obja-

mejo in pritisnejo na razburjene prsi, sladko jo poljubijo in zazibljejo v sanje težko njeno glavo — — tja mora izbežati...

In iztegnila je levico po volneni ruti ter se zgrudila izmučena na kolena. Železni križec se ji je zazibal na vratu, šopek aster ji je padel iz rok... Na misel so ji prišla nebesa, pekel... veliki oltar iz predklosterske cerkve, prižnica s srebrno veliko ribo, ki je izbruhnila Jona iz sebe, in z ladjico na razburkanih valovih, v kateri prestrašeni apostoli budé Krista — oče in mati s plašnim pogledom in sklenjenima rokama, kakor bi prosila Boga, naj jih obvaruje nesreče in sramote — šolska podobica v tablici za spomin vzorne pridnosti in vzglednega nje obnašanja — Filip z nagnjeno glavo na postelji: — vse to je zmešalo Majdi razum in zastonj se borilo zoper grešno strast, sladko vabljenje v planinsko kočo... I spominjajoča postava rajne Časnarice se ji je pojavila v spominu, a zaman...

«Kaj sem zakrivala jaz, nesrečnica!» je stokala mlada žena obupno. «Kaj mi je zašlo v kri, da si ne morem pomagati?!... Ne vem več, ali se, uboga ženska stvar,

ubranim temu preganjanju... Taka blaznost me premaguje — moram hiteti sama na planino — moram...

Vse grozne prikazni so izginile; videla je samo v duhu Tomaža z njegovim udanim in zvestim pogledom, ki jo je spremljal v današnjih sanjah, hoteč jo potrpežljivo počakati na kraju vodnjaka... Oh, kako ljubezniv je bil!

Kakor v sanjah je tipala mrzlično v svojem naročju po šopku aster, ki so ji bile padle iz rok. Začutila je v svojem predpasniku spravljeni štajerski nožek. V zmešanem spominu se ji je pojavil neki vzgled, kako se odkupi zadovoljnost in pokoj nemirne duše...

Iznebiti se samo malo krvi, te žgoče, pregrešne krvi — in polajšanje pride, kakor je prišlo deklici iz gosposke vile, katero je preganjala strast, ki jo je gnala med svet...

Dvakrat je burno švignila z nožem, ne svesta si novega greha in hrepenenja po smrti, in si prerezala trdni svoji zapestji in utihnila, pričakujé svojega gotovega odrešenja...

Res, grozno preganjanje v glavi in prsih je odjenjalo; omamljiva, sladka pesem, vabeča jo na planino, je onemela, in le veličastna tihota, navdajajoča jo s ponižnostjo kakor v cerkvi, ji je obdajala glavo z mrzlo perotjo in ji hladila bolno čelo...

In zašepetalo in zazvonilo ji je v ušesih, čumnata se je lahko zavrtela... v temi se je razsipalo pred očmi polno srebrnih, žarečih isker...

Majdi so se zaprle trepalnice, telo ji je zadrhtelo in padlo brez moči na zemljo — z levo roko na šopek aster, katerih bela barva se je izpremenila v rdečo...

— — — — —
Ko so zjutraj našli Majdo, je niso več vzbudili v polajšano življenje. Izgonjena konja sta iz Velikoveca pripeljala dva doktorja, ki sta izprašala o vseh okolnostih Majdinega zadovoljnega, ničesar ne pogrešajočega življenja. Soglasno sta izjavila, da je nesreča žena v napadu nagle, nepričakovane blaznosti sama si storila konec. —

Konečno se je prepričal o tem i od groze in bolesti strti Tomaž, kateremu pa

ni ostala niti bridka tolažba Filipove pohlevne vere : «Bog je dal — Bog je vzel...» Tisočkrat si je ponavljal pozneje, da je bila Majda tako čisto drugačna, bolj čudna nego so druge ženske na svetu. In v teh mislih, oklepajočih se neprestano molčečega predklosterskega groba, zelenega poleti in pozimi, dobiva Tomaž polagoma čisto bratov značaj — samuje na Časnarjevini brez življenske sreče zvesto z njim vred . . .

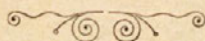

„Slovanska knjižnica“

izhaja vsakega 15. dne v mesecu in štane vseletne

1 gld. 80 kr.

1. — „Ratmir“, češki spisal Jan Vávra, poslovenil Petrovič. Dodan je zgodovinski spis o dobi, ko se je vršila ta povest.
2. — I. „Pojdimo za Njim“. — II. „Angelj“. Poljski spisal Henrik Sienkiewicz; prvo poslovenil Petrovič, drugo † Fran Gestrin. — „Stanku Vrazu“, hrvaški speval August Šenoa.
3. — „Slučajno“, ruski spisal P. N. Polevoj, poslovenil J. Kogej. — II. „Amerikanci“, spisal I. I. Jasinski, poslovenil J. Kogej. — Dodan je spisek o pisatelju Polevem.
4. „Protivja“, slovaški spisala Ljudmila Podjavorinská, poslovenil Anonym. — Dodatek o Slovaki in pisateljici. — Azbuka za Slovence, Srbe in Ruse. — Gregorčičevi pesmi „Domovini“ in „Pri mrtvaškem odru“ v azbuki.
- *5. I. „Cesarja je bil šel gledat“ — II. „Prayda“. — III. „Prevžitar“. Iz lužiškega poslovenil Simon Gregorčič ml. — IV. Članek: „O baltiških Slovanih in Lužičanih“. Spisal Simon Gregorčič ml.
6. in 7. — I. „Stara Romanka“, poljski spisala E. Orzeszkova, poslovenil Vekoslav Benkovič.
8. — I. „Mali Zlatko“, češki spisal Jos. D. Konrad, poslovenil Vekoslav Benkovič. — II. „Pogumnim Bog pomaga“, ruski spisal P. N. Polevoj, poslovenil J. J. Kogej. — III. a) „Matrne solze“, b) „Pesem obsojencev“, pesmi, ruski zložil Nekrasov; poslovenil Iv. Vesel-Vesnin; c) „Slovan jsem“, češka pesem.
9. — I. „Žalostna svatba“, poljski spisala Valerija Morzkowska, poslov. Pohorski — II. „Kako sem izpovedoval Turke“, češki spisal Jos. Holeček, poslovenil † Fran Gestrin.

Z zvezdico (*) zaznamovani snopiči so pošli.

- 10.** — I. „Osveta“. Češki spisal Dragotin Sabina, poslovenil Radoslav Knaflič. — II. „Stric Martinek“, češki spisala Gabrijela Preissová, poslovenil † Fran Gestrin.
- *11 12 13. in 14.** — Odiseja, povest slovenski mladini, prosto po Homerju spisal Andrej Kragelj.
- 15.** — I. „Kjer je ljubezen, tam je Bog“, ruski spisal grof Leo Tolstoj, poslovenil Ad. Pahor. — II. „Rakvar“ Grobovščik, ruski spisal A. S. Puškin, poslovenil J. K-j. — III. „Božena“, poslovenil iz češčine Rňý.
- 16.** — I. „Turopoljski top“, hrvaški spisal August Šenoa, poslovenil Peter Medvešek. — II. „Dvoboj“, češki spisal Svatopluk Čech, poslovenil J. M. Frankovski.
- 17.** — Izbrani spisi Vaclava Kosmáka. I. — Poslovenil I. M. Frankovski in Rňý.
- 18.** — Izbrani spisi Vaclava Kosmáka II. —
- 19.** — „Pošasti“. Česki spisal V. Beneš - Třebizský, poslovenil Z. Ž. Trbojski.
- 20 21. 22 in 23.** — „Zaobljuba“. Hrvaški spisal Ferd. Becić, poslovenil Pet. Medvešek. — „Štiri dni“, ruski spisal V. M. Garšin.
- 24.** — I. „Čarovnica“, srbski spisal Velja M. Miljković, poslovenil Ivan Sivec. II. „Tri smrti“, pripovedka grofa L. N. Tolstega, poslovenil Podravski.
- 25.** — Narodne pripovedke v Soških planinah, zbral in napisal A. G. I.
- 26.** — I. „Lotarijka“, hrvaški spisal Večeslav Novak. — II. „Izgubljeni sin“. Iz srbskega „Putnika“ l. 1862. — III. „Mrtvaška srajca“ Iz srbsčine po F. Oberkneževiću v „Putniku“ l. 1862. — Vse te poslovenil Simon Gregorčič ml.
- 27.** — „Preskušnja in rešitev“ ali „Domá najbolje“, češki spisal X. Čekal, poslovenil Simon Gregorčič ml.
- 28.** — Petdesetletnica Simona Gregorčiča. — Drugo izdanje. 30 kr.
- 29.** — Narodne pripovedke v Soških planinah, zbral in napisal A. G. II.
- 30.** — Iz spisov Pavline Pajkove.
- 31.** — Slike iz Prage, — češki spisal E. Herold, poslovenil Jos. Faganelj.
- 32.** — I. „Ne bodimo lipov les!“. Češki spisal Fr. Pravda (Vojteh Hlinka), poslovenil Šimon Pomolov. — II. „Blazni goslar“, češki spisal Josip Kajetán Tyl, poslovenil A. Petrič.

33. — „Gardist“, češki spisal Alojzij Jirásek, posl. A. Benkovič
34. — I. „Abla“. — II. „O nepravem času“, spisala Milena Mrazović, poslovenila Minka V—č. — III. „Iz sela“, spisal Ksaver-Šandor Gjalski, poslovenil Kosec.
35. — „Gorjupa naša kupa“, poljski spisal Lucijan Titomir („Lubawa“), poslovenil S. Tugomil. — „Kazančiči“. Povest iz življenja Bošnjakov. Hrvatski spisal Ivan Lepušić, poslovenil Ivan Čestimir
36. — „V gradu in pod gradom“. Češki spisala Božena Nemčeva. Poslovenil Petrovič.
37. — „Godčevska Lizika“. Pripovedka. Češki spisal Vítězslav Hálek. Posl. Anonym. — „Olga Žilinska“. Slika iz borbe Slovakov za svoj narodni obstanek. Spisal Jan Janča. Poslovenil Pohorski.
38. in 39. — „Izbrane pesmi“. Zložil Anton Funtek. 50 kr.
40. — „Materin blagoslov“. Igra v treh dejanjih. Spisal Anton Klodič - Sabladoski.
41. — „Posavček“. Slika iz življenja v polpretekli dobi. Spisal Anton Sušnik.
- 42-43. — I. „Smodin“. Povest. Spisal Dobrávec. — II. „Za negotovimi težnjami“. Vaška povest. Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinská, poslovenil Anonym.
- 44-45. — Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. II. 50 kr.
46. — „Ikonija“, vezirjeva mati. Srbski spisal Čeda Mijatović. — Poslovenil Podravski.
47. — „Narodne pripovedke v Soških planinah“. III. — Iz zbirke Jos. Kende in A. G.
- 48-49. — Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. I. 50 kr.
- 50-51. — „Preko morja“. Hrvatski spisal Evgenij Kumičić. Poslovenil A. Z. Lovanski.
- 52-51-54. — „Zbrani spisi“. III. knjiga. Spisal Josip Pagliaruzzi-Krilan. 60 kr.
- 55-56. — „Kapitanova hči“. Ruski spisal A. S. Puškin. Poslovenil Semen Semenovič.
- 57-58-59. — Povesti s potovanja. Spisala Ana Řehaková. Poslovenila A. Dermôta in J. Kunšič. — Korotanske povesti. Spisala Gabrijela Freissová. Poslovenil Dermôta. 60 kr.
- 60-61. — Poezije. Zložil Zamejski.
- 62-63. — „Márica“. Spisal Ljuba Babić (Gjalski). Poslovenil Vinko Vinič.

64. — „Punčika“. Mestni obraz. Poljski spis
Poslovenil S. P—ov.

65-68. „Slučaji usode“. Roman. Spisala I

69-72. „V Petrograd“. Potopisne črtice. S

73-74. — „Strahomir“. Izvirna romantišk
Spisal Ivan Benko. — „Mlada Zora“. R
dejanjih. Spisal Milovan.

75-76. — „Na bojišču“. Česki spisal J
Ivan Rejec.

77. — „Beračica“. Pripovedka iz Bosne.
Prevel Podravski.

78-79-80-81. — „Na razstanku“. Spisal

82-83. „Mladost“, česki spisala Gabrije
A. Dermota.

82-83
Slovanche
Lujzice

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000076096

